

ISOLLA PYÖRÄLLÄ KOHTI KANSAINVÄLISYYTTÄ, TEHOKKUUTTA JA TYÖLLISTÄVYYTTÄ

KOULUTUSUUDISTUKSEN PERUSTELUITA
HELSINGIN YLIOPISTON SISÄINEN VIESTINNÄN PUHEESSA

Helsingin yliopisto
Kasvatustieteellinen tiedekunta
Yleinen ja aikuiskasvatustiede

Pro gradu -tutkielma
Joulukuu 2017
Netta Metsäaho

Ohjaajat: Elina Ikävalko ja
Fritjof Sahlström

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Kasvatustieteellinen tiedekunta		Laitos - Institution - Department Kasvatustieteiden osasto	
Tekijä - Författare - Author Netta Juulia Metsäaho			
Työn nimi - Arbetets titel Isolla pyörällä kohti kansainvälisyyttä, tehokkuutta ja työllistävyyttä – Koulutusuudistuksen perusteluista Helsingin yliopiston sisäisen viestinnän puheessa			
Oppiaine - Läroämne - Subject Kasvatustiede (yleinen ja aikuiskasvatustiede)			
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Pro gradu -tutkielma / Elina Ikävalko (HY, kasvatustieteiden osasto), Fritjof Sahlström (HY:ssä 2016 asti)		Aika - Datum - Month and year Joulukuu 2017	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 105 sivua + liitteet 4 sivua
Tiivistelmä - Referat - Abstract <p>Helsingin yliopiston Iso pyörä -tutkintouudistusprosessi monien muiden samanaikaisten uudistusten kanssa on myllertänyt yliopistoa viimeisten vuosien aikana. Tutkimuksen tavoitteena oli lisätä ymmärrystä uudistuksen syistä ja perusteluista sekä tarkastella uudistusta osana uusliberalistista yliopistoa ja yhteiskuntaa. Uusliberalismi kiteytyy tässä tutkimuskontekstissa globaalin talouden ja markkinoiden intressien ohjaamaan toimintaan yliopistossa, globaaleja markkinoita ja työelämän tarpeita korostaviin tutkintoihin sekä tehokkaisiin resurssiviisaisiin toimintatapoihin. Tässä tutkimuksessa tarkastelen, millaisia syitä ja perusteluista uudistuksesta puhuttaessa tuotetaan yliopiston sisäisen viestinnän tiedotteissa. Tutkimustehtäväni on selvittää 1) <i>Mitä syitä ja perusteluista Iso pyörä -koulutusuudistukselle annetaan?</i> sekä 2) <i>Miten syistä ja perusteluista puhutaan?</i></p> <p>Keräsin tutkimusaineistoni Helsingin yliopiston Flamma-intranetissä julkaistujen sisäisen viestinnän tiedotteiden joukosta valikoimalla mukaan kaikki Isoa pyörää käsittelevät tiedotteet (N=32). Tutkimuksellisenä lähestymistapana oli diskurssianalyysi, jolla tulkitsin aineistoa ja määrittelin puheessa rakentuvia diskursseja. Tässä tutkimuksessa tarkoitan diskursseilla erilaisia puhetapoja, joilla rakennetaan sosiaalista todellisuutta.</p> <p>Tutkimustuloksena rakensin kolme hegemonisessa asemassa olevaa diskurssia. <i>Kansainvälisyyden diskurssin</i> ulottuvuuksia olivat parhaiden opiskelijoiden rekrytointi, markkinoinnin uudistaminen, Helsingin (yliopiston) profilointi ja houkuttelevat koulutusohjelmat. <i>Tehokkuuden diskurssia</i> kuvaavat resurssiviisas suunnittelu, opiskelijoiden läpivirtaus ja valinnanvapauteen panostaminen. <i>Työllistävyyden diskurssi</i> kiteytyy koulutusohjelmien työllistävyyteen, osaamisperustaisiin tutkintoihin ja muuttuvan työelämän huomioimiseen. Koko aineiston läpäisevän puhetavan nimesin <i>tiedon välinearvoisuuden diskurssiksi</i>. Tutkielman perusteella voidaan sanoa koulutusuudistuksen todentavan ja uusintavan uusliberalistista yliopistopolitiikkaa.</p>			
Avainsanat - Nyckelord Koulutusuudistus, Iso pyörä, uusliberalismi, sisäinen viestintä, kansainvälisyys, työllistävyys, tehokkuus, diskurssianalyysi, tapaustutkimus			
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto – Helda / E-thesis (opinnäytteet)		ethesis.helsinki.fi	
Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information			

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Faculty of Educational Sciences		Laitos - Institution - Department Department of Education	
Tekijä - Författare - Author Netta Juulia Metsäaho			
Title Towards internationality, efficiency and employability with "The Big Wheel" – Justification of the education reform in University of Helsinki's internal communication speech			
Oppiaine - Läroämne - Subject Education (General and Adult Education)			
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Master's Thesis / Elina Ikävalko (UH, Department of Education), Fritjof Sahlström (Until 2016: UH, Department of Education)		Aika - Datum - Month and year December 2017	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 105 pages + appendices 4 pages
Tiivistelmä - Referat - Abstract <p>The Big Wheel education reform, downsizing and restructuring processes has left the university of Helsinki in a confused state. The goal of this study was to better understand the reasons and justification of the Big Wheel and to examine the process as part of a neoliberal university scene. In this context, neoliberal university is seen as an institution driven by global economic and market forces. Neoliberal universities emphasize on global markets, individual freedom of selection, degrees based on expectations set by working life and resource-efficient practices. In this study I will examine the discourses and speech of the reasons and justification of the Big Wheel. My research tasks are 1) <i>What are the reasons and justifications for the Big Wheel education reform?</i> and 2) <i>What discourses are produced in the speech on reasons and justifications.</i></p> <p>I collected the data on Flamma, which is the intranet of University of Helsinki. My data consisted of all the bulletins and materials that dealt with the Big Wheel reform (N=32). As my research approach, I chose discourse analysis that I utilised in constructing the discourses. By discourses, I mean different manners of speaking, that are used in construing a social reality.</p> <p>I analysed the data and construed three hegemonic discourses. The dimensions of the <i>discourse of internationality</i> are recruiting best students, renewing marketing, profiling (University of) Helsinki and attractive education programs. The <i>discourse of effectiveness</i> composes of resource-wise planning, perfusion of students and freedom of choice. The <i>discourse of employability</i> is about the employability of degrees, know-how based degrees and taking into consideration the changing working-life. The fourth discourse, the <i>discourse of knowledge as an instrumental value</i>, summarized the first three and was seen throughout the data. According to this study one can conclude that the Big Wheel education reform produces and reproduces neoliberal university policies.</p>			
Keywords Education reform, "Big Wheel", neoliberalism, internal communication, international, employability, efficiency, discourse analysis, case study			
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited University of Helsinki Library –Helda / E-thesis (theses)		ethesis.helsinki.fi	
Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information			

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	MUUTTUVA AKATEEMINEN MAISEMA.....	4
2.1	Uusliberalismin jäljillä.....	4
2.2	Yliopistoa ohjaavat valtion ja markkinoiden intressit	6
2.3	Yliopistojen yritystapaistuminen	11
2.4	Yliopistot tehtaanomaisina instituutioina	15
2.5	Suomen yliopistopolitiikkaa 2000-luvulla	19
2.6	Yhteenveto	25
3	TAPPAUS: ISO PYÖRÄ -KOULUTUSUUDISTUS	27
3.1	Iso pyörä pyörii.....	27
3.2	Helsingin yliopiston muutosten vuodet	33
4	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA -KYSYMYKSET.....	37
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	38
5.1	Aineistona sisäisen viestinnän tekstejä	39
5.2	Diskurssianalyysi tutkimuksellisenä lähestymistapana	42
5.3	Aineiston analyysivaiheet.....	45
5.3.1	<i>Teemoittelemalla kiinni Ison pyörän syihin</i>	<i>46</i>
5.3.2	<i>Kohti diskursiivista luentaa.....</i>	<i>47</i>
6	TULOKSET JA TULKINTA	51
6.1	Ison pyörän syyt ja perustelut	51
6.2	Diskurssit Ison pyörän perusteluiden puheessa.....	54
6.2.1	<i>Kansainvälisyyden diskurssi</i>	<i>56</i>

6.2.2	<i>Tehokkuuden diskurssi</i>	63
6.2.3	<i>Työllistävyyden diskurssi.....</i>	68
6.2.4	<i>Tiedon välinearvoisuuden diskurssi</i>	73
7	JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA KESKUSTELUA TULOKSISTA	76
8	POHDINTA.....	81
8.1	Luotettavuudesta.....	81
8.2	Yleistettävyydestä.....	84
8.3	Työskentelyn pohdinta.....	86
8.4	Jatkotutkimuksen paikkoja.....	87
	LÄHTEET	89
	LIITE 1: LISTA AINEISTOSTA	
	LIITE 2: TEEMOITTELUA JA KOODEJA	

TAULUKOT

Taulukko 1. Aineistojen lukumäärä julkaisupäivämäärän perusteella suhteessa Iso pyörä -koulutusuudistuksen etenemiseen. Keräsin aineistoa koko prosessin ajan uudistuksen mukaisten koulutusohjelmien voimaan astumiseen asti 1.9.2017.....	42
Taulukko 2. Aineiston teemoittelu tuotti kahdeksan eri teemaa kysymykseen, millaisia syitä ja perusteluita Isolle pyörälle annetaan. Teemat on kuvattu esiintyvyyden perusteella eniten esiintyvä teema ylimmäisenä.	51

KUVAT

Kuvio 1. Intressiryhmät ja ohjausvaikutukset korkeakoulutuksessa (Rinne 2004, viitattu Kankaanpää 2013, 31).....	8
Kuva 2. Kuvaus backcasting-menetelmästä yliopiston nykytilan, Iso pyörä -koulutusuudistuksen ja Helsingin yliopiston vision suhteen. Mukailtu Demos Helsingin materiaaleista (Neuvonen 2016).	32
Kuva 3. Aikajana Helsingin yliopiston isoimmista muutoksista syksystä 2014 kevääseen 2018.	33
Kuva 4. Hegemonisia diskursseja ovat kansainvälinen houkuttelevuus, tehokkuus ja työllistyvyys. Näen diskursseilla olevan erilaisia ulottuvuuksia, joiden kautta diskurssit ilmenevät aineistossa. Ulottuvuudet on lueteltu diskurssinimien alla.	55
Kuva 5. Diskurssit ”elämänkaarella” suhteessa opiskeluihin.....	56
Kuva 6. Kolmea päädiskurssia yhdistää tiedon välinearvoisuuden diskurssi.	74

1 JOHDANTO

”Helsingin yliopisto on rikki”, toteaa valtiotieteiden opiskelija Jaakko Muilu Helsingin Sanomien mielipidesivuilla viitaten Helsingin yliopiston suuriin muutoksiin ja kirjoittaa muutoksien myötä ”kadottaneensa intellektuellinen kotinsa” (Muilu 2017). Helsingin yliopistoa on viimeisten vuosien aikana koeteltu. Suomen hallituksen mittavat koulutusleikkaukset, niiden seurauksena yliopistolla käynnistetyt yhteistoimintaneuvottelut, keskustelut lukukausimaksuista EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tuleville opiskelijoille sekä ensikertalaiskiintiöt osuivat kaikki samaan aikaan yliopiston mittavien muutosten kanssa. Näitä muutoksia olivat Iso pyörä -koulutus uudistus, hallinto henkilöstön uudelleenorganisointi ja yliopiston toimintarakennemuutos. Tiivistettynä Iso pyörän tavoite oli uudistaa Helsingin yliopiston kandi-, maisteri- ja tohtoritutkintojen rakenteet vastaamaan tiukemmin Bolognan prosessin mukaista kolmiportaista tutkintojärjestelmää.

Vastikään julkaistun raportin mukaan Iso pyörä -koulutus uudistus koettiin Helsingin yliopiston väen keskuudessa enimmäkseen positiiviseksi, mutta perustelut sille, miksi uudistus käynnistettiin, koettiin jääneen epäselviksi (Scott 2017, 28). Niin ikään kiireellistä aikataulua uudistuksen toteuttamisessa hämmästeltiin (emt.). Kun Iso pyörä -projekti oli vasta aluillaan keväällä 2015, oli minulla, monilla kanssaopiskelijoilla ja henkilökunnan jäsenillä samanlainen epätietoisuuden tunne uudistuksen syistä. ”Mistä ajatus Isoon pyörään lähti”¹, eräs yliopistolainen kysyikin (emt.). Tämä ihmetys antoi alkusysäyksen tälle gradutyölle. Tässä tutkimuksessa pyrin vastaamaan tähän kysymykseen selvittämällä Iso pyörä -koulutus uudistuksen syitä. Tässä tutkimuksessa kysyn, miksi uudistus käynnistettiin ja miten sitä perusteltiin Helsingin yliopiston sisäisen viestinnän tiedotteiden teksteissä. Iso pyörä -prosessin heikosta viestinnästä saisi kokonaan uuden tutkimuksen, mutta tässä tutkielmassa viestintä pysyy välineroossa.

¹ Alkuperäistekstistä vapaa suomennos englannista kirjoittajan.

Tämä pro gradu -tutkielma on tapaustutkimus eräästä muutosprosessista tietyssä kontekstissa tiettyinä aikana. Tapaustutkimus on empiirinen tutkimus, jossa tutkitaan ”nykyajassa tapahtuvaa ilmiötä todellisessa elämäntilanteessa, sen omassa ympäristössä” (Eskola ja Suoranta 2014, 65). Tutkittava tapaus Iso pyörä -koulutus uudistus ei ole suomalaisessa kontekstissa ainutlaatuinen vaan useat suomalaiset yliopistot ovat uudistaneet tutkinto-ohjelmiaan luoden niistä laaja- ja monialaisempia (Yle Uutiset 8.2.2016). Globaalissa kontekstissa on niin ikään kokeiltu erilaisia tutkintouudistuksia (mm. McGettigan 2013).

Kyseessä on kasvatustieteellinen tutkimus, jonka teoreettinen kiinnostuskohta on uusliberalismissa. Täydennän uusliberalismin käsitettä yritystapaistumisen ja tietokykykapitalismin käsitteillä. Uusliberalistinen tarkastelu tarjoaa kriittisen selkärangan työlle ja välineet pureutua ilmiöön. Tutkimuksen tavoitteena on Helsingin yliopiston koulutus uudistuksen analysoinnin lisäksi kiinnittää puhe Ison pyörän syistä ja perusteluista osaksi laajempaa uusliberalistista koulutusajattelua, joka tällä hetkellä vahvasti ohjaa yliopistojen toimintaa (Välimaa 2001a, 214).

Tutkimukselliseksi lähestymistavaksi olen valinnut kasvatus- ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa paljon hyödynnetyn diskurssianalyysin (lisää diskurssianalyysin käytöstä eri tieteissä ks. mm. Bacchi 2005), mikä näkyy läpi tutkimuksen tutkijan ajattelussa suhteessa sosiaaliseen todellisuuteen. Tutkimus otetta leimaa diskurssianalyysin oletuksena oleva ajatus kielen käytön sosiaalista todellisuutta rakentavasta luonteesta (Jokinen, Juhila, ja Suoninen 1993, 17). Tutkimuksella pyrin tekemään näkyväksi ja selittämään niitä puhetapoja, joilla Iso pyörä -koulutus uudistusta oikeutetaan (vrt. Fairclough 1992, 41).

Iso Pyörä on tärkeä aihe myös henkilökohtaisesti. Yliopistopolitiikka kiinnostaa minua ja olen ollut mukana erinäisissä työryhmissä ja tiedekuntaneuvostojen kokouksissa, joiden kautta olen tehnyt töitä Iso Pyörä -uudistuksen parissa. Kyseessä on monisyinen ja monimutkainen uudistus, jonka etenemisen aikana olen kokenut eri toimijoiden olevan epätietoisia, epävarmoja ja hämillään muutoksen nykytilasta ja päämäärästä, ja etenkin perusteluista ja niiden ohuudesta. Prosessi itsessään on ollut monille hämmentävä, mutta käytäväpuheissa ja juhlapuheissakin on kaikuja isommasta koulutuksen merkityksen muutoksesta yhteiskunnassa. Koulutuksesta

on Lawrencen ja Sharman (2002) mukaan sukeutunut välinearvoinen hyödyke, jota markkinoidaan, myydään ja kaupataan mahdollisimman korkeaan hintaan. Näitä samoja ilmiöitä olen havainnut myös Isossa pyörässä, joskin alun perin kiinnostukseni uusliberalistisen yliopiston aiheen pariin herätti Huippuyliopistoblogi (Tutkija 2013), jota kirjoittivat nimimerkillä kaksi Aalto-yliopiston silloista tutkijaa ja opettajaa. Blogissa kirjoitettiin monesta näkökulmasta kritisoiden huippuyliopistoa, jossa perustutkimuksen ja mielekkään akateemisen työn mahdollisuudet olivat korvautuneet markkinoiden tarpeita kumartavalla politiikalla. Blogi sanoitti monia asioita, joita olin itse kriittisesti tarkastellut yliopistolla.

Tässä tutkielmassa noudatan perinteistä laadullisen tutkimuksen rakennetta. Johdannon jälkeen siirrytään teoriaosioon, jossa kuvailen muuttuvaa akateemista maisemaa, yliopistojen yritystapaistumista sekä Suomen koulutuspolitiikkaa 2000-luvulla. Tämän jälkeen esittelen tutkielman tapauksen eli Helsingin yliopiston Iso pyörä -koulutusuudistuksen. Esittelen myös muita samaan aikaan toteutettuja muutoksia Helsingin yliopistolla. Tutkimustehtävän ja -kysymyksien esittelyn kautta siirrytään tutkimuksen toteutukseen liittyvien valintojen perustelemiseen. Tulokset ja tulkinta -luvussa esittelen aineiston teksteissä rakentuvat kolme hegemonista diskurssia ja tulkitsen niitä teoriaa vasten. Tutkielmassa onkin havaittavissa vahva aineiston ja teorian vuoropuhelu. Tulokappaleen yhteenvetona nostan vielä yhden, koko aineiston läpäisevän, diskurssin Tulosten tulkinnan jälkeen teen johtopäätöksiä keskusteluttaen tuloksia teorian kanssa. Pohdinnassa reflektoin tutkimuksen luotettavuutta, omaa positiotani tutkijana, yleistettävyyttä sekä omaa työskentelyä. Lopuksi avaan tutkielman aikana nousseita ajatuksia mahdollisista jatkotutkimustarpeista.

2 MUUTTUVA AKATEEMINEN MAISEMA

Tässä tutkimuksessa teoreettinen lähestymistapa muodostuu väljästi uusliberalismia korkeakoulutuksessa käsittelevästä keskustelusta. Tarkennan ja täydennän uusliberalismin käsitettä yrityspaistumisen ja tietokyykykapitalismin käsitteillä. Tässä luvussa luon kuvaa muuttuvasta akateemisesta maisemasta näiden käsitteiden avulla. Esittelen ensin uusliberalismin käsitettä tämän tutkimuksen kontekstissa, minkä jälkeen tarkastelen yliopistoa sitä ohjaavien eri tahojen intressien kautta. Tämän jälkeen siirryn käsittelemään yliopiston yritystapaistumista tulosohejauksen ja managerialismin lisääntymisen, hyödykeajattelun voimistumisen ja kilpaillun rahoituksen arkipäiväistymisen näkökulmista. Yritystapaistumisen jälkeen kuvaan yliopistoja tehtaanomaisina instituutioina tietokyykykapitalismin näkökulmasta. Nämä kaksi edellistä alalukua täydentävät toisiaan tarkastellen samaa maisemaa kahdesta eri näkökulmasta. Lopuksi fokusoin suomalaiseen yliopistopolitiikkaan ja rakennan siitä kuvaa 2000-luvulla yliopistouudistuksineen ja koulutusleikkauksineen. Alaluvut on kirjoitettu löyhästi kronologista järjestystä noudattaen.

2.1 UUSLIBERALISMIN JÄLJILLÄ

Tässä alaluvussa kuvaan uusliberalismin käsitteen väljää käyttötapaa tässä tutkimuksessa. Uusliberalismilla tarkoitetaan usein eri asioita asiayhteydestä riippuen (Boas ja Gans-More 2009). Käsitettä onkin kritisoitu sen erittäin monipuolisesta käytöstä eri tieteissä kuvaamaan mitä erilaisempia ilmiöitä ja usein eksplisiittisesti tarkentamatta, miten uusliberalismia tulkitaan tietyssä kontekstissa. Toisaalta uusliberalismin käsitteestä on radikaalien erilaisten konnotaatioiden vuoksi muodostunut sopivan epäsymmetrinen käsite, joka sopii miltei mihin tahansa käyttötarkoitukseen (Boas ja Gans-More 2009, 144–145).

Boas ja Gans-More (2009, 143) ovat eritelleet uusliberalismin käsitteelle neljä eri käyttötapaa kirjallisuudessa. Yleisimmin uusliberalismilla viitataan taloudellisiin uudistustapoihin (*economic reform policies*), joilla tarkoitetaan markkinoiden sään-

nöstelyn vapauttamista, valtion roolin kaventamista ja kurjistuvaa talouspolitiikkaa. Muut kolme käyttötapaa ovat viittaaminen kehitysmalleihin (*development model*), uusliberalismi ideologiana ja uusliberalismi akateemisena paradigmana. Kehitysmallit viittaavat valtiosta erillään olevaan jatkuvaan kasvuun, uusliberalismi ideologiana korostaa yksilön valinnanvapautta markkinoilla ja akateemisessa paradigmassa uusliberalismi rinnastetaan uusklassiseen taloustieteeseen, jonka ytimessä ovat yksilön valinnat ja käyttäytyminen markkinoilla. Tässä tutkimuksessa käytän uusliberalismin käsitettä viittaamalla taloudellisiin uudistustapoihin, sillä näen tämän olevan kattavin lähestymistapa tähän aiheyhteyteen.

Uusliberalistinen talousajattelu painottaa vapaakauppaa, valinnanvapautta ja valtiovallan hallinnan vähentämistä (mm. Patomäki 2007; Skytén 2015; Ainamo 2012, 200–201). Korkeakoulujen valtionrahoitus ja -ohjaus ovat vähentyneet viimeisten vuosikymmenien aikana merkittävästi, kun valtion roolia on kavennettu. Valtion kurjistuva talouspolitiikka näyttäytyy korkeakoulukentällä muun muassa valtion koulutusleikkauksina ja korkeakoulujen yksityisen kilpaillun rahoituksen lisääntymisenä. Kun valtion roolia on kavennettu, markkinoiden intressit ovat saaneet jalansijaa esimerkiksi pyrkimällä vapauttamaan yliopistoinstituutioiden, -henkilökunnan ja -opiskelijoiden markkinoita. Valinnanvapauden lisäämisen markkinoilla ajatellaan tehostavan yliopistojen toimintaa (Välimaa 2001a, 214). Toisaalta suomalaisella yliopistokentällä ongelmana voidaan pitää juurikin aitojen markkinoiden puutetta opiskelijoille, opettajille ja yliopistoille, mikä on johtanut edellisten osalta markkinakäyttäytymisen ja valinnanvapauden vääristymiseen (Välimaa 2001a, 215).

Uusliberalistinen talousajattelu on haastanut hyvinvointivaltion periaatteita (Patomäki 2007, iii), mikä näkyy koulutuksen kentällä muun muassa kouluvalintojen suosimisena ja hyvinvointivaltion kaikkien koulu -eetoksen purkamista (ks. mm. Kosunen 2016). Siinä missä hyvinvointivaltiossa vallitsi sosiaalidemokraattinen ajatus ilmaisesta koulutuksesta kaikille ja kaikilla tasoilla, uusliberalistinen koulutus on osittain yksityistettyä ja kaupallista, matkii yritystoiminnan periaatteita ja näkee opiskelijat ensisijaisesti asiakkaina (Patomäki 2007, iii). Tähän ovat johtaneet erityisesti valtion ja markkinoiden yliopistoa pusertavat intressit, joista kirjoitan seuraavassa alaluvussa.

2.2 YLIOPISTOA OHJAAVAT VALTION JA MARKKINOIDEN INTRESSIT

Tässä alaluvussa tarkastelen yliopistoon kohdistuvia intressejä. Yliopistojen ja korkeakoulujen² rooli on muuttunut yhteiskunnassa autonomisesta instituutiosta selvemmin osaksi markkinoita, yhteiskuntaa ja yksilöä. Eri intressien vaikutuksista yliopistoissa ja korkeakoulutuksessa on viimeisten vuosikymmenien aikana nähty monenlaisia muutoksia. Isoimmat muutokset suomalaisessa yliopistokentässä toisen maailmansodan jälkeisenä aikana ovat Välimaan (2001) mukaan olleet globalisaatio ja massayliopiston synty. Colin Bryson (2004, 38–39) erittelee muutoksia viidellä ilmiöllä: 1) elitismistä massayliopistoksi (ks. myös Ruuska 2017, 154), mikä on johtanut opiskelijamäärien räjähdysmäiseen kasvuun, joskaan ei opettajakunnan kasvuun samassa suhteessa, 2) korkeakoulutuksen duaalimallin³ kyseenalaistaminen, 3) julkisrahoitteisuuden vähentyminen, mikä on johtanut tiukkaan talouteen, jossa kilpailu rahoituksesta on lisääntynyt ja budjettivastuu valunut yliopistohierarkian kaikille portaille, 4) standardien ja tilivelvollisuuden lisääntyminen ja rahalle vastinetta -kulttuurin voimistuminen sekä viimeisenä 5) opiskelijoiden stipendit ja apurahat korvataan jatkossa lukukausimaksuin. Brysonin mukaan muutoksen taustalla ovat erityisesti markkintahojen intressit, jotka vaikuttavat valtiovallan intresseihin (Bryson 2004, 39) ja tätä myötä yliopistojen toimintaan. Dramaattisemmissä muutosta kuvailevissa teksteissä akateemista maisemaa on kuvailtu jopa psykoottiseksi (Sievers 2008). Psykoottisuuden taustalla Sievers (2008) väittää olevan taloudellisten arvojen ja toimintatapojen nousemisen johtavaksi yliopistomuutoksen paradig-maksi.

Sievers (2008, 242) kuvailee vuoden 1999 Bolognan julistuksen jälkeistä eurooppalaista yliopistomuutosta totalitaarista ajattelutapaa tukevaksi, sillä totalitaarinen tieto on kyseenalaistamattoman yksinkertaista eikä siten tee oikeutta todellisuuden

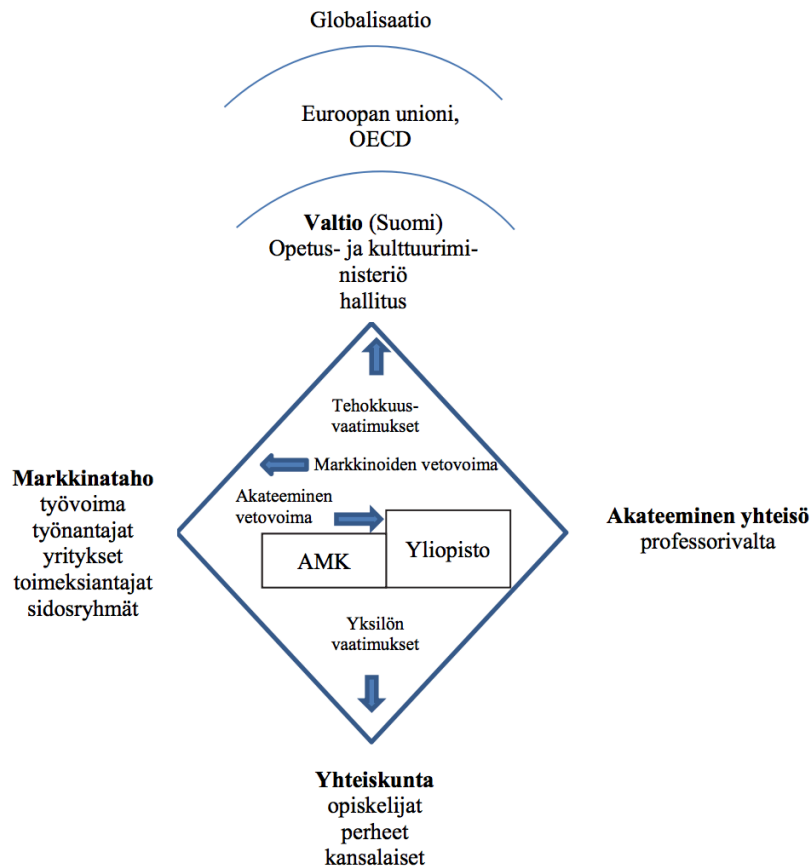
² Yliopisto (lat. universitas) on sanakirjamäärittelyn mukaan laitos, joka tekee tieteellistä tutkimusta ja antaa korkeinta tieteelliseen tutkimukseen perustuvaa opetusta. Perinteisesti yliopisto on ollut sellainen instituutio, jossa on vähintään neljä tiedekuntaa. Jos tiedekuntia on ollut vain yksi, kyseessä on korkeakoulu. Suomessa korkeakouluja ovat niin yliopistot kuin ammattikorkeakoulut. Tässä tutkielmassa keskityn yliopistoihin.

³ Suomessa on kahdenlaisia korkeakouluja: ammattikorkeakouluja ja yliopistoja. Tätä kah-tiajakoa kutsutaan duaalimalliksi.

kompleksiselle luonteelle. Tämä näkyy myös siinä, että nyky-yliopisto korostaa tietoa ajattelun ja ymmärtämisen sijaan (Sievers 2008, 247). Ackoffin informaation hierarkian mukaan informaatio rakentuu neljästä kumulatiivisesta tasosta: datasta, informaatiosta, tiedosta ja viisaudesta (*data-information-knowledge-wisdom*). Datalla hän viittaa symboleihin ja käsittelemättömään raakadataan, informaatio on sen sijaan käsiteltyä dataa ja vastaa kysymyksiin kuka, mitä, missä ja milloin. Tieto on datan ja informaation hyödyntämistä vastatakseen kysymykseen, miten, ja lopulta viisaus on ymmärrystä siitä, miksi jotain tapahtuu. (Rowley 2007, 164, 167.) Yliopistot ovat Sieversin (2008, 247) mukaan tehokkuuden nimissä ajautuneet syvällisen ymmärryksen tavoittelusta tiedonsiirtoon massoille.

Yliopistoon kohdistuu painetta erityisesti kolmesta suunnasta. Puhutaan yhteiskunnan kolmikannasta, jossa kolme yhteiskunnan toimijaa ovat ristipaineessa: yliopisto eli akateeminen oligarkia, hallintovalta eli valtio sekä kolmantena toimijana markkinat (Kankaanpää 2013, 29). Näitä kolmea vetovoimaa kuvataan hyvin korkeakoulutuksen ohjauskolmiossa. Ohjauskolmion eri kulmat painottuvat eri maissa eri tavoin, esimerkiksi Yhdysvalloissa markkinapainotus on (vielä) voimakkaampi kuin Suomessa. Kuten kaikkia kuvioita, myös ohjauskolmiota voidaan kritisoida sen pelkistetyistä esitystavasta, joka ei tee oikeutta tilanteen kompleksisuudelle. (Clark 1983, viitattu Kankaanpää 2013, 29.) Clarkin korkeakoulutuksen ohjauskolmiosta päivitetty ja kattavampi esitys on Risto Rinteen intressiryhmät ja ohjausvaikutukset korkeakoulutuksessa -kuvio (kuvio 1), jossa on otettu huomioon tämän päivän yhteiskunnalliset megatrendit kuten globalisaatio sekä elinkeinoelämän monipuolistunut rooli ohjauksessa. Elinkeinoelämä nähtiin aiemmassa mallissa asettuvan yksinomaan markkinakulmaan, mutta elinkeinoelämän tarpeiden katsotaan olevan

nykyään aiempaa vahvemmin myös valtion intresseissä. Kuvioon on kolmen alkuperäisen kulman lisäksi lisätty yhteiskunnan näkökulma. (Rinne 2004, viitattu Kankaanpää 2013, 31.)

Kuvio 1. Intressiryhmät ja ohjausvaikutukset korkeakoulutuksessa (Rinne 2004, viitattu Kankaanpää 2013, 31).

Muutoksien ja eri intressien paineesta sivistystä korostava humboldtilainen yliopistoihanne ja yleissivistyksen itseisarvoisuus ovat siirtyneet taka-alalle ja vilkastuttaneet keskustelua yliopiston perimmäisestä tehtävästä. Jenni Kankaanpää toteaa väitöskirjassaan (Kankaanpää 2013) yliopiston tehtävien muuttuneen kansallisen tason diskurssissa viimeisten 30 vuoden aikana. *Hyödyn ja tuottovaatimusten diskurssi valtaa alaa ja sivistysdiskurssi sinnittelee muistutuksina* olivat Kankaanpään tulkinnot muutoksesta (Kankaanpää 2013, 125–135). Keskustelun ytimeen on noussut yliopistojen yritystapaistuminen ja toiminnan tehostaminen sekä tämän myötä kysymys siitä, kuinka yliopistoa kuuluisi johtaa (Howells ym. 2014, 252). Yliopistoilta

ja yliopistojohtajilta odotetaankin kykyä vastata monenlaisiin paineisiin ja vaatimuksiin (Howells ym. 2014, 255). Tämä on johtanut yliopiston omaan reflektiokamppailuun, jossa pohditaan, mikä on yliopiston perimmäinen tehtävä, ja ketä, keitä tai millaisia voimia yliopiston tulisi palvella yhteiskunnassa. Jaakko Hämeen-Anttilan mukaan tämä pohdinta yliopiston roolista on vaivuttanut yliopiston ”syvään epätietoisuuteen siitä, mikä yliopiston tarkoitus oikeasti on” (HS 2.1.2017). Hämeen-Anttila, kuten monet muut yliopistotoimijat, kysyy, ”onko tiede itseisarvoista vai määrittykö sen arvo sen sovellettavuudesta” ja välinearvoisuudesta. Yliopistossa tuotettu tieto ei automaattisesti ja itsestään auta yliopistoa uudistumaan (Stähle ja Åberg 2012, 26).

Uusliberalistinen koulutuspolitiikka on yltänyt yliopiston perustehtäviin. Siinä missä liiketoiminnassa pyritään ansaitsemaan voittoa, julkisessa hallinnossa (ja yliopistoissa) on pyritty tyydyttämään yhteiskunnan asettamat palvelutehtävät annettujen voimavarojen turvin (Kauhanen 2001, 12). Yliopistojen palvelutehtävä on perinteisesti ollut julkisrahoitteisesti suorittaa niiden perustehtäviä: tehdä tutkimusta ja antaa tutkimukseen perustuvaa opetusta (Ainamo 2012, 192–193). Sittemmin yliopistojen rahoitusmallia on uudistettu ja perustehtäviin tehty lisäys. Yliopistojen kolmannen tehtävän eli yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen kirjaaminen yliopistolakiin 1990-luvulla katsotaan olevan nimenomaan uusliberalistisen korkeakoulupolitiikan ansiota. (Ainamo 2012, 201.)

Sanotaan että siinä missä markkinatalous etsii kustannustehokkuutta ja tavoittelee hyötyä, tiede etsii totuutta (Stähle 2012, 17). Yliopistosta on viimeisten vuosikymmenien aikana puolihuolimattomasti muotoutunut ulkoisen ja sisäisen ristivedon väsyttämä toimija, joka on siirtymässä totuuden etsimisestä helposti sovellettavien tieteiden painottamiseen (ks. mm. Docherty 2011). Tässä kehityskulussa markkinatahojen ja valtion vetovoiman vahvuus ovat selvästi nähtävissä. Monien eri intressien vetovoimien keskellä myös yliopistotiedettä on arvotettu uudelleen. Yliopistotieteen on perinteisesti nähty luovan uutta tietoa pyrkien lisäämään ymmärrystä ja luomalla selitysmalleja luonnosta, ihmisistä ja maailman toiminnasta. (Höyssä

2012, 150). Maailmaa selittävien perustieteiden⁴ tuotokset eivät sellaisenaan ole tyydyttäviä ja soveltavien tieteiden arvo on noussut viimeisten vuosikymmenien aikana. Kyseessä on laajempi muutos arvoajattelussa, jota tällä hetkellä vastustavat lähinnä akateemisen yhteisön osat ja jotkin yhteiskunnalliset toimijat.

Tieteen sovellettavuuteen liittyy puhe innovaatioiden tuottamisesta. Valtion tiede- ja teknologianeuvoston (2003, 17) mukaan yliopistojen rooli innovaatioiden fasilitoijina ja tukijoina on tulevaisuudessa väistämätön niin opetuksen kuin tutkimuksenkin puolella (Ruuska 2017, 185). Innovaatioista hyötyvät kaikki intressiryhmät markkinat erityisesti. Innovaatioilla on mahdollista saada valtio nousuun, akateeminen yhteisö ranking-listojen kärkeen ja samalla hyödyttää yhteiskuntaa ja yksilöitä. Innovaatioista suurimman osan sanotaan kuitenkin olevan peräisin perustutkimuksesta, ei suoranaisesti sovellettavasta tutkimuksesta (Höyssä 2012, 143), mitä selittää perustieteiden tavoite selittää kaikkea maailmassa, ei kohdennetusti vain valmiiksi markkinoiden ja valtion sovellettavissa olevia aiheita. Kuitenkin yleiskäsitys alleviivaa nimenomaan soveltavien tieteiden merkitystä. Innovaatiopuheessa yliopistojen innovaatiotoiminnan ongelmat nähdään yksioikoisina esim. tutkijoiden kykenemättömyytenä kaupallistaa osaamistaan tai rahoituksen puutteena. Ongelman palautuu tieteen ja tiedon luonteeseen: teoreettinen tai empiirinen tieto eivät kiinnosta markkinoita ja valtiota sellaisenaan ennen kuin ne on muutettu välineelliseksi tai sovellettavaksi tiedoksi, suhteutettu konkreettisiin ongelmiin tai pyrkimykseen (Höyssä 2012, 155).

Selvää on, ettei muuttuvassa toimintaympäristössä eri vetovoimien intressiryhmien vaikutuspaineessa mikään toimija pärjää yksin. ”Yliopisto tarvitsee ystäviä”, kuten Thomas Docherty (2011, 1) yliopistodemokratiaa ruotivassa teoksessaan toteaa.

⁴ Tieteen voi jakaa perustieteisiin ja sovellettaviin tieteisiin. Perustieteillä viitataan sellaiseen tutkimukseen, joka ”syntyy inhimillisestä uteliaisuudesta todellisuuden perimmäistä olemusta kohtaan vailla tiedon suoraan soveltamiseen käytännöllisten ongelmien ratkaisemiseksi”. (Tieteen termipankki 2017a.) Soveltavat tieteet taas on yleisnimitys sellaisille tieteenaloille, jotka tutkivat fyysisiä käytäntöjä ja tapahtumia tavoitteena vaikuttaa näihin. Soveltavia tieteitä kutsutaan myös intressitieteiksi, sillä ne ovat ”ulkopuolisten toimijoiden intressien oikeuttamia ja läpäisemiä”. (Tieteen termipankki 2017b) Jako perus- ja sovellettaviin tieteisiin sekä kysymykset näiden arvojärjestyksestä herättävät keskustelua (mm. Kivinen, Hedman, ja Artukka 2016, 13 ja Helsingin Sanomat 4.10.2011).

Toteamus itsessään on kiistaton, eivätkä tieteelliset avaukset synny tutkijakammioiden vaan verkostoissa (Ståhle ja Åberg 2012, 44). Kiistaa on aiheutunut lähinnä eri vetovoimien painotukset. Markkinoiden kainaloon käpertyvä yliopiston ei nähdä vastaavan sille asetettuun tehtävään puolueettoman ja kriittisen tiedon. On tunnistettava eri tahojen intressit ja opittava luovimaan niiden välissä yliopiston identiteettiä hukkaamatta.

Yliopistoa ohjaavat siis erityisesti markkinoiden intressit ja valtion intressit. Kärjistetyksi voidaan todeta markkinoiden intressien johtaneen yliopistojen yritystapaistumiseen uusliberalistisine talousajatteluineen, johtamistapoineen ja tulosohtauksineen. Valtion intressit ovat johtaneet yliopistojen näkemiseen vertailuissa pärjäävänä tehtaanomaisina instituutioina tuottamassa taitoja, työllisyyttä ja hyödykkeitä (Ruuska 2017, 181–190). Seuraavassa luvussa kirjoitan yliopistojen yritystapaistuneista toimintatavoista, hyödykepuheesta ja yliopistorahoituksesta. Yliopistojen yritystapaistumisen voidaan sanoa vastaavan erityisesti markkinoiden intresseihin.

2.3 YLIOPISTOJEN YRITYSTAPAISTUMINEN

Aiemmassa alaluvussa tarkasteltiin yliopiston asemaa nyky-yhteiskunnassa ja todettiin erityisesti markkinoiden intressien taivuttaneen yliopistoja kohti taloudellisten perinpiipien ohjaamaa toimintakulttuuria. Yliopistokentällä uusliberalismi näyttäytyy yritysmäisinä toimintatapoina, joita voidaan kuvata käsitteellä yritysmäinen yliopisto. Käsitteenä yritysmäinen yliopisto (*entrepreneurial university*) nousi laajempaan julkisuuteen Burton Clarkin teoksen ”*Creating Entrepreneurial Universities*” (1998) myötä, joskin Clark näki yritystapaistumisen yksinomaan positiivisena asiana (ks. mm. Kankaanpää 2013, 60). Yliopistojen yritystapaistuminen näyttäytyy Sotirisin (2012, 112) mukaan yritysmäisten toimintatapojen kuten tulosohtauksen ja managerialismin lisääntymisellä, kilpaillun rahoituksen arkipäiväistymisenä ja hyödykeajattelun voimistumisena. Väljästi näitä kahta ensimmäistä ilmiötä seuraten rakennan tässä luvussa kuvaa yritystapaistuneesta yliopistosta. Hyödykeajattelun voimistumisesta kirjoitan tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

Yliopistohenkilökunta kokee suomalaisen yliopistokentän muuttuneen viime vuosina radikaalisti negatiiviseen suuntaan yritysmäisten toimintatapojen lisääntymisen myötä (Kallio ja Kallio 2012, 56). Jos kehitys jatkuu samanlaisena opetus ja tutkimukset heikkenevät, tutkijat pakenevat ulkomaille yliopistoihin tai elinkeinoelämään (Kallio ja Kallio 2012, 56). Kiti Müllerin sanoin ”yhteiskunnassamme vallitseva mittaanamisen hurmos, yletön kilpailuttaminen, markkinatalouden tuottavuuspuheet ja kaikenlaisen turhan nippelitiedon keräämisen villitys voivat kaataa unelman yliopistosta hyvinvoivana tiedon kehtona” (Müller 2012, 166). Yliopistoa on yritetty johtaa kuin yritystä: ilman tulosta (Ståhle 2012, 16). Tällä hetkellä yliopistojohdaminen perustuu tulosjohtamisen takia lähinnä mekaanisen toimintalogiikan ajatukselle (Ståhle ja Åberg 2012, 53). Johtaminen perustuu vielä nykypäivänäkin teollisen aikakauden johtamistyyliin johtaen siihen, että kantavia periaatteita ovat edelleen: erikoistuminen, standardointi, suunnittelu, kontrolli ja hierarkkinen organisointi (Ståhle ja Åberg 2012, 27). Johtaminen perustuu hallintaan ja vanhan uskomuksen mukaan tiukka kontrolli johtaa tehokkuuteen (Ståhle ja Åberg 2012, 27).

Britanniassa yliopistojohdamisen uudistamisen myötä on havaittu akateemisuuden rappeutumista, massakorkeakoulutusta ja yliopistojen mcdonaldisaatiota. Näitä ilmiöitä on kutsuttu myös akateemisen työn taylorismistumiseksi. (Chandler, Barry ja Clark 2002, 1053.) Tayloristumista on niin ikään uuden julkisjohtamisen sateenvarjon alla kukoistava managerialismi eli johtamisvaltaisuus (ks. mm. Ojala 2003, 10). Managerialismin tulo tarkoitti julkisissa organisaatioissa johtamisparadigman muutosta. Yliopistojohdamisen kontekstissa tämä tarkoitti siirtymää byrokraattisesta johtamisesta managerialistiseen logiikkaan (Howells ym. 2014, 255). Managerialistinen johtamistapa korostaa strategista ja tulosoitoitunutta johtamista, jota tuetaan yksilötason johtamisella ja erilaisin seuranta- ja arviointimenetelmin (Ojala 2003, 12). Suomessa valtio on pyrkinyt 1990-luvulta lähtien lisäämään yliopistoissa markkinalähtöistä managerialistista lähestymistapaa tavoitteena tehostaa yliopistojen toimintaa (Kallio ja Kallio 2012, 57), sillä managerialismin katsottiin vievän yliopistoa kohti yritysmaailmassa ihannoitua dynaamisempaa työntekoa

(Välikangas 2012, 78). Aalto-yliopiston professorin Keijo Räsänen mukaan managerialistisen johtamisen tavoitteen voi typistää mahdollisimman korkeaan sijoitukseen yliopistojen ranking-listoilla (Ylitalo ja Tienari 2012, 102).

Kun uuden julkisjohtamisen leviämisen myötä moni julkisen sektorin organisaatio alkoi ottaa käyttöön yrityksistä tuttuja johtamiskäytäntöjä kuten managerialismin, kuvioihin tuli myös tulosohjaus ja tulosjohtaminen (Kallio ja Kallio 2012, 57). 1990-luvulla yliopistot siirtyivät opetusministeriön tulosohjauksen piiriin ja toimintamenobudjetointiin (Kallio ja Kallio 2012, 57). Tavoitejohtamisen ja siitä vaikutteita saaneen tulosjohtamisen ydin on siinä mitä saadaan aikaiseksi, ei siinä, miten se saadaan aikaiseksi (Kallio ja Kallio 2012, 60). Tulosten liiallista korostamista on kritisoitu. Sillä tavoitellaan helposti mitattavia tuloksia, jolloin laajempien ja laadullisten tavoitteiden saavuttaminen jää toissijaiseksi (Kallio ja Kallio 2012, 60). Tulosjohtaminen keskittyy yksilöiden, ei esimerkiksi tiimien ja yksiköiden, työsuoritusten mittaamiseen (Kallio ja Kallio 2012, 56). Lisäksi yliopistoilla käytössä olevat mittarit painottavat tutkimustyötä jättäen opetustyön vähempiarvoiseksi (Kallio ja Kallio 2012, 66). Tulosohjaus ja -johtaminen ovat synnyttäneet yliopistolla motivationaalisen paradoksin: tutkimus- ja opetustyö ovat lähtökohtaisesti luovia prosesseja, joille Kalliot (2012, 61) argumentoivat olevan elintärkeää sisäsyntyinen motivaatio, jota erilaisin ulkoista motivaatiota lisäävien palkkioiden ja kannusteiden avulla pyritään kohottamaan.

Lopuksi tulosohjaus ja tulosten mittaaminen vaativat rinnalleen arviointia. Arviointia yliopistossa onkin kaikkialla (Docherty 2011, 7). Eräitä menetelmiä ovat tutkimusryhmien ja tutkijoiden arvioiminen julkaisuaktiivisuudella, viittauksilla, verkostoilla ja julkaisukanavien laadulla. Indikaattorina toimii muun muassa h-indeksi (Hirsch-indeksi), joka mittaa tutkijan julkaisutehokkuutta ja tuotettujen julkaisuiden merkittävyyttä. Korkea H-indeksi kertoo, että tutkijalla on monia viittauksia saaneita julkaisuja. (Toukonen 2017.) Yliopistojen muita arviointimenetelmiä ovat julkaisufoorumit, tutkimuksen arvioinnit (RAE) ja erilaiset kansainväliset ranking-listaukset. (Toukonen 2017.)

Uusliberalismiin liittyy vahvasti uusi julkisjohtaminen (*new public management*). Kun uusliberalistinen ideologia rantautui Suomeen 1980-luvulla (Ainamo 2012,

201) sen seurauksena yliopistoissa on viety läpi monia muutoksia ja uudistuksia, jotka ovat johtaneet kokonaisen ajattelutavan murrokseen siitä, mitä yliopisto on ja mitä sen kuuluisi saavuttaa (Howells ym. 2014, 251). Valtiosta muodostui uuden julkisjohtamisen myötä fasilitaattori ja osittainen rahoittaja aiemman komentajan ja rahoittajan roolin jälkeen. Näin yliopistot alkoivat etsiä uusia rahoittajia yksityiseltä sektorilta (Howells ym. 2014, 254). Yliopistojen autonomiaa kavensi 1980-luvun loppuun saakka vallalla ollut valtiojohtoisuus yliopistopolitiikassa (Kallio ja Kallio 2012, 58). Valtiojohtoisuudesta on sittemmin siirrytty markkinajohtoisuuteen, joka etenkin ulkopuolisen rahoituksen puitteissa on kaventanut yliopiston autonomiaa entisestään. Ulkopuolisen rahoituksen merkittävää kasvamista 2000-luvulla on pidetty tulosohjauksen syynä (Kallio ja Kallio 2012, 58) ja olevan siten osa uuden julkisjohtamisen ajattelutapaa (Kirsilä 2016, 354). Muita syitä ovat Nuutisen ja Lehvon (2014, 35) mukaan digitalisaatio ja nousevien maiden aiempaa merkittävämmät panostukset tieteeseen. Nämä syyt yhdessä tiedeyhteisön kehittymisen kanssa ”muuttavat tieteen tekemisen tapaa ja kiristävät kilpailua”.

Eräs kiristyvän kilpailun vaikutus näkyy kilpaillun rahoituksen lisääntymisenä. ”Kilpaillun rahoituksen on ajateltu olevan keino tehostaa tutkimusta” vaikka näyttöä tehostavasta vaikutuksesta on kovin niukasti (Kirsilä 2016, 352). Lisäksi kilpaillun rahoituksen katsotaan olevan yksi laatuindikaattoreista ja tulospittareista (Nuutinen ja Lehvo 2014, 37). Kilpaillun rahoituksen suhteesta muuhun rahoitukseen on erilaisia esityksiä. Kirsilän (2016, 352) mukaan ulkopuolista rahoitusta on yliopistoissa ja valtion tutkimuslaitoksissa vähän yli 50 % kaikesta rahoituksesta vuosina 2011–2014. Tieteen tila -raportin mukaan kilpaillun rahoituksen osuus olisi vuonna 2012 ollut noin 35 % sisältäen Suomen Akatemian, TEKESin ja EU:n tutkimuksen puiteohjelman rahoitukset (Nuutinen ja Lehvo 2014, 3, 27). Mielenkiintoisena yksityiskohtana todettakoon, että kasvatustieteiden kohdalla tutkimusmenot olivat vuonna 2014 noin 50 miljoonaa euroa, josta kilpaillun rahoituksen osuus oli vain vähän alle 20 % (Nuutinen ja Lehvo 2014, 21).

Yliopistojen tämänhetkistä rahoitusmallia on kritisoitu laajasti. Nykyisen rahoitusmallin sanotaan olevan hyvä, jos yliopiston tarkoituksena on vain kasvattaa valtion bruttokansantuotetta (Docherty 2011, 7). Brunila ja Hannukainen (2017, 1) toteavat yskskantaan ulkopuolisen rahoituksen alkaneen määrittää ja uudelleenmuokata

akateemista tutkimusta. Ongelmana on myös, että rahaa myönnetään parhaille hakemuksille (Kirsilä 2016, 352), ja paremmuuden päättää rahoittaja, ei puolueettomaksi tavoiteltu arviointikriteeristö. Toisena ongelmana on rahoituksen kasautuminen. ”Ne saavat, joilla jo on”, Kirsilä toteaa (Kirsilä 2016, 352). Se, että on jo saanut jonkin rahoituksen, indikoi rahoittajille tutkimuksen laadusta tai tärkeydestä ja kannustaa myöntämään lisää rahoitusta. Lisäksi rahoitusjärjestelmän muutos voi johtaa opetuksen ja tutkimuksen eriyttämiseen toisistaan, jolloin toiset laitokset olisivat ensisijaisesti tutkimusta ja toiset opetusta varten. Tällöin perinteinen tutkimusperustainen opetus jäisi heikoille (Kirsilä 2016, 352). Ulkopuolisella rahoituksella katetaan esimerkiksi tutkimusryhmien henkilöstökustannuksia, mikä on osaltaan johtanut työn tekemiseen määräaikaisten työsuhteiden ketjussa, jossa rahoituksen etsiminen korostuu tutkimisen ja opettamisen kustannuksella (Ylitalo ja Tienari 2012, 103). Keskustelu yliopiston rahoitusmallin reformista on vasta alkanut.

Yritysmäisyys ja yliopistollisuus asettuivat vastakkain myös Kankaanpään (2013) tutkimuksessa, jossa haastateltiin yliopiston henkilöstöä. Yritystapaistumisen nähtiin olevan uhka yliopiston itsenäiselle luonteelle ja kriittisyyden vaatimukselle ja tekevän yliopistosta näin samanlaisen kuin muut instituutiot yhteiskunnassa. Tässä luvussa olen käsitellyt yritystapaistumista Sotirisia (2012, 112) mukaillen yritysmäisten toimintatapojen, hyödykeajattelun ja rahoituksen muuttumisen näkökulmista, jotka heijastavat markkinoiden intressien sulautumista yliopiston toimintaan. Seuraavassa luvussa käänän katseen valtioiden intressien suuntaan ja kuvailen yliopistoa valtion intressejä mukailevana tehtaanomaisena instituutiona.

2.4 YLIOPISTOT TEHTAANOMAISINA INSTITUUTIOINA

Edellisessä alaluvussa tarkastelin yritysmäistä yliopistoa markkinaintressien näkökulmasta. Tässä alaluvussa paneudun yliopistoon tehtaanomaisena instituutiona, jollaisena etenkin valtio yliopistoinstituutiot näkee. Raameina tässä alaluvussa käytän Toni Ruuskan väitöskirjassaan *Kapitalismin uusintaminen 2000-luvulla: korkeakoulutus ja ekologinen kriisi* (Ruuska 2017) esittelemää kolme erilaista skenaariota suomalaisesta korkeakoulutuksesta tehtaanomaisena instituutiona: korkeakoulut

ovat taitojen, osaamisen ja työllisyyden tuottajia, korkeakoulutuksella pärjää kilpailussa ja korkeakoulutus on hyödyke. Ajatus yliopistosta tehtaan ei ole kovin uusi (ks. mm. Ken Robinson, Sotiris 2012), joskin se on viime vuosikymmeninä saanut lisää kannatusta. Tehtaanomaisuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä instituutiota, jonka odotetaan tuottavan välinearvollisia ja ennaltamäärättyjä lopputuotteita (Ruuska 2017, 181). Yliopistotehtaan lopputuotteita ovat työllistävät tutkinnot ja tehtaan tavoitteena on lisätä Suomen kilpailukykyä (Ruuska 2017, 181). Yliopisto on ketterä toimija, jossa kokeillaan uusia toimintatapoja, innovoidaan, voidaan hyvin ja tehdään tulosta. Yliopisto on tehokas tehdas tai yritys, jonka tuote on koulutus, joka on asiakkaan (opiskelijan) hyödyke, joka on väline työelämään.

Ruuska argumentoi yliopiston tehtaanomaisuuden ajatusta erityisesti valtion näkökulmasta: valtio suhtautuu korkeakoulutukseen ensisijaisesti tehtaankaltaisena instituutiona, joka tuottaa välinearvoisia hyödykkeitä. Ruuska esittelee korkeakoulutuksen olevan taitojen (*skills*), osaamisen (*know-how*)⁵ ja työllisyyden⁶ (*employment*) tuottaja. Toisessa korkeakoulutus on kilpailuasetelmaa ja innovaatioiden tuottamista varten. Kolmannessa Ruuska toteaa korkeakoulutuksen olevan hyödyke. (Ruuska 2017, 181–190.) Näiden kolmen skenaarion avulla pääsen myös hyvin purkamaan tämän tutkielman aineistosta tuottamiani teemoja. Ruuskan väitöskirjan teoreettisena viitekehyksenä toimivat marxilainen akateeminen kapitalismi ja uusliberalismi, joten ne myötäilevät samaa teoreettista kenttää kuin tämäkin tutkimus.

Ensimmäiseksi taidot, osaaminen ja työllisyys ovat tavoittelemisen arvoisia asioita suomalaisen kilpailukyvyn kohottamiseksi kansainvälisillä areenoilla. Tavoitteet saavutetaan valtion näkökulmasta parhaiten lisäämällä koulutuksen ja työelämän välistä vuorovaikutusta. Entistä enemmän ihmisiä on tietotöissä, töissä, joissa heidän yksilöllinen ja kollektiivinen tieto ja asiantuntijuus ovat hyödyntämisen koh-

⁵ *Know-how* on mahdollista suomentaa myös taidoiksi tai tietotaidoksi. Erottaakseni *skills* ja *know-how* päädyin osaamisen käsitteeseen. Noudatan tässä suomennoksessa myös Ruuskan väitöskirjassaan käyttämien suomenkielisten aineistojen käännöstapaa: osaamisesta puhuvissa aineistoissa Ruuska on kääntänyt osaamisen *know-how*'ksi.

⁶ *Employment* on mahdollista suomentaa myös esimerkiksi työllistymiseksi tai työllistämiseksi. Käytän tässä kontekstissa suomennosta työllisyys, sillä sitä käytetään yleisesti työttömyyden käsitteen vastakohtana, mistä tässä yhteydessä on kyse.

teina (Sotiris 2012, 117). Jarvisin (2010) mukaan yhteiskunnassa tarvitaan kahdenlaista tietoa: tietoa jokapäiväistä sosiaalista elämää varten ja tietoa työelämää varten. Tietoyhteiskunnassa yliopistojen ja korkeakoulujen rooli näiden molempien tietojen lisääminen työllisyyden, kilpailukyvyn ja hyvinvoinnin parantamisessa on keskeinen. (Ruuska 2017, 181.)

Mielenkiintoinen kehityskulku osaamisen arviointiin liittyen voidaan nähdä arvosanojen inflaatiossa. Uusliberalistisessa yliopistotehtaassa opiskelija nähdään asiakkaana, jonka tyytyväisyys on etusijalla. Arvosanojen inflaatiota tutkinut Stuart Rojstaczers uskoo, että nimenomaan opiskelijoiden asiakkuussuhde yliopistoihin ja sitä kautta asiakkaiden miellyttäminen ovat inflaation takana. Erinomaisia arvosa-
noja myönnetään Rojstaczersin mukaan enemmän yksityisissä oppilaitoksissa kuin julkisissa. (mm. Rojstaczer ja Healy 2012.)

Toiseksi kansainvälisten ranking-listauksien ja innovaatioiden määrän perusteella yliopiston tai korkeakoulun positiota vertaillaan muihin vastaaviin instituutioihin. Globaalin talouden murroksessa innovaatiot, uuden luominen ja uudenlaisten ratkaisumallien tuominen yliopistokentälle on yksi esitelty ratkaisu yliopistojen aseman säilyttämisen puolesta (Barber, Donnelly ja Rizvi 2013, 9). Maailman tunnetuimpia ranking-listauksia ovat ARWU – Academic Ranking of World Universities, THE – Times Higher Education ja QS – Quacquarelli Symonds. Näiden lisäksi rankingeja tekevät muun muassa Financial Times Rankings (Business Schools), Leiden Ranking sekä U-Multirank. (LibGuides Toukonen 2017.) Arwu (Academic Ranking of World Universities, ent. Shanghai ranking) on maailman vanhin ja tunnetuin yliopistojen ranking-lista. Arwun rankingissa Suomella on sadan kärkijoukossa yksi yliopisto, Helsingin yliopisto (sijalla 67). Parhaiden 500:n joukossa on viisi muuta suomalaista yliopistoa: Oulun, Turun, Aalto-, Itä-Suomen ja Jyväskylän yliopistot (Liiten 2016). ARWU mittaa yliopistojen tutkimuksen laatua ja henkilöstön tasoa (Kivinen, Hedman, ja Artukka 2016, 7) siinä missä THE – Times Higher Education -ranking painottaa opetusta, oppimisympäristöä ja tutkimuksen mainetta (*THE - Times Higher Education - World University Rankings* 2010). Kuten huomataan, eri rankingit mittaavat eri asioita. Yhteistä on, että suurin osa rankingeista mittaa lähinnä mainetta (Liiten 2017b). Rankingeissa ei siten näy esimerkiksi tutkimuksen

laatu (Kivinen, Hedman ja Artukka 2016, 8), opetuksen laatu tai (työ)yhteisön hyvinvointiin liittyvät tekijät.

Kansainväliset yliopistojen ranking-listaukset ovat ongelmallisia Suomen kannalta, sillä useimmat maailman huippuyliopistot painivat aivan eri sarjassa Helsingin, tai muiden suomalaisten, yliopistojen kanssa. Tämä näkyy erityisesti opiskelijamäärissä sekä budjettien suuruuksissa. Esimerkiksi Harvardissa opiskelijoita on noin 21 000 ja budjetti on noin 4,2 miljardia euroa, kun samat luvut Helsingin yliopiston kohdalla ovat 35 000 ja 0,7 miljardia euroa. (Liiten 2016.) Hyvän sijoituksen saaminen vaatii yliopistolta myös valtavasti rahallista panostusta. ”Yliopistojen maailman kärjessä pysyminen on näet kallista puuhaa”, koulutussosiologian professori Kivinen huomauttaa. (Liiten 2016, ks. myös Kivinen, Hedman ja Artukka 2016.) Aivan pelkästä rahallisesta panostuksesta ei välttämättä ole kyse, sillä rankingeja on kritisoitu niiden angloamerikkalaisesta perspektiivistä (Kivinen, Hedman, ja Artukka 2016, 8). Näistä suomalaista yliopistoa alakanttiin arvottavista tekijöistä huolimatta Yliopistot 2001 -raportissa OPM toteaa, että Suomen kansainvälistä kilpailukykyä on arvioitu suotuisalla tavalla lukuisissa kansainvälisissä arvioinneissa (Ruuska 2017, 184). Maailman talousfoorumi arvioi Suomen kansallisen kilpailukyvyn maailman parhaaksi. Suomen vahvuusalueita olivat koulutus, tutkimuksen taso sekä yliopistojen ja yritysten välinen yhteistyö. Yliopistoilla onkin siten erityinen rooli Suomen kansainvälisen kilpailukyvyn rakentamisessa ja ylläpitämisessä (Ruuska 2017, 184).

Kolmanneksi korkeakoulutus on tehtaanomaisen yliopiston tuottama hyödyke. Yliopistot on muovattu vastaamaan talouden ja markkinoiden tarpeisiin saattamalla ne tilivelvollisiksi kyvystään olla tuottavia ja kilpailukykyisiä (Sotiris 2012, 112). Korkeakoulutusta on uudistettu ympäri maailman rakenteellisin ja institutionaalisin muutoksin kohti parempaa tuottavuutta ja tehokkuutta (Howells ym. 2014, 251). Yliopistot nähdään yksinkertaisimmillaan kognitiivisia ja tiedollisia hyödykkeitä tuottavina tehtaina, joille on asetettu tulos- ja tehokkuustavoitteet. Yliopistoissa opiskelevat nähdään asiakkaina ja opettajat palveluntarjoajina. Palveluntarjoajilla on tiettyjä vastuita ja asiakkailla enimmäkseen oikeuksia ja vaateita. Yliopistojen tehtävä yhteiskunnassa on kärjistetysti vastata markkinoiden tarpeisiin ja tyydyttää niitä tahoja, jotka rahavirtoja hallitsevat.

Tieto on hyödykkeistetty (ks. mm. Ruuska 2017; Cantwell ja Kauppinen 2014) ja sen myötä koulutuksesta on muodostunut kulutustavaraa ja yritysmäisen yliopiston tuote (Howells ym. 2014, 251). Massayliopistojen myötä korkeakoulutusta on tarjolla aiempaa enemmän (Bryson 2004, 38–39), länsimaissa kansalaisten koulutustaso on noussut (ks. mm. Aro 2014) ja sitä mukaa kun työnhakumarkkinoilla entistä useampi on koulutettu, ihmiset kouluttautuvat lisää: useammin tutkinnoin ja pidemmälle. Koulutuksen hyödykkeellisyyttä arvotetaan työmarkkinoiden kysynnällä. Korkeakoulutettujen asema työmarkkinoilla on matalasti kouluttautuneita parempi (Aro 2014, 3). Toisaalta koulutuksen asema työnhaussa voi typistyä siihen, mihin pinoon hakemus päättyy: jatkoon vai ei jatkoon. Tämä korostuu mitä pidemmälle etenee työuralla, sillä työuran alkuvaiheessa tutkinnon merkitys painottuu, myöhemmin taas työkokemus (Barber, Donnelly ja Rizvi 2013, 15).

Ylikouluttautuminen, liikakoulutus ja koulutusinflaatio ovat ilmiöinä kytkeytyneet vahvasti toisiinsa (Aro 2014, 3) ja ajattelutapaan koulutuksesta hyödykkeenä. Kun yksilö on kouluttautunut yli työtehtävien vaatiman tarpeen, kutsutaan tätä *yliekouluttautumiseksi*. Ilmiöön liittyy olennaisesti hallitusten määrittelemien sisäänottomäärien koko ja sitä myötä mahdollinen yli- tai alitarjonta tietyistä osaajista. Koulutustarjonnan kokonaiskuvaa tarkasteltaessa *liikakouluttaminen* on kiistaton nykyajan ilmiö. Liikakoulutuksessa tutkintoja suoritetaan liikaa suhteessa työmarkkinoiden tarpeeseen (Aro 2014, 3). *Koulutusinflaatiosta* puhuttaessa koulutuksen arvon väheneminen viittaa koulutuksen rahalliseen arvoon työmarkkinoilla (Aro 2014, 3). Terminä inflaatio juontaa juurensa taloustieteeseen, ja merkitsee ostovoiman heikkenemistä (Aro 2014, 3). Koulutuksen hinta nousee, mutta arvo laskee (Barber, Donnelly ja Rizvi 2013, 12).

2.5 SUOMEN YLIOPISTOPOLITIIKKAA 2000-LUVULLA

Aiemmissa alaluvuissa olen kuvannut yliopistoja ja korkeakoulutusta koskevassa keskustelussa käytettäviä käsitteitä uusliberalismia, yritystapaistumista ja tietokapitalismia markkinoiden ja valtion intresseistä. Tässä alaluvussa teen katsauksen 2000-luvun korkeakoulu- ja yliopistopolitiikan tämän tutkimuksen kannalta

merkittävimpiin käännteisiin. Tavoitteena on taustoittaa suomalaista ja eurooppalaista toimintaympäristöä ja keskusteluilmapiiriä, jossa Iso pyörä -koulutus uudistus Helsingin yliopistossa toteutettiin.

Kun Bolognan julistus astui voimaan vuonna 90-luvun lopulla, tavoitteena oli luoda globaaleilla markkinoilla kilpailukykyinen eurooppalainen korkeakoulualue. (European Higher Education Area, ehea.info.) Bolognan julistus on eurooppalaisen yhtenäistämisen, yhteismitallistamisen ja kansainvälisen lähentymisen kulttuurin ilmentymä ja sellaisena vastasi yhteiskunnan suuriin muutoksiin kuten globalisaation lisääntymiseen ja lisäsi liikkuvuutta maiden välillä. Samaan aikaan Suomessa Matti Vanhasen (kesk.) hallitusohjelmaan kirjattiin tavoite tehdä Suomesta sivistisyhteiskunta ja maailman paras innovaatiojärjestelmä, joka rakentuu osaamisen, tiedon ja luovuuden varaan (Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelma 24.6.2003). 2000-luvun alun nousukaudella koulutukseen sivistystavoitteen näkökulmasta panostamisesta oli kepeää puhua. Syksyllä 2008 alkanut finanssikriisi ja taloudellinen taantuma viimeistään muuttivat radikaalisti yliopistojen rahoitusympäristöä ja vuosikymmenen jälkipuoliskolla vahvistuivat puhe koulutuksen kaupallistamisesta ja hyödykkeistämisestä (ks. mm. Ruuska 2017, 189). Kaupallistaminen ja hyödykkeistäminen saavutti yhden kulminaatiopisteen seuraan vuosikymmenen puolella, kun Sipilän hallitusohjelman eräs kärkihankkeista oli korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyön vahvistaminen innovaatioiden kaupallistamiseksi (Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015). Hankkeen tavoitteena oli hyödyntää tehokkaammalla ja vaikuttavammalla tavalla tieteen ja tutkimuksen resursseja ja saada Suomen koulutusvienti voimakkaaseen kasvuun (Rehn ja Grahn-Laasonen 2015).

Uudessa taloudellisen taantumun muokkaamassa toimintaympäristössä yliopistojen oli Howellsin ym. (2014, 267) mukaan muutettava suuntaa selviytyäkseen. Suunnanmuutosta tavoiteltiin yliopistouudistuksella (Ylitalo ja Tienari 2012, 100–101). Yliopistouudistuksen toimeenpanon myötä vuonna 2009 yliopiston riippuvaisuus valtiosta väheni, mutta riippuvaisuus elinkeinoelämästä ja sen aaltoliikkeestä lisääntyi. Yliopiston asema autonomisena toimijana ei siten parantunut, vaan riippuvaisuussuhteet muuttivat vain muotoaan (Ylitalo ja Tienari 2012, 104). Yliopistouudistus toi uudenlaisen näkökulman korkeakoulutuksen ohjauskeskusteluun, sillä

uudistuksen seurauksena koettiin, että keskustelussa yliopisto instituutiona (vrt. yrityksenä), yliopistojen hallinto (vrt. yrityksen johtoryhmä) sekä akateeminen yhteisö (vrt. eri yritysten entisten, nykyisten ja potentiaalisten asiakkaiden ja työntekijöiden yhteisö) tulee erottaa toisistaan (Kankaanpää 2013, 29–30).⁷

Talouskriisin puristama keskustelu yliopistojen tuottavuudesta johti niin ikään yliopistojen rahoitusmallin uudelleentarkasteluun. 1990-luvulla käyttöön otettu Opetusministeriön (nyk. Opetus- ja kulttuuriministeriö) määrärahojen jakomalli pohjautuu alempien ja erityisesti ylempien korkeakoulututkintojen tutkintomäärätavoitteisiin (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017; Kallio ja Kallio 2012, 57). Rahoitusmallin uudistaminen vuonna 2013 toi tutkintojen työllistävyyden uutena tavoitteena yhden prosentin osuudella rahoituksesta (Tuominen 2012, 34; Tuominen 2013, 16). Seuraavan kerran rahoitusmallia uudistettiin vuoden 2017 alussa, jolloin työllistävyyden vaikutus rahoituksessa nostettiin kahteen prosenttiin (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017). Valtio OKM:n nimissä ohjaa yliopistojen toimintaa rahoitusmallin painotuksia vaihtamalla. Yliopistojen odotetaan muokkaavan toimintaansa vastaamaan rahoitusmallin tavoitteita. Tutkintojen määrän lisäksi yliopistoja patistetaan nyt tarkastelemaan myös, miten kukin oppiaine työllistää yhteiskunnassa. Pitkälti sivistykselliset ja generalistitutkintoon johtavat humanistiset, yhteiskunnalliset ja kasvatustieteelliset oppiaineet voivat olla ahtaalla työllistävyydvertailussa profession johtavien oppiaineiden kanssa.

Talouskriisin ja yliopistouudistuksen aikaan käytiin ankaraa pohdintaa valtion varojen jakamisesta, jonka lopputuloksena kesällä 2011 Suomen hallitus päätti aloittaa mittavat leikkaukset eri sektoreilta, myös koulutuksesta (Ylitalo ja Tienari 2012, 102). Jyrki Kataisen (kok.) hallituksen vaalikauden koulutus- ja tutkimusleikkauksiksi laskettiin lopulta 1,44 miljardia euroa (Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 22.6.2011), mikä tyrmistytti tiedeyhteisöä ja koulutuksen parissa työskenteleviä (Sirén 2016). Muutaman vuoden takaiset lupaukset koulutukseen ja tutkimukseen panostamisesta oli rivakasti lakaistu maton alle. Toiset koulutusleikkaukset käynnisti Juha Sipilän (kesk.) hallitus keväällä 2015, kun koulutuksesta leikataan hallituskauden aikana vuositasolla noin miljardi euroa ja yliopistoilta 50 miljoonaa

⁷ Vertaukset kirjoittajan.

euroa. Myös yliopistoille entistä tärkeämmäksi muodostuneesta ulkopuolisesta rahoituksesta leikattiin. (Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015.) Helsingin yliopisto reagoi koulutusleikkauksiin aloittamalla yhteistointaneuvottelut ja irtisanomalla lopulta yhteensä 1200 henkilöä (Sirén 2016).

Sipilän hallitusta on kritisoitu ankarasti sen uusliberalistisesta koulutuspolitiikasta sekä pienten tai hajallaan olevien koulutusyksiköiden yhdistämisestä paremman tuloksellisuuden aikaansaamiseksi (Skytén 2015). Samaa pienten yksiköiden ja oppiaineiden yhdistämistä on toteutettu myös Helsingin yliopistolla. Yhdistämisellä tavoiteltava tuloksellisuus perustuu suuren koon tuomiin mittakaavaetuihin (*returns to size*). Yliopistojen ja yliopistotutkimuksen tuloksellisuutta tutkineet Abramo, Cicero ja D'Angelo (2012) kuitenkin toteavat ainoastaan erityisen kalliita laitteita edellyttävillä aloilla, kuten lääketieteissä, havaittavan mittakaavaetuja yhdistämisellä.

Keskusteluilmapiiri sai valtion ja yliopiston uusia vastakkainasettelun sävyjä, kun opetus- ja kulttuuriministeri (nyk. opetusministeri) Sanni Grahn-Laasonen herätti hämmästyntä mediahuomiota lähettämällä avoimen kirjeen yliopistoille ja ammattikorkeakouluille loppusyksystä 2015. Paimenkirjeeksi leimatussa tekstissä ministeri painotti suomalaisen tieteen ja tutkimuksen pyrkimyksiä maailman huipulle hyvän perustuloksen sijaan (OKM 27.10.2015) siitä huolimatta, että koulutusleikkaukset kohdistuivat perustutkimuksen lisäksi yhtä lailla tutkimustulosten innovatiivisesta jalostamisesta yritystoimintaan (Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015). Kun Turun yliopiston tutkijat kumosivat vastineessaan (Kivinen, Hedman ja Artukka 2016) suuren osan ministerin väitteistä tieteen heikosta tilasta ja tavoitteettomuudesta, keskustelu kärjistyi entisestään ja loppuvuonna välähtivät puheissa myös kaiken maailman dosentit⁸ (Juha Sipilä Ylen A-studio-ajankohtaisohjelmassa 2.12.2015, Pullinen 2015). Korkeakoulukentän toimijoita turhautui yksi jos toinenkin keskustelun luonteeseen ja korkeasti koulutettujen muuttoliike ulkomaille, niin kutsuttu aivovuoto, alkoi (mm. Uusitalo 2017 ja Liiten 2017a).

⁸ "Löytyy kaiken maailman dosenttia, jotka kertovat, että tätä ja tätä ei saa tehdä", pääministeri Juha Sipilä laushti ohjelmassa.

Tuloksellisuutta ja tehoja lähdettiin keväällä 2016 hakemaan myös ensikertalais-kiintiöiden avulla. Jatkossa korkeakoulujen tulee lain mukaan varata osa yhteishaun opiskelupaikoista ensimmäistä korkeakoulupaikkaa hakeville (Opintopolku: Ensikertalaiskiintiö, 2017). Ensikertalaiskiintiöiden tarkoituksena on kannustaa lukiosta (ja ammattikoulusta)⁹ valmistuvia hakemaan korkeakouluun mahdollisimman pian valmistumisen jälkeen ilman välivuosia. Tavoite ei kuitenkaan aivan ole toteutunut suunnitelman mukaisesti, sillä jatko-opintoihin suoraan lukiosta päässeiden määrä on laskenut. Laskua on tosin tapahtunut vuodesta 2008 lähtien Tilastokeskuksen mukaan 40 prosentista 33 prosenttiin (Talouselämä 2016). Trendi näyttää tällä hetkellä olevan, että nuoret pitävät entistä useampia välivuosia, koska heidät on ensikertalaiskiintiön puitteissa pakotettu valitsemaan vain yksi opiskelupaikka (Opintopolku: Ensikertalaiskiintiö, 2017). Virtauksen nopeuttaminen koulutusputkella ja työelämään siirtymisen nopeuttaminen eivät siten ole toteutuneet tavoitteiden mukaisesti.

Koulutusleikkaukset, yliopistouudistus ja ensikertalaiskiintiöt saivat yliopistojen rahoituksen keskustelussa rinnalleen lukukausimaksut, joita hallitus lähti aktiivisesti ajamaan lisätulojen toivossa pari vuotta sitten. Ensimmäistä kertaa lukukausimaksuista keskusteltiin 70-luvulla ja uudestaan vuonna 2007 Elinkeinoelämän valtuuskunnan esityksinä (EVA Analyysi No. 1/ 2007). EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevilta kansainvälisiltä opiskelijoilta perittiin ensimmäistä kertaa lukukausimaksut syksyllä 2017 (Peltonen 2016). Lukukausimaksujen koetaan voimistavan koulutuksen periytyvyyttä ja lisäävän eriarvoisuutta eri opiskelijaryhmien taustoista ja maksukyvyistä riippuen (Rinne 2014). Iso-Britanniassa korkeakoulutuksen maksullisuuden on todettu olevan yksi osatekijä alhaisiin vähävaraisten opiskelijoiden määrään (Garner 2016). Lukukausimaksut ovat yksi esimerkki yliopistojen lievästä paniikkitalasta rahoituksen suhteen: mikä vain pienikin rahavirta voi kääntää yliopistot taloudellisesti tuottaviksi yrityksiksi.

⁹ Kirjoitan ammattikoulut sulkeisiin, sillä edelleen valtaosa korkeakoulutukseen hakevista ja pääsevista ovat lukion suorittaneita ja vain noin 10 % ammattikoulutaustaisista haki-joista hyväksytään yliopistotasoiseen koulutukseen (ks. mm. Nori 2011, 105).

Viimeiseksi nostoksi 2000-luvun korkeakoulupolitiikasta otan Opetus- ja kulttuuriministeriö syksyllä 2017 valmiiksi saadun visiotyön korkeakoulujen tulevaisuuskuvan selvittämiseksi. Visiotyön tavoitteena on ”tuottaa tulevaisuuskuva, joka ”mahdollistaisi laadukkaamman, vaikuttavamman ja kansainvälisesti kilpailukykyisemmän suomalaisen korkeakoulujärjestelmän kehittämisen vuoteen 2030 mennessä”, toteaa Helsingin yliopiston rehtori Jukka Kola lukuvuoden avajaispuheessaan syksyllä 2017 (Kola 2017), suorana lainauksena visiotyön verkkosivuilta (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017a). Globalisaatio, teknologian kehitys ja väestön ikääntyminen ovat maailmanlaajuisia muutosajureita, jotka vaikuttavat myös yliopistojen ja korkeakoulujen rooliin tulevaisuuden yhteiskunnassa niin tutkimuksen kuin opetuksenkin osalta (Demos Helsinki 2017). Visiotyössä mukana oleva ajatushautomo Demos Helsinki hahmottaa globaalia yliopistokenttää viiden muutostrendin avulla: työn muutos, globaali kilpailu terävistä aivoista, meta- ja hybriditaidot menestyjän taitoja, tekoäly ja robotisaatio luovat uusia tapoja tehdä tiedettä ja tulevaisuuden tiede on avointa ja yhteistä. (Demos Helsinki 2017.) Näihin viiteen muutostrendiin yliopiston tulee ottaa kantaa nyt ja tulevaisuudessa. On kuitenkin huomioitava, ettei Demos Helsingin listaus ota kriittisesti kantaa itse muutostrendeihin vaan yliopiston toiminnan soveltuvuutta trendien aallokossa.

Koko 2000-luvun ajan yliopistoa on ahdettu nurkkaan ja yliopiston tuottavuutta yhteiskunnassa on epäilty. Kesällä 2017 julkaistu BiGGAR Economicsin raportti selvitti suomalaisten yliopistojen taloudellisia vaikutuksia (Economic Contribution of the Finnish Universities 2017) tuoden keskusteluun talouden mittareiden näkökulmasta odotettua tutkimustietoa yliopiston tuottavuudesta. Raportin päätelmissä todetaan korkeakouluihin sijoitetun yhden euron tuottavan noin 5,26 euron arvonlisän Suomen taloudessa (Economic Contribution of the Finnish Universities 2017, 3). Raportti voidaankin nähdä korkeakoulujen näpäytyksenä yliopiston tuottavuutta arvosteleville.

Yhteenvetona 2000-luvun korkeakoulupolitiikkaa koskevasta keskustelusta voidaan todeta poliittisen keskusteluilmapiirin taittuneen nopeasti 2000-luvun alkupuolella talouskriisin jälkeen sivistyksen tavoittelusta tuoton ja tehokkuuden tavoitteluun. Keskustelua sävyttivät erityisesti taloudelliset tavoitteet sekä vastakkainasettelu valtion ja yliopistoväen välillä. Taloudellisia tavoitteita keskustelusta

voi poimia erityisesti työllisyysasteen korottaminen nopealla työelämään siirtymisellä ensikertalaiskiintiöiden avulla, kilpailukyvyn lisääminen tuloksekkailta yliopistoilla ja taloudellisena kasvuna aikana, jolloin taloudellinen taantuma on määrittänyt kaikkien yhteiskunnan toimijoiden rahoitusta (ks. mm. Ruuska 2017, 176). Vastakkainasettelua on lisännyt ennen muuta hallituksen valtavat koulutusleikkaukset ja puhetapa, josta on luettu syvää ymmärtämättömyyttä yliopistojen toimintaa kohtaan. On mielenkiintoista seurata keskustelua korkeakoulupolitiikan vaikutuksia yliopistojen toimintaan tällä vuosikymmenellä ja nähdä, millaiseksi yliopiston neuvotteluasema keskustelussa muodostuu tulevaisuudessa.

2.6 YHTEENVETO

Tässä luvussa olen kuvannut uusliberalismin käsitteen käyttöä tässä tutkimuksessa ja täydentänyt sitä yritystapaistumisen ja tietokyykykapitalismin käsitteillä. Nämä kolme käsitettä luovat teoreettisen selkärangan tutkimukselle. Lisäksi tarkastelin taustoittavasti Iso pyörä -uudistuksen kannalta olennaisia 2000-luvun korkeakoulupolitiikan käännteitä.

Kaiken kaikkiaan akateeminen maisema on muuttunut viimeisten vuosikymmenien aikana merkittävästi. Muutoksiin ovat vaikuttaneet erityisesti markkinoiden ja valtion intressit. Viimeisten vuosikymmenien aikana valtion intressejä voimakkaammaksi ovat nousseet markkinoiden intressit. Voidaan sanoa markkinoiden intressien ottaneen vallan valtiosta ja sitä myöten myös korkeakoulutuksesta. Uusliberalistinen yliopistopolitiikka ja talouden periaatteet ohjaavat yliopiston toimintaa ja muokkaavat yliopistojen tulevaisuuskuvaa. Yliopisto voidaan nykytilassaan kuvata yrityksille ominaisten toimintatapojen omaksuneeksi tehtaanomaiseksi instituutioksi. Koen, että yritystapaistumisen ja tehtaanomaisuus täydentävät ilmiöinä toisiaan ja luovat yliopistosta tämän tutkimuksen kontekstissa eheän, mutta monimuotoisen kuvan.

Viimeisten reilun 15 vuoden yliopistopolitiikassa tehtyjen valintojen tuloksena yliopiston voidaan sanoa olevan lievässä taloudellisessa ahdingossa, joka on osaltaan saanut yliopistot ja tiedeyhteisön takaisin perimmäisen identiteettikysymyksen äärelle selvittääkseen oman tarkoituksensa (mm. Docherty 2011, 5). Tämä tutkimus

on osa reflektointia pyrkien osoittamaan viimeisimmän uudistuksen uusliberalistiset taustat. Tavoitteena on tukea yliopiston roolin määrittämisessä osoittamalla sen nykytilaa. Seuraavassa luvussa kirjoitan tämän tutkimuksen tapauksesta eli Helsingin yliopiston Iso pyörä -koulutus uudistuksesta.

3 TAPAUKSEKSI ISO PYÖRÄ -KOULUTUSUUDISTUS

Edellisessä luvussa käsittelemme laajemmin yliopiston tilaa nyky-yhteiskunnassa, yliopistojen yritysmäistä nykytoimintakulttuuria ja miten tähän tilanteeseen on uusliberalistisessa yliopistopoliittisessa toimintaympäristössä päädytty. Lopuksi kävin läpi tärkeimpiä tapahtumia Suomen koulutuspolitiikassa viimeisen reilun 15 vuoden ajalta. Tässä kappaleessa etenen tutkielman tapaukseen ja esittelen Iso pyörä -koulutus uudistuksen kontekstia Helsingin yliopistolla. Näiden kautta esittelen samalla hieman Helsingin yliopiston rakennetta niiltä osin, kun se tapauksen ymmärtämisen kannalta on olennaista. Iso pyörä tukee ja kiinnittyy vahvasti osaksi Helsingin yliopiston strategiatyötä ja visioita¹⁰, joten kuvaan luvun lopuksi näitä tarkemmin. Vision tarkastelu antaa lisäksi hyvän pohjan siirryttäessä tutkimuksessa eteenpäin kohti tulosten esittelyä, jossa erittelen eri diskursseja, joilla Ison pyörän perusteluista ja syistä puhuttiin.

3.1 ISO PYÖRÄ PYÖRII

Ison pyörän¹¹ kaltaisia koulutus uudistuksia tai rakenteellisia muutoksia tehdään tai on tehty kansainvälisten yliopistojen vanavedessä myös muissa Suomen yliopistoissa, muun muassa Jyväskylän yliopistossa ja Tampereen yliopistossa. Koulutus uudistusten taustalla ajatellaan olevan kokonaisen paradigman muutos yliopistokentällä ja yliopiston asemassa (ks. Howells ym. 2014). Suunnitelma Iso pyörä -koulutus uudistuksen aloittamisesta Helsingin yliopistolla tehtiin loppuvuodesta 2014 (Opintoasiainneuvoston kokousmuistio 20.10.2014) ja se vahvistettiin vararehtorin päätöksellä keväällä 2015 (*Vararehtorin päätös 6/2015: Iso Pyörä -*

¹⁰ Visioita monikossa, sillä Iso pyörä -prosessi käynnistettiin vuonna 2014 ja strategiakausi visioineen vaihtui kesken prosessin vuonna 2016 ennen kuin uudet Ison pyörän mukaiset koulutusohjelmat aloittivat syksyllä 2017.

¹¹ Nimessä *Iso Pyörä* on symboliikkaa, vaikka nimi sinänsä ei liene tarkoittavan mitään. Opintoasiainneuvoston kokouksessa, jossa koulutus uudistus pantiin virallisesti liikkeelle, on muistiossa merkintä ”Iso pyörä pyörimään” (Krokkfors 2016; Opintoasiainneuvosto 20.10.2014). Ison pyörän kuvasymboliikassa on käytetty pyörämäistä kuviota, joka voi kuvata kehityksen pyörää.

koulutusuudistuksen projektiryhmän nimeäminen). Uudistuksen valmistelu aloitettiin keväällä 2015 ja uudet koulutusohjelmat astuivat voimaan vuoden 2017 alussa. Aikataulua voidaan kaikilta osin pitää tiukkana ja sitä nopeutti varmasti osaltaan muiden muutosten luoma paine. Ison pyörän esittelymateriaaleissa prosessille on nimetty kuusi isoa teemaa: (Bolognan prosessin mukaiset) kandi- ja maisteriohjelmat, hakukohteiden määrän tarkistaminen, tutkintojen osaamisperustaisuus, opiskelijoiden työllistyvyys sekä opiskelijavalintojen toimivuus. Seuraavaksi kuvaan Iso pyörä -prosessia näiden teemoja kautta.

Kandi- ja maisteriohjelmia lähdettiin uudistamaan vastaamaan paremmin Bolognan prosessin tavoitteita yhdenmukaistaa eurooppalainen korkeakoulualueella (*European Higher Education Area – EHEA*) suoritettut tutkinnot. Iso pyörä -koulutusuudistuksen tavoitteena on selkeyttää entisestään kandidaatti-, maisteri- ja tohtorivaiheiden tutkintoja ja vastata Bolognan prosessin tavoitteisiin (*Vararehtorin päätös 6/2015: Iso Pyörä -koulutusuudistuksen projektiryhmän nimeäminen ja "Bolognan prosessi" 2016*). Bolognan malliin sisältyy muun muassa opintopisteisiin siirtyminen osana eurooppalaisen opintosuoritusten ja arvosanojen siirtoa (*European Credit Transfer and Accumulation System*) sekä kandidaatin- ja maisterintutkintojen selkeämpi eriyttäminen (Bolognan prosessi, 2016). Yhdenmukaistaminen Euroopan laajuisesti lisää kansainvälistä suorituskkyä ja houkuttelevuutta.

Hakukohteiden määrää pienennettiin merkittävästi. Koulutusohjelmina käynnistyi 32 kandiohjelmaa, 60 maisteriohjelmaa, joista 23 monikielistä ja viisi kokonaan englanninkielisiä maisteriohjelmaa. Haku uusiin monikielisiin maisteriohjelmiin alkoi loppuvuodesta 2016, kotimaisiin kandi- ja maisteriohjelmiin kevään 2017 yhteishaussa. (Hietanen 2016.) Koulutusohjelmiin siirryttäessä pää- ja sivuaineet lakasivat teknisesti olemasta. Kun aiemmin haettiin yliopistolle johonkin pääaineeseen, nyt hakukohteina ovat koulutusohjelmat, joita on määrällisesti alle puolet aiemmista hakukohteista (Salmivaara 2017). On mielenkiintoista seurata, muutuuko työntekeksen kulttuuri rakenteellisten muutosten mukaisesti.

Hakukohteiden määrän supistamisen myötä määritettiin hakukohteittain aloituspaikkojen vähimmäismääräksi 40 opiskelijaa niin kandi- kuin maisteriohjelmissa (*Rehtorin päätös 22/2016: Linjaukset koulutusohjelmista, tutkinnoista ja niiden*

tuottamasta osaamisesta Helsingin yliopistossa 2016). Aloituspaiikkojen vähimmäismäärää perusteltiin tutkimukselle vapautuvalla työajalla (emt.), joskin hallintohenkilöstöön kohdistuvien ankarien yt-neuvotteluiden tuloksena vapautuva työaika so- lahtanee hallintoon liittyvien tukitoimintojen hoitamiseen. Pienten pääaineiden aika on ohi, kun määrä korvaa laadun.

Osaamisperustaisuus tarkoittaa yhdenlaista tapaa organisoida opetus, muita ver- rattavia tapoja ovat esimerkiksi tieteenalalähtöisyys tai sisältölähtöisyys (Toom ja Muukkonen 2015, 3). Osaamisperustaisuus tarkoittaa yksinkertaisimmillaan ”ajan- tasaista työtehtävistä suoriutumista nopeasti muuttuvilla työmarkkinoilla” (Mäkinen ja Annala 2010, 41). Osaamisen korostaminen on nähty ammattikorkea- koulututkintojen puheessa jo 1990-luvulla, mutta sen korostaminen tiedekorkea- koulujen kontekstissa lisääntyi merkittävästi Bolognan prosessin myötä (Mäkinen ja Annala 2010, 41). Työelämä on muuttunut ja tässä yhteydessä myös ”käsitykset akateemisen osaamisen luonteesta sekä tarpeellisista tiedoista ja taidoista ovat muuttuneet nopeasti ja radikaalisti” (Bereiter ja Scardamalia 1993; Engeström 2004). Auli Toomin ja Heini Muukkosen (2015) mukaan tieteenalakohtaisten tietojen ja taitojen lisäksi on välttämätöntä oppia myös geneerisiä tietotyötaitoja. Tie- teenalakohtaisiksi tiedoiksi ja taidoiksi voidaan luetella ymmärrys tieteenalan luonteesta, tieteenalan keskeiset teoriat, käsitteet, tieteenalan keskeiset tutkimus- menetelmät, tieteenalan teorian ja käytännön välinen suhde sekä tieteenalan tietojen sovellettavuus käytännössä (Tynjälä 2003). Geneerisiä tietotyötaitoja ja val- miuksia ovat sen sijaan kriittisen ajattelun taidot, argumentaatiotaidot, ongelman- ratkaisutaidot, itsesäätelytaidot, kommunikointitaidot, yhteistyötaitot, vuorovai- kutus- ja ryhmätyötaitot, digitaalisen teknologian käyttötaidot sekä joustavuus (Kember 2009; Tynjälä 2003). Aiemmin tiedekorkeakoulut ovat painottaneet tut- kintojen tavoitteissa tieteenala- ja sisältölähtöisyyttä, nyt Iso pyörä -uudistuksen mukaisissa koulutusohjelmissa painotetaan myös geneerisempiä tietotyötaitoja. Tämä on linjassa tulevaisuuden työelämän kanssa, jossa ”tutkinnolla ei ole väliä, osaamisella on” (Sitra 2015).

Työllistyvyys on Tuomisen (2013) mukaan yhdistelmä kykyjä, tietoja ja taitoja, joi- den avulla voimme löytää töitä, pysyä työssä ja kehittää omaa uraamme. Määritel- mää täydentävät Helsingin yliopiston Urapalveluiden Kanninen ja Itkonen (2015),

joiden mukaan työllistyvyys muodostuu seuraavista elementeistä: henkilökohtaiset ominaisuudet, ulkoiset tekijät, T-mallin asiantuntijuus¹², tutkinto, taidot, ymmärrys, metakognitiot sekä pystyvyysuskomukset. Ison pyörän mukaisilla koulutusohjelmilla halutaan taata opiskelijoille hyvä työllistyvyys. Tavoitteena on suomalaisen työllisyyden parantamisen lisäksi vastata yliopistojen rahoitusmallin asettamiin tavoitteisiin. Tutkintojen työllistävyydellä kun on kahden prosentin osuudella vaikutusta kokonaisrahoitukseen ("Ohjaus, rahoitus ja sopimukset - OKM - Opetus- ja kulttuuriministeriö" 2017). Työllistävyyteen liittyy niin ikään tutkinnon suorittamisen tempo. Helsingin yliopiston muun muassa Iso pyörä -uudistuksesta vastaava vararehtori Sari Lindblom toivoo uuden koulutusohjelmajärjestelyn "parhaassa tapauksessa nopeuttavan valmistumista". Työllistävyyteen panostaminen voi kulkea käsi kädessä syvällisen sisältöosaamisen kanssa, onhan usein kyse enemmän oman osaamisen sanallistamisen puutteesta kuin vaillinaisesta osaamisesta työmarkkinoiden tarpeisiin nähden.

Opiskelijavalintojen toimivuuden toivotaan notkeutuvan koulutusohjelmien myötä, kun hakijan ei tarvitse hakuvaiheessa sitoutua yhteen oppiaineeseen. Suurin osa koulutusohjelmista on monitieteisiä ja kandiohjelman suoritettuaan voi hakea useampaan maisteriohjelmaan (Salmivaara 2017). Opiskelijavalintojen toimivuus voidaan niin ikään liittää yhteiskunnalliseen keskusteluun ensikertalaiskiintiöistä, ylioppilastutkinnon painottaminen korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa sekä korkeakouluopintojen houkuttelevuus. Ensikertalaiskiintiöt tarkoittavat, että osa korkeakoulujen yhteishaun paikoista on kiintiöity ensi kertaa korkeakouluopintoihin hakeville (lisää ensikertalaiskiintiöistä mm. Opintopolku: Ensikertalaiskiintiö 2017). Korkeakoulujen pääsykokeiden uudistaminen kohti ylioppilaskoepainotteisempaa sisäänpääsyä (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017b) voidaan nähdä lisäävän epätasa-arvoa hakijoiden kesken ja luovan suomalaiseen koulutussysteemiin umpikujia, joiden puuttumisesta olemme tähän asti olleet kovin ylpeitä. Opiskelijavalinnat ovat toimivat, jos hakijoita on riittävästi ja heistä on mahdollista valita sopivimmat. Helsingin yliopiston tulee

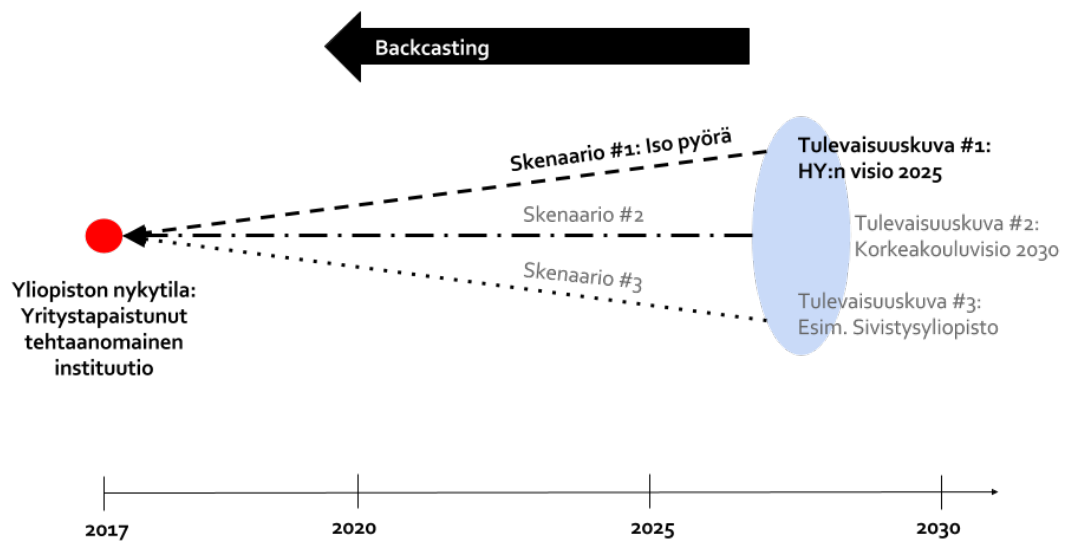
¹² T-mallin asiantuntijuudessa yhdistyvät oman alan syvän osaaminen ja asiantuntijuus sekä laaja-alainen osaaminen. Malli eroaa I-mallin asiantuntijuudesta, jossa korostetaan oman alan syvää osaamista. (Ks. mm. Tuominen 2013.)

siten, rehtori Jukka Kolan sanoin, tulevaisuudessa panostaa kansainvälisen houkuttelevuuden lisäämiseen (Kola 2017).

Näissä edellä mainituissa painottuvat opiskelijoiden tehokas valintaprosessi sisään korkeakoulutukseen. Tehokkuus häivyttää tieltään tasa-arvoisena pidetyt valintaprosessit. Kiintiöiden avulla on mahdollista tavoitella tasapainoa hakijoiden suhteen ja tarjota enemmän mahdollisuuksia heille, jotka eivät vielä ole opiskelemassa. Kuitenkin samanaikainen puhe valinnanvapauden lisääntymisestä koulutusohjelmien sisällä ja uudelleenhakemisen mahdollisuuden rajoittaminen ovat ristiriidassa.

Luvun lopuksi käsittelen Helsingin yliopiston tulevaisuuskuvaa yliopiston vision ja strategiaohjelman avulla. Iso pyörä -koulutus uudistuksen perusteista tuotettu puhe ja uudistus itsessään rakentavat niitä mahdollisia toimenpiteitä, joita tulee tehdä, jotta Helsingin yliopisto saavuttaisi visiossa maalatun tulevaisuuskuvan. Vision aukikirjoittaminen tässä vaiheessa auttaa hahmottamaan yliopiston strategisia tavoitteita Isolle pyörälle ja visiota, johon sillä pyritään. Käsitän Ison pyörän syyt ja perustelut, joita tässä tutkimuksessa tutkitaan, samanaikaisesti osana yliopiston nykytilan toisintamista ja strategisena toimenpiteenä tavoitteena Helsingin yliopiston vision kaltainen tulevaisuuskuva.¹³ Tulevaisuuskuvan ja strategioiden tarkastelu liittyy olennaisesti myös aineiston luentaan, sillä lähestyn selontekoja kuin niillä olisi strategisia päämääriä (vrt. Jokinen ja Juhila 1993, 90).

¹³ Tätä menetelmää voidaan kuvata myös termillä backcasting. Menetelmää käytetään erityisesti monimutkaisten kokonaisuuksien suunnittelussa. Siinä luodaan yksi tai useampi toivottu tulevaisuudenkuva valitulla aikajänteellä. Aikajänteen tulee olla sellainen, että tulevaisuuskuvaan on mahdollista tämän päivän teoilla vaikuttaa, esimerkiksi 30 vuotta. Tämän jälkeen määritellään teot, joilla tulevaisuuskuva on mahdollista saavuttaa. Menetelmää on kritisoitu sen deterministisestä näkökulmasta (Ks. mm. Holmberg ja Robert 2000), mutta katson, että se tässä yhteydessä auttaa lukijaa hahmottamaan strategisia päämääriä, joita Isolla pyörällä tavoitellaan.

Kuva 2. Kuvaus backcasting-menetelmästä yliopiston nykytilan, Iso pyörä -koulutusuudistuksen ja Helsingin yliopiston vision suhteen. Mukailtu Demos Helsingin materiaaleista (Neuvonen 2016).

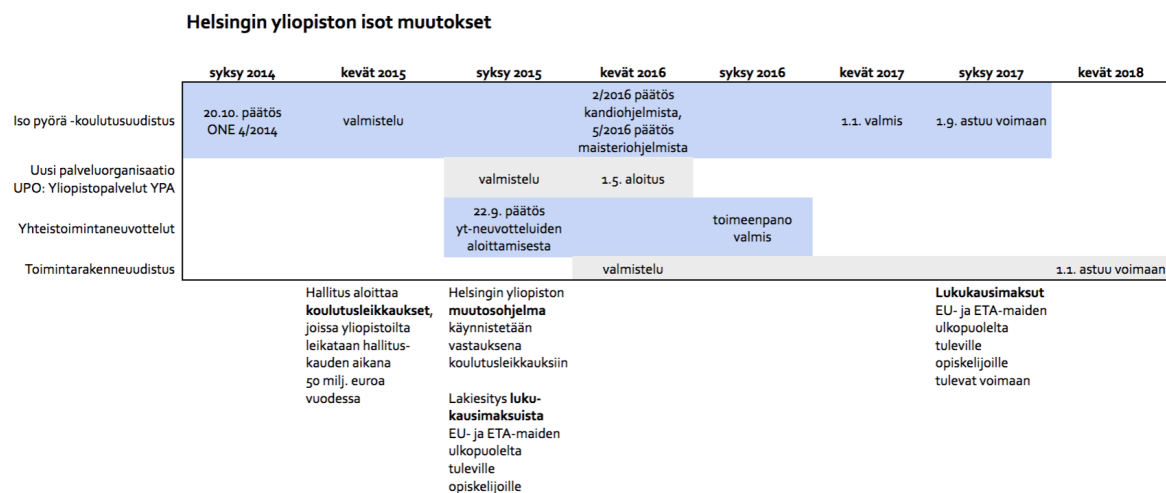
Iso pyörä asettuu kahdelle eri strategiakaudelle. Ensimmäisen strategiakauden (2013–2016) visio oli vuodelle 2020 *Huipulle ja yhteiskuntaan*. Visiossa ja strategias-
 ssa korostuvat kansainvälinen kilpailu ja yhteiskunnallinen vuorovaikutus, mo-
 lemmat verrattain nuoria lisäyksiä yliopistojen tavoitteisiin. Talous neljäntenä stra-
 tegisena painopisteenä sai koulutusleikkauksien jälkeen nopeutta toimenpanoon. Laura Kolben mukaan yliopistojen strategiat ovat globalisaation myötä vivahde-
 eroin kuin toistensa kopioita huolimatta maantieteellisestä sijainnista (Kolbe 2012,
 27). Helsingin yliopiston ”Huipulle ja yhteiskuntaan” -strategian Kolbe (2012, 27)
 kuvaa olevan ”peräisin yliopistojen suuresta menneisyyskertomuksesta: maus-
 teeksi on otettu ripaus Humboldtia ja Snellmania sekä rationaalista tehok-
 kuusihannetta.”

Strategiassa Helsingin yliopisto kuuluu vuoteen 2020 mennessä maailman 50 par-
 haan yliopiston joukkoon, mikä saavutetaan muun muassa kansainvälisen tason tut-
 kimus- ja opetusinfrastruktuurilla sekä aktiivisella rekrytoinnilla keskittyen parhai-
 siin opiskelijoihin ja työntekijöihin. Iso pyörä toteuttaa niin ikään strategista paino-
 pistettä rakentaa talous kestäväälle pohjalle toiminnan fokuoimisella ja rakenteelli-
 sella kehittämisellä.

Seuraavalla strategiakaudelle 2017–2020 Helsingin yliopiston visioksi on päivitetty *Globaali vaikuttaja – Yhdessä*. ”Helsingin yliopiston juuri hyväksytty strategia vuosille 2017–2020 tähtää kansainvälistymisen lisäämiseen ja ulkomaalaisten opiskelijoiden osuuden merkittävään lisäämiseen.” (Peltonen 2016). Ison pyörän teemat näkyvät vahvemmin uudessa strategiassa ja se on erityisesti läsnä profiloinnin ja rekrytoinnin sekä kilpailukykyisten tutkintojen painopisteissä. Jälkimmäisessä puhutaan myös työelämän aktiivisesta mukaan ottamisesta koulutusohjelmiin. Oppimisympäristöistä ja niiden digitalisaatiosta puhutaan Ison pyörän esittelymateriaaleissa (Helsingin yliopisto 2016), mutta strategian näkökulmasta Iso pyörä ei ole avainasemassa oppimisympäristöjen uudistamisessa.

3.2 HELSINGIN YLIOPISTON MUUTOSTEN VUODET

Helsingin yliopistolla on keväästä 2015 alkaen ollut käynnissä muutoksien aika-kausi. Isoimpia muutoksia ovat olleet Iso Pyörä -koulutus uudistus, uusi palveluorganisaatio, yliopiston toimintarakennemuutos sekä yhteistoimintaneuvottelut. Muutoksia siivittivät ja muovasivat Suomen hallituksen mittavat koulutusleikkaukset sekä lukukausimaksut EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tuleville opiskelijoille.

Kuva 3. Aikajana Helsingin yliopiston isoimmista muutoksista syksystä 2014 kevääseen 2018.

Ensimmäinen iso muutos oli Iso pyörä -koulutus uudistus. Jo ennen loppusyksyllä 2014 (Opintoasiainneuvosto 2014) tehtyä virallista päätöstä uudistuksen käynnistämistä puhuttiin hakukohteiden uudistamisesta ja laaja-alaisista kandidaatintut-

kinnoista. Päätöksen jälkeen uudistuksen valmistelu aloitettiin keväällä 2015 ja valmisteluvaihe kesti kaiken kaikkiaan noin kaksi vuotta. Uudet koulutusohjelmat olivat valmiit vuoden 2017 alussa ja uudet opiskelijat aloittivat opiskelun koulutusohjelmissa syyskuun alusta 2017. Isoa pyörää kuvataan tarkemmin luvussa 3.1 *Iso pyörä pyörii*.

Keväällä 2015 pääministeri Juha Sipilän hallitus päätti leikata voimakkaasti koulutuksesta (*Ratkaisujen Suomi – Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015* 2015). Koulutusleikkauksien seurauksena Helsingin yliopiston laskelmien mukaan yliopiston ”säästötarve kasvaa vuodesta 2016 alkaen ja on yliopiston laskelmien mukaan 106 miljoonaa euroa, 15 prosenttia yliopiston kokonaistuloista, hallituskauden lopulla vuosina 2019–2020” (Muutosohjelma 2016). Vastauksena koulutusleikkauksiin Helsingin yliopisto päätti hallituksen kokouksessaan 16.9.2015 käynnistää muutosohjelman (Helsingin yliopisto 2015), jolla yliopisto tavoittelee 86 miljoonan euron säästöjä (*Rehtorin päätös 83/2015*). Uusi taloudellinen tilanne vaatii yliopistoa uudistamaan toimintatapojaan sekä etsimään uusia rahoituslähteitä. Uusia rahoituslähteitä etsitään todennäköisesti entistä hanakammin yksityiseltä sektorilta ja kilpaillun rahoituksen painotus korostuu aiemmasta. (Muutosohjelma 2016.)

Muutosohjelman myötä yliopistolla aloitettiin yhteistoimintaneuvottelut. Helsingin yliopisto antoi 22.9.2015 kutsun yhteistoimintaneuvotteluihin ja neuvotteluesityksen yliopiston henkilöstöä yhteistoimintaneuvotteluissa edustaville pääluottamusmiehille. Neuvottelut kohdistuivat enimmäkseen hallintohenkilöstöön, mikä johti mittaviin uudistuksiin yliopiston hallintopalveluissa. Neuvotteluesityksessä yliopisto arvioi mahdollisten irtisanomisen ja osa-aikaistamisen kohteena olevan henkilöstömäärän 1200 henkilöön. Viralliset neuvottelut käytiin 30.9.–30.11.2015 ja päätökset irtisanomisista tehtiin yksikkökohtaisesti porrastetusti viikoilla 9–17 eli 29.2.–29.4.2016. Laajojen irtisanomisten ja rakenteellisten palveluiden muutosten johdosta tehtiin uusi palveluorganisaatio UPO ja osana uutta palveluorganisaatiota yliopistopalvelut YPA. Näiden valmistelu aloitettiin samoihin aikoihin yt-neuvotteluiden käynnistymisen kanssa syksyllä 2015 rehtorin päätöksellä. Päätöksessä todetaan yksioikoisesti seuraavaa: ”uuden palveluorganisaation takana on Sipilän hal-

lituksen yliopistoihin kohdistuvat leikkaukset”. (*Rehtorin päätös 83/2015.*) Tavoitteena oli uudelleen järjestää ja yhdistää hallinnon työtehtäviä vastaamaan uuteen rahoitustilanteeseen. Kuitenkin uudelleenjärjestäminen aloitettiin henkilöstön vähentämisellä, ei työtehtävien ja prosessien tarkastelulla. Nopeiden tulosten tavoittelun aikakaudella numeraalinen muutos on mitattavampi ja konkreettisempi kuin hitaasti muuttuva työnteon kulttuuri, jolloin ensimmäiseen panostaminen on ymmärrettävää.

Muutosohjelma on yhteydessä muihin Helsingin yliopiston uudistushankkeisiin, jotka ”nivotaan nyt osaksi muutosohjelmaa. Uudistushankkeita ovat muun muassa Helsinki Life Science Center¹⁴, muut profilointihankkeet sekä rakenteelliset uudistukset.” Profilointihankkeiksi voidaan lukea muun muassa Iso pyörä. Rakenteellisista uudistuksista merkittävin lienee yliopiston toimintarakenneuudistus. Sen tavoitteena on muokata yliopiston organisaatorakenne vastaamaan paremmin uutta Iso pyörä -koulutusuudistusta. Rehtori asetti huhtikuussa 2016 (*Rehtorin päätös 38/2016: Helsingin yliopiston toimintarakennetta selvittävä työryhmä 2016*) työryhmän selvittämään yliopiston toimintarakennetta. Työryhmä ehdottaa loppuraporttissaan, että ”yliopiston organisaatio perustuu jatkossakin 11 rehtorin alaiseen tiedekuntaan. Tiedekuntien alaisista laitoksista luovutaan ja tulosityksikköjen määrä laskee 50:stä 31:een.” (Karvinen ym. 2016). Uudet tiedekuntien yksikkörakenteet aloittavat vuoden 2018 alussa.

Lukukausimaksukeskustelu alkoi koulutusleikkausten vanavedessä vuonna 2015. OECD:n jokavuotisen *Education at a Glance* -julkaisun vuoden 2014 version mukaan oman maan ulkopuolella opiskelevien korkeakouluopiskelijoiden määrä on yli kaksinkertaistunut 2000-luvulla ja yli puolet näistä kansainvälisistä opiskelijoista tuli EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta. (OECD 2014.) Tästä tehtiin Suomessa suoraviivaisia johtopäätöksiä, joiden mukaan lukukausimaksut voisivat olla eräs keino lisätä

¹⁴ Helsinki Institute of Life Science (HiLIFE) on elämäntieteisiin eli biotieteisiin, ympäristö, terveys- ja lääketieteisiin perustuva tutkimuspainotteinen yksikkö Helsingin yliopistossa. Yksikön keskeinen tavoite on ”luoda kansainvälisesti rahoitusta, tutkijoita ja opiskelijoita houkuttelevan huippututkimuksen ympäristön ja vahvistaa [Helsingin yliopiston] asemaansa maailman yliopistojen kärkijoukossa life science -alalla”. (Helsingin yliopisto 2016.) HiLIFE on yhden yksikön muutosprosessi, joka ei vaikuta Helsingin yliopiston toimintaan kokonaisuudessaan profiloitumistyön lisäksi, mistä syystä HiLIFEen ei paneuduta tässä tutkimuksessa sen tarkemmin.

yliopistojen rahoitusta samalla kun valtionrahoitusta kavennetaan. Lukukausimaksuista käytiin kiivasta keskustelua ja erityisesti yliopistot ja opiskelijaliike olivat niitä vastaan vedoten siihen, ettei lukukausimaksuista tulisi odotettuja lisätuloja (SYL 2014) ja maksut lisääisivät epätasa-arvoa ja heikentäisivät sosiaalista liikkuvuutta, kun koulutuksen maksut siirtyvät valtiolta perheiden maksettavaksi (Erola 2017). Kuitenkin hallitus esitti lokakuussa 2015 yliopistolakiin lisäystä lukukausimaksujen keräämiseksi. Uusi laki astui voimaan 2016 ja määräsi lukukausimaksujen minimisummaksi 1500 euroa. (Hallituksen esitykset: HE 77/2015” 2015.) Helsingin yliopisto aloittaa lukukausimaksujen perimisen EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tuleville opiskelijoille syksyllä 2017 (Peltonen 2016), joskin summa oli joidenkin koulutusohjelmien kohdalla kymmenkertainen hallituksen asettamaan minimisummaan nähden. Maksuttomuutta on pidetty merkittävänä osatekijänä suomalaisen korkeakoulutuksen houkuttelevuudessa (SYL 2014) ja onkin havaittu oleskelulupahakemusten määrässä selvä lasku lukukausimaksujen myötä (Maahanmuuttovirasto 2017).

Kansainvälistymiseen ja koulutuksen tarjoamiseen ulkomaisille opiskelijoille liittyy maahanmuutto- ja työvoimapolitiisiin kysymyksiin myös siinä mielessä, että esimerkiksi Yhdysvalloissa koulutuksen käyneistä kansainvälisistä opiskelijoista kaksi kolmasosaa joutuu poistumaan maasta valmistumisen jälkeen vieden mukanaan henkisen pääomansa (*intellectual capital*), sillä heillä ei ole lupaa jäädä maahan (Barber, Donnelly ja Rizvi 2013, 10). Yliopistojen kansainvälistymistä tulee siten heijastella laajempaan maahanmuuttokeskusteluun.

Muutokset ovat enemmän tai vähemmän kaikki sidoksissa rahoitukseen ja rakenteisiin. Yksikään näistä vuosien 2014–2018 aikana tehtävistä uudistuksista ei puureudu tiedeyhteisöön inhimillisen toimijuuden kautta vaan pyrkii muovaamaan toimintoja tehokkaammiksi ja logistisesti yksinkertaisemmiksi ja yhdenmukaisemmiksi. Yliopiston toimet heijastavat uusliberalistista korkeakoulupolitiikkaa ja toisintavat talouselämän toimintatapoja.

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA -KYSYMYKSET

Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella kriittisesti syitä ja perusteluita, joilla Helsingin yliopiston Iso pyörä -koulutusuudistus oikeutetaan. Tätä tutkimusta ohjaavat tutkimuskysymykset ovat siten:

- 1) *Mitä* syitä ja perusteluita Iso pyörä -koulutusuudistukselle annetaan?
- 2) *Miten* syistä ja perusteluista puhutaan?

Etsin vastauksia näihin kysymyksiin diskurssianalyysin keinoin. Tavoitteena on ensin eritellä aineistosta *mitä* puhutaan ja tämän jälkeen tutkia, *miten* puhutaan. Ensimmäinen tutkimuskysymys on taustoittava kysymys luoden pohjan jälkimmäiselle kysymykselle. Pyrin ensimmäisellä tutkimuskysymyksellä teemottelemaan aineistoa ja hyödyntämään teemoittelua työkaluna toisen tutkimuskysymyksen purkamisessa. Kysymykset vaativat erilaista diskurssianalyysin tasoa. Ensimmäinen on tilannetta aineiston tekstitasolta kuvaava ja erittelevä kun taas jälkimmäinen pureutuu aineiston puhetapoihin, diskursseihin, joiden kautta koulutusuudistus oikeutetaan. Seuraavassa luvussa kuvaan tarkemmin tehtyjä metodologisia valintoja, aineistoa ja analyysin tekemistä.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Laadulliselle tutkimukselle on ominaista, että teoriaosuus on rakennettu siten, että siinä painotetaan enemmän teoreettisia käsitteitä kuin kokonaisii teorioita (ks. Eskola ja Suoranta 2014, 84). Edellisissä luvuissa olenkin kokonaisten teorioiden sijaan pyrkinyt luomaan erilaisten käsitteiden kautta eheää kokonaiskuvaa tekijöistä, jotka ovat vaikuttaneet olennaisesti siihen, millainen yliopisto on tänä päivänä ja miksi Ison Pyörän kaltaisia uudistuksia tehdään. Näen laadulliselle tutkimukselle ominaisesti tässä tutkimuksessa vankan vuorovaikutteisen suhteen teoreettisen ja empiirisen välillä. Tutkimuksen toteutus on ollut kehämäinen prosessi, jossa olen puhuttanut aineistoa teorialla ja teoriaa aineistolla ottaen huomioon näiden välisen kausaalisen suhteen, jossa toisen muuttuessa toinenkin muuttuu (tutkimuksen kehämäisestä prosessista ks. mm. Kiviniemi 2010). Tutkimuksen edetessä rakentuva ja hiljalleen tiivistyvä teoreettinen kokonaiskuva mielessäni olen analysoinut valitsemaani aineistoani vastatakseni parhaani mukaan asettamiini tutkimuskysymyksiin.

Toinen analyysiä johtanut perusteema on ollut laadulliselle tutkimukselle ominaisen hypoteesittomuuden ja omien tutkimustuloksia koskevien ennakko-oletusten huomioiminen (Eskola ja Suoranta 2014, 19). Tutkielman edetessä tein ennakko-oletuksiini perustuvan yleisluontoisen työhypoteesin, jossa Iso pyörä -koulutus uudistus toisintaa ja tuottaa uusliberalistista yliopistopolitiikkaa (työhypoteesin tekemisestä laadullisessa tutkimuksessa ks. mm. Eskola ja Suoranta 2014, 20). Olen näin ollen lukenut aineistoa pitäen erityisesti silmällä aineiston ja teorian vuorovaikutusta sekä työhypoteesini huomioiden.

Tässä luvussa kuvailen tutkimuksen toteutusta. Tutkielman kontekstia on asiayhteyden, toimintaympäristön ja yhteiskunnallisen tilan (vrt. Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 29) osilta rakennettu edeltävissä luvuissa. Tämän luvun tavoitteena on kuvata metodiin ja tutkijan omaan suhteeseen aineistoon liittyviä tekijöitä (Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 37), jotka rajaavat kontekstia entisestään. Aloitan kuvailemalla aineistoa ja aineiston tuottamisen tapoja. Tämän jälkeen kuvailen diskurssianalyysiä

tutkimuksellisenä lähestymistapana ja avaan analyysimenetelmään liittyviä valintoja. Lopuksi kuvaan aineiston, tutkimuskysymyksiä myötäilevän, kaksiosaisen analyysin vaiheita. Tutkimuskohteena ja tapauksena oleva Helsingin yliopistossa toteutettu Iso pyörä -koulutus uudistus on kuvailtu luvussa 3 Tapaus Iso pyörä. Todettakoon, että tutkimuksen kannalta sillä, kuka tai ketkä, ovat tuottaneet tiedotteet, ei ole merkitystä. Tästä syystä tutkielmassa ei paneuduta henkilöihin eikä informantteihin vaan yleisempi tutkimuskohde on yliopistopolitiikka.

5.1 AINEISTONA SISÄISEN VIESTINNÄN TEKSTEJÄ

Tutkimuskysymyksillä halusin päästä mahdollisimman lähelle koko Helsingin yliopiston kattavaa eri kampukset, eri tiedekunnat ja eri henkilöryhmät sisään sulkevaa vastausta. Työn resurssit huomioon ottaen tuli löytää laadullinen aineisto, joka ei olisi laajuudeltaan mahdoton. Laadullinen tutkimus valikoitui tutkimustavaksi, sillä halusin tutkimuksella päästä pintaa syvemmälle Ison pyörän syihin ja oikeutukseen sekä tuottaa kriittisen puheenvuoron aiheesta. Halusin aineiston, joka kaikessa kantaaottavuudessaankin olisi sävyiltään ja puherekisteriltään neutraaliuteen pyrkivä, eikä tiettyjen henkilöiden mielipiteisiin kiinnittyvä. Kaipasin kuitenkin aineistolta läheistä suhdetta tutkimuskohteeseen ja vastaanottajiin, mistä syystä keskityin sisäisen viestinnän teksteihin rajaten aineistosta ulkoisen viestinnän. Nämä reunaehdot täyttyvät erinomaisesti valikoidussa aineistossa, jonka tuottamista kuvaan tässä alaluvussa. Tuottamisella haluan tuoda esiin tutkijan aktiivisen roolin aineiston valinnassa ja rajauksen tekemisessä, vaikka kyseessä onkin niin sanottu valmis aineisto, jonka sisällöntuotannossa en itse ole aktiivisesti ollut mukana. Tutkimuksen tekemisen kannalta Eskolan ja Suorannan (2014, 15) mukaan ei ole väliä, onko aineisto syntynyt tutkijan avulla vai tutkijasta riippumatta.

Käytän aineistona¹⁵ Helsingin yliopiston viestintäyksikön tuottamia sisäisen viestinnän tiedotteita ja materiaaleja, kuten diaesityksiä ja kommentointimateriaaleja, jotka on julkaistu yliopiston intranetissä Flammassa. Flamma on Helsingin yliopiston sisäisen viestinnän pääkanava (Tietoa Flammasta, 2016). Sisäisellä viestinnällä

¹⁵ Täydellinen listaus aineistosta löytyy liitteestä 1.

tarkoitetaan tässä yhteydessä tiedotteita ja dokumentteja, jotka on tarkoitettu ensisijaisesti yliopiston toimijoiden sisäiseen käyttöön. Sisäisen viestinnän vastinparina on ulkoinen viestintä, joka kattaa muun muassa julkiset tiedotteet, joita on mahdollista lukea myös ilman yliopiston verkkotunnuksia avoimessa verkossa. Viestintä on perinteisesti vuorovaikutteista siinä missä tiedotuksella tarkoitetaan yhdensuuntaista tiedon välitystä. Kuitenkin tässä yhteydessä koen mielekkäämpänä puhua viestinnästä, sillä Flamman tiedotteet mahdollistavat vuorovaikutteisen viestinnän, vaikka olenkin tässä aineistossa rajannut lukijoiden kommentit analyysin ulkopuolelle.¹⁶

Tekstiaineisto on ikään kuin pysäytyskuva yhdestä hetkestä (Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 39) ja pysäytyskuva on rajattava tarkasti. Olen kerännyt aineistoa jatkuvasti koko työskentelyn¹⁷ ajan alkukevästä 2016 alkaen aina koulutusohjelmien käynnistymiseen 1.9.2017 asti. Sisäisen viestinnän näkökulmasta mielenkiintoista on, että ensimmäinen tiedote aiheesta julkaistiin vasta 25.8.2015 (*Iso Pyörä -projektiryhmän työ käyntiin vararehtorin evästyksin*), vaikka suunnittelutyö oli alkanut melkein vuotta aiemmin. Viimeisin tiedote, joka on mukana tässä tutkimuksessa, on julkaistu 1.6.2017 (*Keveämmät ensiaskeleet Suomeen ja Helsinkiin*). Tämän jälkeen, kesän aikana, Isoon pyörään liittyviä tiedotteita ei Helsingin yliopiston intranetissä julkaistu.

Tiedotteet olen valinnut mukaan niiden relevanttiuden perusteella kahdella tavalla. Relevanttius muodostui suhteessa tutkimuskysymyksiin. Ensisijainen tapa oli valita kaikki Flamman Iso pyörä -kokoomasivulle kerätyt tiedotteet ja materiaalit, minkä lisäksi tein Flamman sisäisellä hakutyökalulla hakuja hakusanoilla Iso pyörä, koulutus uudistus, uudistus, koulutusohjelma, kandiohjelma, maisteriohjelma. Kokoomasivu julkaistiin keväällä 2016 samoihin aikoihin, kun olin aloittanut tutkimuksen tekemisen, joten halusin varmistua siitä, että kaikki aiheeseen liittyvät jo aiemmin julkaistut tiedotteet ja materiaalit tulevat mukaan aineistoon. Flamman hakutyökalu ei toimi kuten useimmat verkkohaut ja on suoraan sanoen melko heikko työkalu.

¹⁶ Iso pyörä -keskustelua käytiin Flamman lisäksi luonnollisesti myös monissa muissa sisäisen viestinnän kanavissa kuten sosiaalisen median viestintäalusta Yammerissa ja henkilökunnan sähköpostilistoilla. Myös nämä olen rajannut analyysin ulkopuolelle.

¹⁷ Työskentelystä ja graduprosessista lisää luvussa 8.3 Työskentelyn pohdinta.

Haulla löydetty tiedotteet olivat päällekkäisiä niiden kanssa, jotka oli kerätty kokoomasivulle. Tiedotteiden lisäksi keräsin mukaan muutkin materiaalit, jotka oli joko julkaistu kokoomasivun etusivulla tai tiedotteiden yhteydessä. Tällaisia täydentäviä materiaaleja ei ole kovin runsaasti ja pääasiallisena aineistona ovat tiedotteiden tekstit. Moniin tiedotteisiin on jätetty useita kommentteja. Flamman tiedotteita voivat kommentoida kaikki Helsingin yliopiston tunnuksilla. Koin, että kommentit rikovat niin sanotun virallisen tiedotuksen aineistoa, joten olen jättänyt kommentit analyysin ulkopuolelle.

Koodausten tiheyden perusteella (liite 1) tutkimuskysymysten suhteen olennaisin ja mielenkiintoisin aineisto osuikin prosessin alkuvaiheisiin eli kevääseen ja syksyyn 2015. Tälle voi olla kaksi selitystä: suunnittelu- ja valmisteluvaiheessa uudistusta perusteltiin tarkemmin ja perusteellisemmin, toisaalta tämä voi liittyä aineiston osittaiseen kylläntymiseen. Aineiston kylläntyminen eli saturaatio tarkoittaa tilannetta, jossa uudet tapaukset eivät enää tuota tutkimusongelman kannalta uutta tietoa (Eskola ja Suoranta 2014, 62). Tässä kyseisessä tapauksessa tein havainnon, että kylläntymispiste oli lähellä, mutta ensisijainen syy oli aineiston sisällön muuttuminen perusteluiden ja syiden esittämisestä enemmän kuvailevaan sävyyn.

Eskola ja Suoranta (2014, 65) kehottavat lähtemään liikkeelle pienemmästä aineistosta ja tarvittaessa keräämään lisää aineistoa. Tässä tutkielmassa toimin hieman toisin. Aineistokorpuksesta valitaan analysoitava aineisto (Juhila ja Suoninen 1999, 241). Alkuperäinen aineistokorpus sisälsi yhteensä 150 erilaista dokumenttia. Tiedotteiden lisäksi mukana oli pöytäkirjoja, kokousmuistioita sekä erilaisia raportteja. Tutkimuskysymyksen fokusoitumisen myötä rajasin aineistoa rohkeasti ja päädyin pitämään mukana vain Flamman tiedotteet. Tämän tutkielman lopullinen aineisto on yhteensä 34 kappaletta mukaan lukien tiedotteet ja muut materiaalit. Aineiston kokonaissanamäärä on noin 16 200 sanaa eli noin 45 sivua. Rajausta on tärkeä ja merkittävässä osassa niin tutkielman mielekkään tekemisen kuin eheän tutkielman lopputuloksen kannalta. Juhila ja Suoninen (1999, 241) toteavatkin aineiston laajuuden liittyvän olennaisesti tutkimustehtävään ja -asetelmaan, mutta myös käytössä oleviin resursseihin. Laadullisessa tutkimuksessa laatu korvaa (Eskola ja Suoranta 2014, 18).

Taulukko 1. Aineistojen lukumäärä julkaisupäivämäärän perusteella suhteessa Iso pyörä -koulutus uudistuksen etenemiseen. Keräsin aineistoa koko prosessin ajan uudistuksen mukaisten koulutusohjelmien voimaan astumiseen asti 1.9.2017.

	syksy 2014	kevät 2015	syksy 2015	kevät 2016	syksy 2016	kevät 2017	syksy 2017
Iso pyörä -koulutus uudistuksen eteneminen	20.10. päätös ONE 4/2014	valmistelu		2/2016 päätös kandiohjelmista, 5/2016 päätös maisteriohjelmista		1.1. valmistelu valmis	1.9. astuu voimaan
Aineistojen lukumäärä	0	2*	7	3	7	13	–

*) kyseessä on laajat kokoomasivut

5.2 DISKURSSIANALYYSI TUTKIMUKSELLISENA LÄHESTYMISTAPANA

Diskurssianalyysi on analyysimenetelmä, mutta samalla myös metodologinen ja väljä teoreettinen viitekehys (Ilmonen 2010, 127; Jokinen, Juhila ja Suoninen 1993, 17), joka on läsnä läpi tutkimuksen pelkistymättä aineiston analyysimenetelmäksi. Tässä luvussa kuvailen diskurssintutkimusta, perustelen diskurssianalyysin sopivuutta tutkielman aiheeseen sekä valintoja, joita olen näiden suhteen tehnyt tässä tutkielmassa.

Diskurssianalyysi rakentuu sosiaalisen konstruktionismin lähtökohdista (Jokinen 1999a, 38; Pynnönen 2013, 9) ja diskurssit voidaan käsittää joko todellisuutta kuvaavina tai niitä rakentavina (Ilmonen 2010, 127). Brunila (2009, 62–63) puhuu diskurssien kaksinaisuudesta eli tavasta, jolla ”diskurssi puhuu meitä ja miten me puhumme diskurssia” (ks. myös Bacchi 2005). Tämän tutkimuksen ontologinen tieteenfilosofinen lähtökohta on todellisuuden näkeminen sosiaalisesti ja kielellisesti tuotettavaksi (Hirsjärvi ja Hurme 2015, 17), joten ymmärrän diskurssit erilaisina todellisuutta tuottavina puhetapoina. Tällä tutkimuksella en pyri pääsemään käsiksi oletettuun tekstien ulkopuoliseen ”oikeaan maailmaan”, vaan kuvaamaan ja todentamaan niitä tapoja, joilla todellisuutta rakennetaan. Näin edustan relativististen diskurssianalyttikoiden tapaan episteemistä konstruktionismia, joka näkee diskurssianalyysin tehtäväksi analysoida, miten maailmasta tehdään tosi kielellisissä käytännöissä (Juhila 1999, 162).

Diskurssin käsite liittyy foucault’laiseen traditioon, jossa diskurssien historiallisuus ja institutionalisoituminen korostuu (Jokinen ja Juhila 1999, 71). Diskurssien kautta muotoillaan ajatuksia, jotka luovat ja ylläpitävät sosiaalista maailmaa (Pynnönen

2013a, 7). Diskurssintutkimus onkin yhteiskunnan rakenteiden ja valtasuhteiden sekä yhteiskunnan eri instituutioiden ja toimijoiden tutkimista (Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 21) ja sen kantava ajatus on, että analyysissä ovat läsnä kielenkäytön lisäksi yhteiskunnallinen laajempi taso (Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 7).

Diskurssintutkimus tutkii kielen ja sosiaalisen toiminnan suhdetta (Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 7) ja sitä, kuinka sosiaalinen todellisuus rakentuu kielenkäytössä ja muussa toiminnassa (Jokinen 1999, 38). Diskurssianalyysi ei oleta kielen käyttöä todellisuuden kuvaksi (Pynnönen 2013a, 9)¹⁸, eikä se tee dikotomisii eroja kielenkäytön ja muun tekemisen välille (Juhila ja Suoninen 1999, 238). Jokinen (1999a, 38) muistuttaa, että diskurssianalyysissä tarkoituksena ei myöskään ole etsiä totuutta tekstien tai puheen ”takaa” eikä selvittää mahdollisia syy-seuraus-suhteita (Jokinen 1999, 41).

Diskurssit ovat kielellisiä ja/tai semioottisia merkkejä: puhetta, tekstejä ja kuvia (Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 25, 27). Tässä tutkimuksessa aineiston vahvan tekstipainotteisuuden vuoksi tukeudun sosiaalisena vuorovaikutuksena nähtävän diskurssin (*discourse*) käsitteen sijaan diskurssien (*a discourse, discourses*) käsitteeseen (Bacchi 2005, 199–200; Pynnönen 2013a, 7; Mäntynen ja Pietikäinen 2009, 27–28). Diskursseilla teksteistä tulee merkityksellisiä suhteessa toisiin teksteihin, intertekstuaalisesti, sekä suhteessa sosiaalisesti rakentuneeseen maailmaan, jossa tekstit tuotetaan (Pynnönen 2013a, 6). Vaikka diskurssintutkimus pyörii kielen käytön ympärillä, se ei ole kiinnostunut kielenkäyttäjistä informantteina (Suoninen 1999, 18), heistä ollaan kiinnostuneina yksinomaan osana kulloistakin kontekstia, ei henkilöinä. Teksteissä tutkitaan sitä mitä sanotaan, ei sitä, kuka sanoo.

Kuitenkaan kielenkäyttäjän tekemiä valintoja ei ole syytä täysin sivuuttaa. Kielenkäyttäjät tekevätkin valintoja kielen sana-, kielioppi- ja rakennetason lisäksi diskurssiivisten ja sosiaalisten merkitysten tasoille, jotka diskurssianalyysille ominaisesti liittyvät identiteettiin ja valtaan (Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 16, 19). Kuitenkin diskurssintutkimuksen perustana on ajatus kielenkäytön ”utuisuudesta”, sana saa uusia merkityksiä ja toisistaan erilaisia merkityksiä eri konteksteissa (Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 12), eikä kielenkäyttäjä voi koskaan olla täysin tietoinen kaikista

¹⁸ Tätä kutsutaan ei-heijastavuuden käsitteeksi (Pynnönen 2013a, 9).

eri merkityksistä, joita kieli voi saada eri konteksteissa (Suoninen 1999, 33). Kieltä tutkiessa tulisikin ottaa huomioon ihmisten erilaiset resurssit ja kyvyt käyttää kieltä (Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 15). Kieli muokkaa maailmaa, mutta samalla ympäröivä maailma vaikuttaa siihen, miten kieltä käytetään (Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 17, 49), näin ollen kielenkäyttäjien ympäristö ja konteksti vaikuttavat kykyyn käyttää kieltä. Myös vuorovaikutuksella ja historiallisella jatkumolla on merkittävä rooli kielenkäytön kannalta. Jokinen (1999a, 39) toteaaakin asioiden nimeämisen eli merkityksellistämisen tapojen olevan ”pitkien historiallisten prosessien tulosta, joissa ihmisten välisellä kanssakäymisellä on olennainen rooli”.

Diskurssianalyysistä voidaan erottaa erilaisia painotuksia: valta-asetelmista ja historiallisista aspekteista kiinnostunut *kriittinen diskurssianalyysi* (ks. mm. Van Dijk 2009), sosiaalisista representaatioista, asenteesta ja identiteetistä kiinnostunut *diskursiivinen psykologia* (esim. Potter ja Wetherell 1989), diskurssin tutkimiseen suuntautunut *tiedonsosiologinen diskurssianalyysi* (esim. Foucault 2005) sekä lingvistiikkaan nojautuva *kielitieteellinen diskurssianalyysi* (Suoninen 1999, 35). Tässä tutkimuksessa käytetään ensiksi mainittua kriittistä diskurssianalyysiä, jota sävyttän analyttisemmällä tulkitsevalla diskurssianalyysillä, joita on mahdollista käyttää myös rinnakkain (Jokinen ja Juhila 1999, 87).

Jokinen ja Juhila (1999, 54–66) hahmottelevat diskurssianalyttisen tutkimuksen karttaa erilaisten vastinparien kautta, joista yksi on kriittisyys–analyttisyys. Analyttinen diskurssianalyysi pyrkii aineistolähtöisyyteen, joka ei oleta aineistosta löytyvän tietynlaisia alistavia valtarakenteita vaan ”tavoittelee sosiaalisen todellisuuden mahdollisimman perinpohjaista erittelyä” (Jokinen ja Juhila 1999, 86). Kriittinen diskurssianalyysi sen sijaan pyrkii ”tuottamaan poleemisen puheenvuoron suhteessa vallitsevaan sosiaaliseen järjestykseen (Jokinen ja Juhila 1999, 86–87). Kriittisessä diskurssianalyysissä kulttuuri nähdään aineistoa kehystävänä laajempaa kontekstina, analyttisessä diskurssianalyysissä kulttuuri pyritään selittämään aineiston avulla ilman ennakkokäsityksiä (Jokinen ja Juhila 1999, 87). Kriittisestä ja analyttisestä diskurssianalyysistä puhutaan joskus myös realistisena ja relativistisena (Juhila 1999a, 196). Kriittisen diskurssianalyysin on sanottu olevan jokseenkin ristiriidassa konstruktionistisen maailmankuvan kanssa (Suoninen

1999, 35), sillä se pyrkii jyrkimmillään osoittamaan olemassa olevan jonkin tietyn "totuuden".

Toinen tapa hahmottaa kriittisen ja analyyttisen diskurssianalyysin suhdetta on niiden suhde käsillä olevaan aineistoon. Pynnönen (2013, 25) erittelee kolme diskurssianalyysin tasoa suhteessa analysoitavaan tekstiin: tekstuaalinen, tulkitseva sekä kriittinen diskurssianalyysi. Tekstuaalinen on näistä analyyttisin ja perustuu tiukasti siihen, mitä tekstissä sanotaan. Tulkitsevassa analyysissä tavoitteena on kuvata diskurssin muotoutuminen ja se, millaiseksi se jonkin ilmiön tuottaa. Kriittinen analyysi pyrkii tuottamaan kriittisen puheenvuoron vallitsevista valta-asetelmista yhteiskunnallisessa kontekstissa. (Juhila 1999, 212–213; Pynnönen 2013, 27.)

Nämä suuntaviivat piirtävät analyyttiset raamit, joiden puitteissa olen analyysiä tehnyt. Tutkimuskysymykset vaativat erilaista analyyttistä luentaa. Tutkimuskysymyksistä ensimmäinen, *mitä* syitä ja perusteluita Iso pyörä -koulutusuudistukselle annetaan, on tehty tiukemmin analyyttisestä diskurssianalyysistä käsin ja toinen, *miten* Iso pyörä -koulutusuudistusta perustellaan ja oikeutetaan, kriittisen diskurssianalyysin kulmasta.

5.3 AINEISTON ANALYYSIVAIHEET

Lähestyn aineistoa ja selontekoja kuin niillä olisi strategisia päämääriä (vrt. Jokinen ja Juhila 1993, 90) ja pyrin näin hahmottamaan sitä todellisuutta, jota selonteot kuvaavat ja rakentavat. Aineiston analyysivaiheet voi jakaa tutkimuskysymyksien perusteella kahteen vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa perkasin aineistoa teemoittelulla saadakseni aineistosta esille syyt ja perustelut Isolle pyörälle. Toisessa vaiheessa siirryn kohti diskursiivista luentaa. Olen jakanut vaiheet omiksi alaluvuikseen. Ensin kuvailen analyysiin liittyviä esivalmisteluita.

Aineistoa kerätessäni luin kaikki materiaalit kursorisesti läpi, mikä oli välttämättömyyden olennaisen aineiston keräämisessä. Alkuperäisen aineistokorpuksen rajaamisen jälkeen loin aineistoille uuden tiedoston NVivo-ohjelmaan, nimesin tiedostot ja

kansiot yhdenmukaisiksi, luokittelin ne julkaisuajankohdan¹⁹ mukaisesti ja lisäsin kuhunkin tiedostoon ja kansioon kommentteihin lyhyet kuvaukset sisällöstä. Tämän jälkeen aloin perata aineistoa viimeistely rajaus tavoitteena. Joissakin dokumenteissa oli tietoa muistakin asioista, nämä osiot rajasin aineiston ulkopuolelle merkkäämällä tiedostoon kommentteilla esimerkiksi *"Aloita tästä"* ja *"Lopeta tähän"* sekä joihinkin muistilapuksi varovaisen *"Ei ehkä tätä osiota?"*. Keräsin aineistoa koko graduprosessin ajan ja myöhemmin mukaan poimituille aineistoille tein samat toimenpiteet.

Vasta tämän jälkeen siirryin lähilukemaan tekstiä. Ensimmäisellä lähilukukerralla pyrin tietoisesti olemaan tekemättä tulkintoja tai miettimättä, miten nimeäisin minäkin virkkeen ja tekstipätkän. Tämä oli haastavaa. Toisella lähilukukerralla aloitin aineiston analysoinnin aineistolähtöisesti jättäen teorian ja ennako-oletukset syrjään (Eskola ja Suoranta 2014, 153). Etenin tietoisesti induktiivisesti yksittäisestä yleiseen (Eskola ja Suoranta 2014, 83) erityisesti ensimmäisen tutkimuskysymyksen analyysin kanssa. Analysoin tutkimuskysymyksiä jonkin verran, ja loppua kohden enenevässä määrin, päällekkäin ja edestakaisin, mutta pitäen mielessä analyytisemmän otteen ensimmäisen ja kriittisemmän otteen toisen kanssa. Seuraavaksi kuvaan analyysin etenemistä tutkimuskysymyksittäin.

5.3.1 TEEMOITTELEMALLA KIINNI ISON PYÖRÄN SYIHIN

Eskola ja Suoranta (2014) kehottavat lähestymään laadullista aineistoa teemoittelemalla eli ryhmittelemällä aineiston mielekkäiltä tuntuviin teemoihin. Teemoittelu tuntui luontevalta tavalta lähestyä ensimmäistä tutkimuskysymystä, jossa etsin aineistosta, millaisia syitä ja perusteluja Iso pyörä -koulutus uudistukselle annetaan.

Aloitin aineiston koodaamisen sanatasolta ja kävin aineiston systemaattisesti läpi koodaten kaikki tekstiosiot, joissa puhuttiin Ison pyörän syistä ja perusteluista. Raakakoodoja kertyi 76 kappaletta, joista osa oli jokseenkin päällekkäisiä. Osa teksti-
katkelmista koodasin useammalla koodilla. Olen koodannut syyt ja perustelut sel-

¹⁹ Luokittelin aineiston puolivuositain yliopiston lukukausien mukaisesti tähän tapaan: syksy 2014, kevät 2015, syksy 2015 jne.

laisista tekstipätkistä, joissa on kuvailtu Isoa pyörä jotenkin tai todettu sen tavoitteena olevan jotakin. Myös tulevaisuudenkuvaa selittävät tekstipätkät on huomioitu, sillä niissä maalataan sitä todellisuutta, jota Isolla pyörällä pyritään luomaan ja oletetut strategiset päämäärät.

Toisella koodauskierroksella yhdistelin koodeja siten, että sain muodostettua eheämpi kokonaisuuksia eri teemoista. Koodeissa käytin runkosanoja, joita olivat esimerkiksi *markkinointi*, *työelämä* ja *opiskelijat*, ja näiden perään spesifimpiä ilmaisuja esim. *markkinointi - opiskelijavalinnat* tai *markkinointi - houkuttelevuus*. Teemoittelussa samalla runkosanalla varustetut koodit eivät kuitenkaan kaikissa tapauksissa päätyneet saman teeman alle. Koodausten yhdistelyn jälkeen tein vielä yhden koodauskierroksen, jolla pyrin saavuttamaan mahdollisimman eheät teemat.

Kolmannella kierroksella teemoittelin aineiston koodausten perusteella. Teemoja tuli yhteensä kahdeksan erilaista: *osaamisen kehittäminen*, *kansainvälistyminen*, *joustavuuden lisääminen*, *nopeammat siirtymät*, *resurssien parempi hyödyntäminen*, *työllistyvyyden kohottaminen*, *kilpailukykyyn parantaminen* ja *yhteistyön lisääminen*. Pyrin teemojen nimeämisellä kuvaamaan nykyhetkeä ja toivottua kehityssuuntaa, joka koodauksesta oli mahdollista lukea. Teemat on alla kuvattu esiintyvyyden perusteella eniten esiintyvä teema ylimmäisenä. Taulukossa ei ole eri koodausten tarkkoja määriä, sillä useampi koodauskierros aiheutti jonkin verran samojen tekstikatkelmien päällekkäistä koodaamista pienin vivahde-eroin.

5.3.2 KOHTI DISKURSIIVISTA LUENTAA

Edellä teemoittelin aineiston etsiessäni vastausta ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, mitä syitä Isolle pyörälle annetaan. Seuraavassa vaiheessa siirryin kohti aineiston diskursiivista luentaa ja toista tutkimuskysymystä, miten Iso pyörä -koulutusuudistusta oikeutetaan. Koska olin rakentanut tutkimuskysymykset kumuloituviksi, pidin aineiston toisessa analyysivaiheessa kevyesti mielessä teemoittelun tulokset. Siivosin kuitenkin aineiston²⁰ teemoittelua varten luoduista koodeista antaakseni tilaa myös uusille avauksille. Koska aineisto oli nyt tuttu, siirryin jo seura-

²⁰ Tämä oli kätevää NVivo-ohjelmalla piilottamalla aiemmat koodaukset.

valla lukukierroksella koodaamaan aineistoa ensimmäisestä teemoittelun koodauksesta poiketen pyrkien hahmottelemaan eri puhetapoja. Samoin kuin teemoittelussa, lähestyin aineistoa etsien oletettuja strategisia päämääriä. Luin aineistoa erityisen tarkkaavaisena sellaisille ilmaisuille, jotka indikoivat, miksi jokin syy esitettiin tekstissä tärkeäksi. Tällaisia ilmaisuja olivat esimerkiksi jotta, koska, myös, sillä (esim. 1) sekä epäsuorat ilmaisut (esim. 2), jotka antavat tutkijalle vallan ja vastuun tulkinnoille.

Esimerkki 1: Luen alla olevasta katkelmasta ranking-sijoituksen olevan perustelu ja oikeutus. Katkelman olen tulkinnut osaksi kansainvälisen houkuttelevuuden diskurssia.

Meillä on nyt edessämme pari työntäyteistä ja vaikeaa välivuotta, **mutta**²¹ lopputuloksena saamme ranking-sijoituksiamme vastaavat maailmanluokan opetus- ja opiskelijapalvelut.
Uudet järjestelmät helpottavat opiskelijapalvelujen kiirettä (Flamma 29.9.2016)

Esimerkki 2: Luen alla olevasta katkelmasta opiskelualan löytämisen helppouden ja tutkintojen, alojen ja korkeakoulujen välisen liikkuvuuden lisääntymisen olevan perustelu ja oikeutus. Katkelman olen tulkinnut osaksi tehokkuuden diskurssia.

Kandi- ja maisteriohjelmien myötä tutkintorakenne selkiytyy, opiskelualan löytäminen helpottuu ja liikkuvuus tutkintojen, alojen ja korkeakoulujen välillä lisääntyy.
Kommenttimateriaali 28.1.2016 mennessä (Flamma 18.1.2016)

Halusin rakentaa tulokset hegemonisten diskurssien varaan. Valta-analyysille ominaiseen tapaan aineistosta analysoidaan diskurssien lisäksi, miten tietyt diskurssit muotoutuvat hegemonisiksi (Jokinen ja Juhila 1993, 75). Kysyin aineistolta, miten hegemonisia diskursseja tuotetaan ja uusinnetaan (Jokinen ja Juhila 1993, 89) tarkastellen sitä seuraavista näkökulmista: onko moninaisuus väistynyt yksinkertaistamisen tieltä, vedotaanko yhteiseen hyväksyntään viittaamalla useimpien ihmisten käsityksiin tai luottamalla riippumattomina pidettyjen asiantuntijoiden selontekoihin, onko vedottu kulttuurisiin konventoihin ja millä tavoin diskurssit kietoutuvat yhteen (Jokinen ja Juhila 1993, 90–95).

²¹ Lihavointi kirjoittajan.

Esimerkki 3 kansainvälisen houkuttelevuuden diskurssista: Luen tässä alla olevassa esimerkissä olevan kyseessä yksinkertaistaminen, jossa koulutusohjelmien ensisijainen tehtävä on houkuttelevuus ja kansainvälinen kilpailukyky, ei esimerkiksi osaamisen tai sivistyksen tuottaminen.

Helsingin yliopiston koulutusohjelmien oltava houkuttelevia ja kansainvälisesti kilpailukykyisiä.
Iso pyörä -esittelydiat 1.10.2015 (Flamma 1.10.2015)

Esimerkki 4 kansainvälisen houkuttelevuuden diskurssista: Luen tässä olevan kyseessä kulttuuriseen konventioon vetoaminen, jossa perustelua tuetaan yleisellä mielipiteellä koulutusohjelmien merkityksestä kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla.

– Nämä koulutusohjelmat vahvistavat yliopiston kansainvälistä profiilia. Ne myös lisäävät Suomen näkyvyyttä globaaleilla koulutusmarkkinoilla, toteaa Hämäläinen.
Tutkintokoulutus uusiksi syksystä 2017 alkaen (Flamma 20.5.2016)

Esimerkki 5 kansainvälisen houkuttelevuuden diskurssista: Tässä vedotaan jaettuihin kulttuurisiin konventioihin, jossa ranking-sijoituksen tulkitaan olevan tehokas argumentti vaikeille vuosille.

– Uskon kuitenkin, että muutos kannattaa. Meillä on nyt edessämme pari työntäyteistä ja vaikeaa välivuotta, mutta lopputuloksena saamme ranking-sijoituksiamme vastaavat maailmanluokan opetus- ja opiskelijapalvelut.
Uudet järjestelmät helpottavat opiskelijapalvelujen kiirettä (Flamma 29.9.2016)

Esimerkki 6 tehokkuuden diskurssista: Ote toteaa yhteisen hyväksynnän mukaisesti oppiainekokonaisuuksien olleen aiemmin vähemmän tarkoituksenmukaisia ja houkuttelevia.

Oppiaineita on yhdistetty aiempaa tarkoituksenmukaisempiin ja houkuttelevampiin kokonaisuuksiin.
Koulutusohjelmat alkavat muotoutua (Flamma 10.12.2015)

Esimerkki 7 tehokkuuden diskurssista: asian kompleksisuuden yksinkertaistaminen viimeisen virkkeen osalta.

Pääainetta ei tarvitse tietää ennen opiskelemaan pyrkimistä. Tämä omalta osaltaan auttaa nopeaan siirtymiseen korkeakouluopintoihin ilman välivuosia. Nuoren opiskelijan ei tarvitse kiinnittää tulevaa uraansa liian tiiviisti.

Iso pyörä laittaa tutkinnot uusiksi (Flamma 21.9.2015)

Diskursiivinen luentatapa tuntui pureutuvan aineistoon ja sain napakan otteen eri puhetavoista, joilla koulutusuudistuksen oikeutusta tekstissä rakennettiin.

6 TULOKSET JA TULKINTA

Tutkimustani ohjaavat tutkimuskysymykset olivat (1) millaisia syitä ja perusteluita Iso pyörä -koulutusuudistukselle annetaan ja (2) miten Iso pyörä -koulutusuudistusta perustellaan ja oikeutetaan? Teemoittelun pohjalta lähden kohti aineiston diskursiivista luentaa etsien vastausta toiseen tutkimuskysymykseen. Luvun lopuksi vedän tuloksia yhteen. Ryyditän tulosten esittelyä tulkinnoilla, kiinnitän tulkintani uusliberalistiseen teoreettiseen kehykseen ja suhteutan tulkintoja aikaisempaan tutkimukseen (Juhila ja Suoninen 1999, 236). Pohdin aihetta kokonaisuutena sekä diskurssien potentiaalisia ideologia seurauksia ja transformaation mahdollisuutta (Jokinen ja Juhila 1993, 96–105) johtopäätöksissä luvussa 7.

6.1 ISON PYÖRÄN SYYT JA PERUSTELUT

Ensimmäinen tutkimuskysymys, *mitä* syitä ja perusteluita annetaan aineistossa, tuotti kahdeksan teemaa: osaamisen kehittäminen, kansainvälistyminen, joustavuus, jouhevat siirtymät, resurssien hyödyntäminen, työllistyvyys, kilpailukyky ja yhteistyö. Teemojen nimeämisessä olen pyrkinyt tuomaan esiin toivotun kehityskulun, johon Isolla pyörällä pyritään ja joka nousi aineistosta perusteluiden yhteydessä.

Taulukko 2. Aineiston teemoittelu tuotti kahdeksan eri teemaa kysymykseen, millaisia syitä ja perusteluita Isolle pyörälle annetaan. Teemat on kuvattu esiintyvyyden perusteella eniten esiintyvä teema ylimmäisenä.

Teema	Avainsanoja aineistosta
Osaamisen kehittäminen	Opiskelija keskiössä, osaamisperustaisuus, oppimisen tukeminen, opetuksen laadun parantaminen, opiskelijan ohjaus, oppimisympäristöt
Kansainvälistyminen	Kv-opiskelijoiden määrän lisääminen, kv-opiskelijoiden tukeminen, kv-tutkintojen houkuttelevuus, kv-opiskelijoiden rekrytointi, kv-opintojen markkinointi

Joustavuuden lisääminen	Valintojen tekeminen myöhemmin, Bolognan mallin mukaiset koulutukset, opintojen sujuvoittaminen, joustavuuden lisääminen, valinnanvapaus
Nopeammat siirtymät	Siirtymien helpottaminen, opintojen etenemisen seuraaminen, koulutusputki, hakemisen helppous, valmistuminen tavoiteajassa, opiskelijavalintojen toimivuus
Resurssien parempi hyödyntäminen	Yhdenmukaistaminen, resurssiviisaus, yhteismitallistaminen, pienten karsiminen, keskittäminen
Työllistyvyyden kohottaminen	Työelämätaidot, urasuunnittelu, työelämän muutos, elinkeinoelämän vaatimukset
Kilpailukyvyyn parantaminen	Kilpailu parhaista opiskelijoista, tuloshakuisuus, rankingeissa pärjääminen, sisäinen kilpailu
Yhteistyön lisääminen	Monialaisuus- ja tieteyisyys, opettajien yhteistyö, työelämäyhteistyö

Osaamisen kehittäminen kuvastaa kahtalaista tilannetta: yksilön vastuu korostuu, kun yhteisön merkitys uusliberalistisessa yhteiskunnassa kaventuu, toisaalta oppijakeskeinen opetus on yliopistoille tärkeä osa ydintoimintaa. Yliopisto-opetusta parjataan herkästi sen luentomaisesta tiedonvälitykseen nojaavista opetusmenetelmistä, jota kehityssuunta on varmasti toivottu. Iso pyörä -koulutusohjelmien painotetaan aineistossa olevan osaamisperustaisia vastakohtana aiemmalle tietoperustaisuudelle. Tavoitteena on monipuolinen osaaminen, joka käsittää oman alan syvällisen tieto-osaamisen lisäksi työelämässä tarvittavia työelämätaitoja. Uusiin koulutusohjelmiin osaamista kehittämään ovat aineiston perusteella erityisen tervetulleita kansainväliset opiskelijat. Kansainvälistyminen on monisyinen ilmiö ja yliopiston kansainvälistymiseen vaikuttavat monet muutkin tekijät kuin kansainvälisten opiskelijoiden rekrytointi, mutta tässä aineistossa ilmiö kiinnittyi kuitenkin erityisesti kansainvälisten opiskelijoiden lisäämiseen ja heidän houkuttelemiseen Helsingin yliopistoon. Toisaalta kansainvälisyyden painottaminen kertoo globaaleista yliopistomarkkinoista ja Helsingin yliopiston tavoitteesta pärjätä näillä markkinoilla.

Yksilön valinnan vapautta lisäämällä ja rakenteita yksinkertaistamalla tavoitellaan joustavuuden lisäämistä opintoihin. Joustavuudella voidaan saavuttaa nopeammat siirtymät koulutukseen, koulutuksen sisällä ja koulutuksesta työmarkkinoille, mitä

voidaan kuvata myös koulutusputkena. Kaiken kaikkiaan yliopistoa ollaan notkistamassa vastaamaan niin yksilöiden odotuksia kuin työmarkkinoiden tarpeita. Samaa aikaa kun yliopisto notkistaa koulutusputken läpivirtausta, työurista on alettu puhua oppimisurina (Sitra 2015). Oppimisuralla elinikäinen oppiminen on korostunut, eikä koulutusputkien tai muidenkaan putkimaisten elämänvaiheiden rakentaminen ole tulevaisuuden työelämässä oletettavaa.

Ison pyörän mukaiset laaja-alaiset koulutusohjelmat ovat toimineet perusteena pienten oppiaineiden lakkauttamiselle ja koulutusohjelmien vähimmäisopiskelijamäärille. Resurssien parempi hyödyntäminen näyttäytyy aineistossa lisäksi yhdenmukaistamisena, toimintojen yhteismitallistamisena ja keskittämisenä eli tietynlaisena logistisena järjestyttämisenä. Rahasta tai taloudellisista säästöistä ei aineistossa kuitenkaan suoranaisesti puhuta. Aineiston perusteella on vaikea ottaa kantaa, miten oppiaineiden yhdistäminen tehtiin, joskin viitteitä voi lukea työllistyvyyden teemasta. Oppiaineiden ja tutkintojen työllistyvyyden kohottaminen nousi aineistossa yhdeksi perusteluksi. Työllistyvyys liittyy toki myös koulutusputken notkistamiseen ja siirtymien nopeuttamiseen. Nostin työllistyvyyden kuitenkin omaksi teemakseen, sillä sen esiintyvyys aineistossa oli merkittävä.

Kilpailu näkyi monin tavoin aineistossa. Kilpailukyky viittaa toimijan kykyyn selviytyä taloudellisen kilpailun olosuhteissa, minkä vuoksi nimesin teeman kilpailukyvyn parantamiseksi. Yliopisto kilpaili parhaista opiskelijoista, joiden avulla nostaa yliopiston kilpailukykyä kansainvälisillä ranking-listoilla. Terveen sisäisen kilpailun nähtiin kannustavan parempiin työsuorituksiin ja yhteistyön tekemiseen. Yhteistyön lisääminen onkin viimeinen teema Ison pyörän perusteluna. Ison pyörän myötä yhteistyön toivotaan lisääntyvän yliopiston sisällä, opettajien ja tieteenalojen välillä sekä työelämän toimijoiden kanssa.

Perustelut heijastelevat uusliberalistista yliopistopolitiikkaa. Markkinoiden vetovoima ja intressit näkyvät läpi teemojen: nopeus, joustavuus ja hyötyajattelu ovat pinnalla. Opiskelijat halutaan nopeammin sisään, nopeammin suorittamaan tutkintonsa ja nopeammin työelämään. Joustavuutta haetaan erilaisista notkeutta lisäävistä toiminnoista kuten valinnanvapauden lisäämisestä ja yhteismitallisten rakenteiden esimerkiksi Bolognan prosessin myötä. Markkinoiden vaihdantalogiikka ja

taloudellinen tavoitteellisuus ovat luettavissa muun muassa tutkintojen työllistyvyydessä (tutkinto vaihdetaan työpaikkaan ja palkkaan) ja kansainvälistymisessä (kansainvälisten opiskelijoiden tuotto yliopistolle ja yliopiston positio rankingeissa). Itseisarvollinen toiminta on tehtaanomaisessa yritystapaistuneessa yliopistossa toissijaista.

Seuraavassa kuvaan hegemonisia diskursseja Ison pyörän perusteluiden puheessa. Käytin teemoittelua työkaluna rakentaessani diskursseja. Teemat eivät siten esiinny diskursseissa sellaisenaan, vaan olen sulauttanut ne osaksi diskursseja.

6.2 DISKURSSIT ISON PYÖRÄN PERUSTELUIDEN PUHEESSA

Tässä luvussa keskityn toiseen tutkimuskysymykseen, joka kysyy, *miten* syistä ja perusteluista puhutaan aineistossa. Hegemonisia puhetapoja muodostin aineiston pohjalta kolme: kansainvälisen houkuttelevuuden, tehokkuuden ja työllistyvyyden. Toisin kuin teemoitteluiden nimeämisessä, diskursseissa en halunnut korostaa niiden potentiaalisen kehityksen suuntaa vaan halusin jättää avoimeksi transformaat-ion mahdollisuuden ja painottaa sitä tosiasiaa, että siinä missä todellisuus rakennetaan joksikin, se voidaan rakentaa myös toiseksi (Brunila ja Ikävalko 2012).

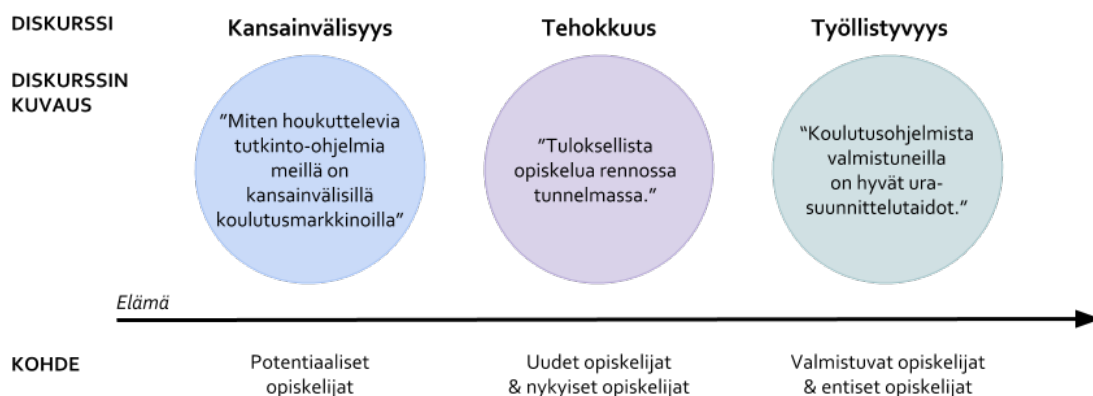
Luokittelin kolme eri diskurssia, joissa jokaisessa on useampia ulottuvuuksia, joiden kautta diskurssi ilmenee (kuva 5). Diskurssit ovat limittäisiä ja osittain päällekkäisiäkin, mutta kuvaavat silti puheulottuvuuksia eri näkökulmista. Diskurssit voidaan käsittää rinnakkaisina, jopa keskenään kilpailevina puhetapoina, joiden kautta sosiaalinen todellisuus hahmottuu moninaisena (esim. Jokinen, Juhila ja Suoninen 1993, 24–25; Fairclough 1992, 64; Fairclough 1989, 22). Diskurssi- ja valta-analyysissä ollaankin kiinnostuneita eri diskurssien välisistä ja sisäisistä valtasuhteista (Jokinen ja Juhila 1993, 75). Diskurssit eivät ole vahvassa ristiriidassa toistensa kanssa, mutta kuvaavat saman todellisuuden eri puolia. Diskurssien yhteenkietoutumisesta ja välisistä suhteista keskustelutan aineistoa tulosluvun yhteenvedossa alaluvussa 6.4. Sisäistä ristivetoa löytyy diskurssien eri ulottuvuuksien välillä, esimerkiksi tehokkuuden diskurssin yhtenä ulottuvuutena oleva yhteistyön korostaminen voidaan nähdä pehmeänä arvona, jonka toivotaan tuottavan lisää kovana arvona pidettyä tehokkuutta. Sisäisiä valtasuhteita tarkastelen siitä näkökulmasta,

mistä puhutaan ja toisaalta mistä ei puhuta sekä millaisia subjektipositioita eri toimijoille aineistossa annetaan (Jokinen ja Juhila 1993, 86).

Kuva 4. Hegemonisia diskursseja ovat kansainvälinen houkuttelevuus, tehokkuus ja työllistyvyys. Näen diskursseilla olevan erilaisia ulottuvuuksia, joiden kautta diskurssit ilmenevät aineistossa. Ulottuvuudet on lueteltu diskurssinien alla.

Diskurssien sanotaan järjestäytyvän ”hierarkkisesti sosiaalisin ja yhteiskunnallisin perustein” (Pynnönen 2013a, 19). Kirjoittaessani ja järjestäessäni diskursseja mielessäni, huomasin asettavani ne ikään kuin elämän kaarelle, jossa Iso pyörä ja sen mukaiset uudet koulutusohjelmat ovat toiminnan keskiössä. Alla on yksinkertaistettu lineaarinen esitys koulutusputkesta, jonka osina diskurssit voidaan lukea. Iso pyörä on koulutusohjelma, johon kansainvälisen houkuttelevuuden diskurssin mukaisesti houkutellaan parhaat kansainväliset hakijat. Toiminnan kohteena ovat potentiaaliset opiskelijat. Tehokkuuden diskurssi rakentuu erityisesti uusia ja nykyisiä opiskelijoita koskevinä toimivina opiskelijavalintoina ja joustavina siirtyminä koulutuksen sisällä. Työllistyvyysdiskurssi siirtää katseen aikaan koulutusohjelman jälkeen. Tieteenala- ja (uutena painotuksena) tietotyöosaamisella saavutetaan hyvä työllistyvyys, joka tarkoittaa valmistuvien opiskelijoiden kohdalla kykyä löytää työtä ja entisten opiskelijoiden kohdalla lisäksi kykyä pysyä töissä ja edetä uralla.

Kuva 5. Diskurssit "elämänkaarella" suhteessa opiskeluihin.

6.2.1 KANSAINVÄLISYYDEN DISKURSSI

"Kysymys kuuluu, miten houkuttelevia tutkinto-ohjelmia meillä on kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla?"²²

Kansainvälisten opiskelijoiden määrä on vuosina 2000–2009 lisääntynyt globaalilla tasolla 99 prosenttia (Top Universities 2012) ja tähän kehitykseen on havahtunut myös Helsingin yliopisto. Globalistuvassa maailmassa kansainvälisten opiskelijoiden määrä on lisännyt yliopisto-opintojen kansainvälistymistä (Martinez ja Kitaev 2009), nopeasti kasvavia kansainväliset korkeakoulutuksen markkinoita pääsymaksuineen sekä alati kasvavaa tietotyöläisten tarjontaa (Sotiris 2012, 113). Tätä toimintaympäristöä vasten perustellaan Iso pyörä -koulutusuudistusta. "Kun aasialaiset voivat digitalisaation avulla opiskella missä vain, miksi he haluaisivat opiskella ja innovoida juuri Suomessa? Haluammeko houkutella heitä tänne ja jos haluamme, kuinka erotumme muista laadukasta korkeakoulutusta tarjoavista maista?" haastaa ajatushautomo Demos Helsinki OKM:n korkeakoulu 2030 -visiotyössä (Demos Helsinki 2017). Aineiston perusteella tähän kysymykseen näyttäisi heränneen myös Helsingin yliopisto ja vastauksena tuottaneen Iso pyörä -koulutusuudistuksen. Kansainvälisiä opiskelijoita rekrytoidaan Helsingin yliopistoon markkinointia uudistamalla, yliopiston profiloinnilla ja houkuttelevilla tutkinnoilla.

²² Lähde: Opintoasiainneuvoston muistio 4/2014 kokouksesta, jossa Iso pyörä "laitettiin pyörimään".

Ensimmäisen diskurssin nimesin kansainvälisyydeksi. Tässä diskurssissa yhdistyvät aktiivinen markkinointi tavoitteena erityisesti kansainvälisten hakijoiden houkutteleminen sekä parhaiden hakijoiden kautta saavutettavat tulokset kansainvälisillä ranking-listoilla. Nimesin diskurssin kansainväliseksi houkuttelevuudeksi alkuperäisen kansainvälisen kilpailukyvyyn sijaan, sillä Ison pyörän tavoitteena on aineiston perusteella nimenomaan houkuttaa kansainvälisiä opiskelijoita opiskelemaan houkutteleviin tutkintoihin. Kansainvälinen kilpailukyky on ennemmin seurausta hyvästä houkuttelutyöstä, jolloin Ison pyörän mukaiset koulutusohjelmat, joissa kansainväliset opiskelijat opiskelevat, ovat välinearvollisia työvälineitä kilpailukyvyyn saavuttamiseksi. Puraan diskurssia sen eri ulottuvuuksien kautta. Ulottuvuudet ovat markkinoinnin uudistaminen, kansainvälisten opiskelijoiden rekrytointi, Helsingin yliopiston profilointi ja houkuttelevat tutkinnot. Ulottuvuudet ovat keskenään tasa-arvoisia.

Parhaiden opiskelijoiden rekrytointi

Iso pyörä -koulutusohjelmien perusteista puhuttiin kansainvälisten opiskelijoiden rekrytoinnin ulottuvuudesta määrällisestä ja erinomaisuuden näkökulmista. Puhe ei ulotu kaikkiin potentiaalsiin opiskelijoihin vaan on rajattu kansainvälisten opiskelijoiden rekrytointiin. Tällä hetkellä on entistä enemmän potentiaalisia opiskelijoita ympäri maailman (Barber, Donnelly ja Rizvi 2013, 10), joten tästä halutaan ottaa hyöty irti. Tavoitteena on lisätä kansainvälisten opiskelijoiden määrää ja tätä kautta valikoida tutkintoa suorittamaan parhaat opiskelijat, kuten alla olevassa aineisto-otteessa todetaan:

Kansainvälisten maisteriopiskelijoiden määrän kasvattaminen on myös yksi yliopiston strategisista tavoitteista.
Keveämmät ensiaskeleet Suomeen ja Helsinkiin (Flamma 1.6.2017)

Puhe parhaista opiskelijoista viittaisi sellaisenaan kaikkiin potentiaalsiin ja nykyisiin opiskelijoihin, mutta luettuna kontekstissaan viittaa erityisesti kansainvälisiin opiskelijoihin. Puheesta voi tulkita ajatuksen opiskelijoista saatavasta hyödystä yliopistolle, esimerkiksi parhaiden tutkintojen näkökulmasta, kuten alla oleva aineisto-ote kuvaa.

Parhaat opiskelijat – parhaat tutkinnot.
Iso pyörä -esittelydiat 1.10.2015

Tutkinnoilla pyritään houkuttelemaan kansainvälisiä opiskelijoita, joskin kuka tahansa maksava kansainvälinen opiskelija ei välttämättä ole yliopiston näkökulmasta kiinnostava, sillä he oletetusti tarvitsevat enemmän tukea opinnoissaan ja ovat riskissä lopettaa tutkinnon kesken. Alla oleva aineisto-ote kuvaa tilannetta:

Tavoitteena on ollut rakentaa myös kansainvälisesti kiinnostavia ja laadukkaita ohjelmia. Helsingin yliopisto haluaa kansainvälistää vahvasti koulustaan, ja siksi haluamme houkutella lahjakkaita opiskelijoita ympäri maailmaa, kertoo opetuksesta ja tutkimuksesta vastaava vararehtori Keijo Hämäläinen.
Lukukausimaksut määritetty (Flamma 27.5.2017)

Uusliberalistisen yliopistopolitiikan ja uuden julkisjohtamisen myötä erinomaisuuden tavoittelusta on muodostumassa yliopistojen peruseriaate (Butler ja Spoelstra 2014, 538; Deem, Hillyard ja Reed 2007). Lisa Lucasin (2006) mukaan erinomaisuuden tavoittelu sisältää korkeakoulukontekstissa tehokkuuden ja kilpailun nimissä luodut massiiviset yritysmäiset hallintotavat ja ottaa muotonsa erityisesti mittaamisen kulttuurissa ja tutkimuksen arvioinnissa ulkoisin indikaattorein kuten julkaisurankingein ja sitaatioindekseihin. Tässä aineistossa erinomaisuus näkyi erityisesti opiskelijoiden erinomaisuutena, heidän tuottamiensa tutkintojen erinomaisuutena ja tätä kautta yliopiston erinomaisuutena.

Markkinoinnin uudistaminen

Helsingin yliopiston viestintää ja markkinointia uudistettiin, jotta Ison pyörän mukaiset tutkimukset tavoittaisivat paremmin potentiaaliset opiskelijat sekä tukemaan Helsingin yliopiston profilointia kansainvälisillä markkinoilla, kuten aineisto-otteissa kuvataan tilanteen taustaa:

Markkinointia uudistettiin, sillä nyt opiskelemaan hakevia ikäluokkia ei enää tavoita samoissa kanavissa kuin ennen. Satsaus on koettu tarpeelliseksi myös siksi, että jatkossa yliopisto kilpailee entistä enemmän ulkomaisten yliopistojen kanssa myös kotimaisista hakijoista.
Yliopiston oma botti neuvoa hakijoita (Flamma 15.3.2017)

Toisaalta markkinoinnilla pyrittiin varautumaan lukukausimaksujen aiheuttamaan kansainvälisten hakijamäärien laskuun tasoittavasti. Tätä havainnollistavat alla olevat aineisto-otteet:

Helsingin yliopiston kansainvälisistä hakijoista suuri osa tulee EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta, joten hakijamäärän voimakkaaseen vähene- miseen on varauduttu. Tilanteen odotetaan kuitenkin tasaantuvan

myöhemmin, kun uudet maisteriohjelmat ja niiden markkinointi on saatu kunnolla käyntiin.

Haku uusiin kansainvälisiin maisteriohjelmiin alkaa (Flamma 10.11.2016)

Helsingin yliopiston ja sen uusien koulutusohjelmien tunnetuksi tekemistä jatketaan tehostetusti tulevina vuosina. Tämän odotetaan kasvattavan hakijamääriä selvästi.

Kansainvälisiin maisteriohjelmiin 1614 hakemusta (Flamma 16.1.2017)

Helsingin (yliopiston) profilointi²³

”Miten Helsingin yliopisto haluaa profiloitua tällä [Iso pyörä] muutoksella”, kysyy Ylioppilaslehti (2017) ja toteaa Helsingin yliopiston haluavan uudistuksella ”houkuttaa entistä enemmän kansainvälisiä opiskelijoita ja profiloitua kansainvälisenä yliopistona.” Kansainvälinen houkuttelevuus rakentuu puheessa kansainvälisten hakijoiden määrän lisääntymisen ja markkinoinnin lisäksi aktiivisena Helsingin yliopiston profiloimisena kansainvälisesti houkuttelevaksi. Isolla pyörällä yliopistosta tulee aineiston perusteella kansainvälisesti houkutteleva opiskelupaikka:

Pyrkimyksenä on näin [Iso pyörä -koulutus uudistuksella] tehdä yliopistosta entistäkin houkuttelevampi opiskelupaikka, myös kansainvälisesti.

Iso pyörä -etusivu (Flamma 18.6.2017)

Lisäksi Ison pyörän mukaiset koulutusohjelmat vahvistavat yliopiston profiilia kansainvälisenä yliopistona, kuten alla olevassa aineisto-otteessa todetaan:

– Nämä koulutusohjelmat vahvistavat yliopiston kansainvälistä profiilia. Ne myös lisäävät Suomen näkyvyyttä globaaleilla koulutusmarkkinoilla, toteaa Hämläinen.

Tutkintokoulutus uusiksi syksystä 2017 alkaen (Flamma 20.5.2016)

Houkuttelevuuden lisääminen on myös imagollinen kysymys: opiskelu Suomessa ja Helsingin yliopistossa on kokonaisvaltainen kokemus ja siksi yliopiston profiloinnin lisäksi puheessa nousee myös opiskelukaupungin profiloiminen. Tästä kertoo alla oleva aineisto-ote:

Kansainväliset opiskelijat hakevat keskimäärin viiteen eri yliopistoon ja valitsevat korkeakoulun useimmiten maineen, opetuksen laadun ja kaupungin perusteella.

²³ Helsingin yliopisto houkuttelee kansainvälisiä opiskelijoita profiloimalla Helsingin yliopiston kansainvälisenä yliopistona ja Helsingin kaupunkia kansainvälisenä kaupunkina.

Keveämmät ensiaskeleet Suomeen ja Helsinkiin (Flamma 1.6.2017)

Aineiston perusteella markkinoinnissa luodaan tietynlaista kuvaa Helsingin yliopistolla opiskelemisesta, keskitytään muuhunkin kuin vain houkuttelevien opintokokonaisuuksien luomiseen, sillä on huomattu, että opiskelijat tekevät muutakin kuin opiskelevat, yhtä tärkeässä roolissa on muu elämä ja sen jouhevuus ja houkuttelevuus Suomessa ja Helsingin yliopistossa. Opiskelun näkeminen elämäntapana korostuu kansainvälisten opiskelijoiden kohdalla. Opiskelun Helsingin yliopistossa, elämän Helsingissä ja kulttuuriin sopeutumisen Suomessa toivotaan sujuvan mahdollisimman hyvin, kuten alla olevista aineisto-otteista voidaan lukea:

–Haluamme opiskelijan tuntevan, että hän on erittäin tervetullut Suomeen ja Helsingin yliopistoon. Me teemme töitä sen eteen, että opiskelija sekä oppisi että viihtyisi täällä, Hämäläinen sanoo.

Keveämmät ensiaskeleet Suomeen ja Helsinkiin (Flamma 1.6.2017)

Helsingin yliopiston uusi verkkopalvelu, The Helsinki Programme tarjoaa tietoa paitsi opiskelusta myös monista muun muassa muuttoon liittyvistä käytännön asioista, Helsingistä, Suomesta ja suomalaisuudesta.

Keveämmät ensiaskeleet Suomeen ja Helsinkiin (Flamma 1.6.2017)

Jatkossa on tarkoitus järjestää kumppanien kanssa erilaisia vapaa-ajan tapahtumia, esimerkiksi tutustumista suomalaiseen ruokakulttuuriin, vaikka karjalanpiirakoiden leipomisen avulla.

Keveämmät ensiaskeleet Suomeen ja Helsinkiin (Flamma 1.6.2017)

Aineistossa ei tehty eroa EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevien, lukukausimaksuja maksavien opiskelijoiden, ja muiden kansainvälisten opiskelijoiden välillä. Ulkopaikkakuntalaisia potentiaalisia opiskelijoita ei houkuteltu yhtä ahkerasti kuin valtionrajojen ulkopuolelta tulevia, mistä voi alustavan päätelmän, että kyseessä on mahdollisten tulojen odottaminen uusilta opiskelijoilta.

Helsingin yliopiston profilointia tehdään osin myös ranking-sijoitusten perusteella. Puheessa rankingit nähtiin onnistumisen mittarina uudistukselle. Alla olevassa aineisto-otteessa viitataan myös muihin Helsingin yliopiston uudistuksiin:

– Uskon kuitenkin, että muutos kannattaa. Meillä on nyt edessämme pari työntäyteistä ja vaikeaa välivuotta, mutta lopputuloksena saamme ranking-sijoituksiamme vastaavat maailmanluokan opetus- ja opiskelijapalvelut.

Uudet järjestelmät helpottavat opiskelijapalvelujen kiirettä (Flamma 29.9.2016)

Koulutushyödykkeen arvoa, kuten minkä tahansa hyödykkeen arvoa, voidaan pyrkiä nostamaan rakentamalla tietynlaisia mielikuvia. Mitä kalliimpi koulutus, mitä nimekkäämmät professorit ja opiskelijat, mitä mietitympi imago ja mitä korkeampi sijoitus rankingeissa sitä arvokkaampi koulutushyödyke opiskelijalle jää käteen. Helsingin yliopiston brändääminen suomalaisena arvostettuna instituutiona lisää houkuttelevuutta kansainvälisesti.

Houkuttelevat koulutusohjelmat

Merkittävä osa Helsingin yliopiston brändiä ovat ilman muuta sen Ison pyörän mukaiset uudet koulutusohjelmat ja niiden tuottamat tutkinnot. Puhetta houkuttelevista tutkinnoista tuotettiin yhdessä kansainvälisen kilpailukyvyn kanssa, kuten alla olevista aineisto-otteista käy ilmi. Houkuttelevilla tutkinnoilla voidaan tulkita olevan positiivinen vaikutus kansainvälisten opiskelijamäärien nousuun.

Iso Pyörä -koulutusuudistuksen tavoitteena on muodostaa hakijoita kiinnostavia laadukkaita koulutusohjelmia kandidaatti- ja maisteritasolle.

Koulutusohjelmien johtamisen tueksi (Flamma, haettu 28.12.2016)²⁴

Helsingin yliopiston koulutusohjelmien oltava houkuttelevia ja kansainvälisesti kilpailukykyisiä.

Iso pyörä -esittelydiat 1.10.2015 (Flamma 1.10.2015)

Oppiaineiden yhdistäminen on osa resurssiviisauden puhetta, mutta alla sen perusteluksi tuotetaan tarkoituksenmukaisuus ja houkuttelevuus. Koulutusohjelmien muodostaminen houkutteleviksi kokonaisuuksiksi voidaan todeta aineiston puheessa olleen merkittävä perustelu Isolle pyörälle.

Oppiaineita on yhdistetty aiempaa tarkoituksenmukaisempiin ja houkuttelevampiin kokonaisuuksiin.

Koulutusohjelmat alkavat muotoutua (Flamma 10.12.2015)

Yhteenveto

Helsingin yliopiston tulee olla houkutteleva paikka opiskella, jotta saadaan parhaat opiskelijat, jotka tuottavat parhaat tutkinnot, joiden avulla ”Helsingin yliopisto Oy” pärjää kansainvälisessä kilpailussa ja kipuaa kansainvälisissä rankingeissa. Haki-

²⁴ Kyseessä on kokoomasivu.

joita halutaan lisää, jotta heistä voidaan poimia parhaat yksilöt suorittamaan koulutusta Helsingin yliopistoon. Parhaiden opiskelijoiden seulominen ja opiskelijavalintoihin liittyvät prosessit ovat tärkeä osa tätä diskurssia, joskaan opiskelijavalinnoista ei puhuttu aineistossa valintojen tekemisen prosessin näkökulmasta vaan lopputuloksen eli parhaiden opiskelijoiden kautta. Diskurssissa heijastuvat yliopiston henkilökunnan kokemus kansainvälisen yliopistokilpailun puristuksesta (Teittinen 2017). Aineistosta käy ilmi, että kansainvälisessä kilpailussa halutaan pärjätä ja pysyä muiden huippuyliopistojen kanssa samassa kilpasarjassa, mutta kysymykseen miksi kansainvälisyys sellaisenaan on hyvää ja tavoiteltavaa, se ei vastaa. Fokus ja tavoite korkeakoulujen ja tutkimuksen kansainvälistymisen takana on Ruuskan (2017, 186) mukaan kansallisesta kilpailukyvyystä huolehtiminen ja ylläpitäminen. Tässä auttavat maailmanluokan koulutus ja osaaminen (Opetusministeriö, 2009:21), joihin Helsingin yliopistokin Isolla pyörällä pyrkii.

Vaikka aineistossa puhutaan ensisijaisesti kansainvälisten opiskelijoiden houkuttelemisesta uusilla koulutusohjelmilla, en voi olla näkemättä yhtäläisyyttä ensikertalaisikiintiöiden aiheuttamaan houkuttelevuuden tarpeeseen. Kun kiintiöt otettiin käyttöön 2016 kevään yhteishauissa, oli valtion tavoitteena kannustaa opiskelijat kiinni korkeakouluopintoihin mahdollisimman nopeasti ilman välivuolia. Yliopisto vastasi valtion opiskelijoihin kohdistuvaan paineeseen yrityksen tavoin eli havaitsemalla markkinaraon omien koulutusohjelmien markkinoimiselle. Hieman samantapainen tilanne on tällä hetkellä lukukausimaksullisten ohjelmien kohdalla. Molemmissa tapauksissa on kyse jokseenkin keinotekoisista järjestelyistä nopeuttaa opiskelijoiden läpivirtausta ja toisaalta saada tuottoa yliopistolle.

Huomattavaa tässä diskurssissa on tutkimukseen viittaamisen puuttuminen, esimerkiksi kansainvälisestä tutkimuksesta tai kansainvälisten tutkijoiden houkuttelemisesta aineiston teksteissä oltiin pitkälti hiljaa. Tämä selittyy osittain sillä, että Iso pyörä on ensisijaisesti tutkinto-opiskelijoita koskeva uudistus. Tutkimuksen osa-alueeseen olennaisesti liittyvistä tohtoriohjelmista ja -opiskelijoista puhuttiin aineiston teksteissä jonkin verran, mutta ei siinä määrin, että olisin nostanut ne osaksi tätä hegemonista diskurssia. Tutkimuksen puuttumista teksteistä pohdin lisää johtopäätöksissä. Seuraavaksi pureudun tehokkuuden diskurssiin.

6.2.2 TEHOKKUUDEN DISKURSSI

*"Tuloksellista opiskelua rennossa tunnelmassa."*²⁵

Toisen hegemonisen diskurssin nimesin tehokkuuden diskurssiksi. Tehokkuus ilmentyy pumppaavana liikkeenä pumppaten opiskelijoita sisään yliopistoon ja tutkintoja ulos. Tehokkuus kutistaa opiskelijoiden ihmisyyden ajattelevista ymmärtämään tavoittelevista olennoista koulutusta kuluttaviksi asiakkaiksi ja tehtaanomaisen yliopiston rattaiden osiksi. Verrattaessa tehokkuuden diskurssia kansainvälisen houkuttelevuuden ja työllistyvyyden diskurssiksi, on huomattavissa samankaltaisia pohjavireitä kaikissa. Opiskelijoiden houkuttelevuus ja heidän nopea työllistäminen ovat osa pumppuliikettä, mutta tehokkuuden diskurssissa puhe on tavoissa, joilla tehostetaan koulutusohjelmien sisällä, ei opiskelijavalinnoissa tai valmistumisen jälkeen. Tässä diskurssissa puhutaan yritystapaistuvasta yliopistosta muun muassa yhdenmukaistamisen, resurssisuunnittelun ja opiskelijoiden läpivirtauksen näkökulmista.

Resurssiviisas suunnittelu

Pääministeri Sipilä puolusti koulutusleikkauksia muun muassa toteamalla niukkuuden lisäävän luovuutta (Yle Uutiset 2015). Lausahdukseen kätkeytyy moite yliopistojen tehottomasta resurssien hyödyntämisestä. Resurssiviisas yliopisto näyttäytyy aineistossa sellaisena, joka hyödyntää resurssinsa taloudellisesti viisaalla tavalla. Puheessa erityisesti opettajien välinen yhteistyö nähtiin mahdollisena ratkaisuna tiukentuvassa taloudellisessa tilanteessa. Kun työntekijöitä ja opettajia on aiempaa vähemmän yt-neuvotteluiden jälkeen, yhteistyöllä tavoitellaan resurssien viisasta hyödyntämistä, todetaan alla olevassa aineisto-otteessa:

Yksittäisten sankariopettajien aika yliopistossa on ohi. Opettajien yhteistyö opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa on välttämätöntä. Laaja-alaisen kandioiden seurauksena tulevat suuremmat opiskelijaryhmät eivät välttämättä aiheuta massaluentojen lisääntymistä. Useamman professorin yhteistyönä kurssi voidaan toteuttaa pienemmissä ryhmissä. Samalla yhteistyökurssin yhtä osaa pitävän professorin aikaa jää enemmän tutkimukselle ja muulle tieteelliselle toiminnalle.

²⁵ Lähde: Haku uusiin kansainvälisiin maisteriohjelmiin alkaa (Flamma 10.11.2016)

Opettajien akatemia roastasi vararehtoria Isosta Pyörästä (Flamma 1.9.2015)

Koulutusohjelmien aiempaa isommat koot perusteltiin aineistossa myös yhteistyön mahdollistamisena, kuten alla todetaan:

Opettajien yhteistyöstä tulevia hyötyjä, kuten tutkimukselle vapautuvaa työaikaa, voidaan saada vain, jos koulutusohjelmaan kuuluu riittävä määrä opettajia. Siksi kandiohjelma on kooltaan sellainen, että aloituspaikkojen määrä on vähintään 40.

Kommentointimateriaali 28.1.2016 mennessä (Flamma 18.1.2016)

Tällä pyritään vapauttamaan opettajien työaikaa tutkimukselle. Voidaan tulkita pienten yksiköiden yhdistämisen olevan selvästi osa uusliberalistista keskittämisen ihannointia. Oppiaineiden yhdistämistä voidaan perustella poikkitieteellisellä yhteistyöllä, mutta on perusteltua väittää yhdistämisen johtavan ainakin alkuvaiheessa monitieteisyyteen aidon poikkitieteellisyyden sijasta. Hakukohteiden vähentymistä kuvataan aineistossa kuin vahinkona:

Esimerkiksi humanistisen tiedekunnan 30 hakukohdetta näyttäisivät supistuvan kuuteen kandiohjelmaan.

Koulutusohjelmat alkavat muotoutua (Flamma 10.12.2015)

Yhteistyön tehostamisen lisäksi aineistossa puhuttiin myös työsuunnittelun tehostamisesta. Tehostamisen tavoitteena on lisätä resursseja opiskelijoiden oppimisen tukemiseen. Työsuunnitteluun liittyy käytäntöjen yhtenäistäminen, joka on Ison pyörän perusteluiden puheessa luettavissa monessa muussakin yhteydessä, alla kaksi esimerkkiä aineistosta:

Päätavoitteena on yhtenäistää työsuunnittelun käytäntöjä ja saada opetuksen monimuotoisuus paremmin näkyviin työsuunnitelmassa.

Apuja opettajien työn suunnitteluun (Flamma 6.3.2017)

Opiskelijan oppiminen on tärkeintä. Opettajien työaikaa allokoidaan siten, että tämä toteutuu mahdollisimman hyvin.

Kaikki opetustyö näkyväksi (Flamma 19.12.2016)

Auditointiryhmä 2014 vuoden lopulla totesi Helsingin yliopiston toimintatapojen eri yksiköiden välillä olevan erittäin fragmentoitunutta ja haastoi pohtimaan, milloin eri yksiköiden välisten eri toimintatavat ovat perusteltuja sujuvan toiminnan kannalta ja milloin kyseessä on opittu tapa (Opintoasiainneuvosto 4/2014). Saman

asian tekeminen monissa eri yksiköissä on raskasta, kuluttavaa ja resurssien hukkaa. Toisaalta standardoiminen voi lisätä byrokratiaa, jos on jokin pohjaohjeistus, jota koko yliopisto noudattaa. Tällainen tilanne on esimerkiksi Opettajan työ ja työsuunnitelmat -ohjeistus, joka asettaa tietyt standardit, joita tulee noudattaa kautta yliopiston.

Opiskelijoiden läpivirtaus

Opiskelijoiden läpivirtaus on tehokkuuden nimissä yliopistolle elintärkeää. Uusiin koulutusohjelmiin kohdistetaan tuloshakuisuutta, joka toimii pumpun tavoin ja pumppaa opiskelijoita sisään koulutukseen suoraan toisen asteen koulutuksesta ja ulos yliopistosta vastaamaan työelämän tarpeisiin. Läpivirtausta tuetaan opiskelijavalinnoissa, opintojen aikana ja erityisesti valmistumisen kynnyksellä. Opiskelijat halutaan mahdollisimman rivakasti sisään yliopistoon silläkin riskillä, ettei opiskelija itse tiedä, mitä haluaisi opiskella. Tämän jälkeen opintojen etenemistä seurataan aiempaa hanakammin ja vastuuta seurannasta siirretään hallintohenkilökunnan yhteistoimintaneuvotteluiden seurauksena opetushenkilökunnalle.

Resurssiviisaista isoista koulutusohjelmista tuotettiin puhetta, joka liittyy opiskelijoiden läpivirtaukseen. Opiskelijat aloittavat opinnot nopeammin ja siirtyvät korkeakoulutuksen piiriin, kun heidän on helpompi tehdä opiskelupaikkavalinta vähemmästä määrästä vaihtoehtoja, alla todetaan:

Kun kandiohjelma muodostaa hakukohteen, nuoren hakijan on nykyistä helpompi löytää haluamansa opiskeluala yliopiston koulutustarjonnasta, kun valittavia hakukohteita on selvästi vähemmän kuin tällä hetkellä.

Kommentointimateriaali 28.1.2016 mennessä (Flamma 18.1.2016)

Läpivirtauksen tehostamiseksi Bolognan mallin mukaisissa tutkintorakenteissa liikkuvuus lisääntyy kauttaaltaan. Alla kaksi aineisto-otetta, jotka kuvaavat liikkuvuutta tutkintojen, alojen ja korkeakoulujen välillä:

Bolognan prosessin mukainen kolmiportainen tutkintorakenne on ollut käytössä Suomessa kymmenen vuotta. Tutkintojen välinen liikkuvuus ja alemman ja ylemmän tutkinnon erillisyyks eivät kuitenkaan ole Helsingin yliopistossa toteutuneet tarkoitetulla tavalla.

Iso pyörä laittaa tutkinnot uusiksi (Flamma 21.9.2015)

Kandi- ja maisteriohjelmien myötä tutkintorakenne selkiytyy, opiskelualan löytäminen helpottuu ja liikkuvuus tutkintojen, alojen ja korkeakoulujen välillä lisääntyy.

Kommentointimateriaali 28.1.2016 mennessä (Flamma 18.1.2016)

Ison pyörän kantava ajatus on laaja-alaiset kandidaatintutkinnot, jotka avaavat mahdollisuuden hakea useampiin maisteriohjelmiin. Tämän näkyy puheessa läpivirtausta lisäävänä tekijänä:

Uskon, että tämä [Uudet kandiohjelmat eivät sido opiskelijaa yhteen oppiaineeseen koko opintojen ajaksi, vaan avaavat mahdollisuudet erilaisiin maisteriopintoihin] vähentää opintojen keskeyttämistä, edistää valmistumista ja lisää opiskelijoiden motivaatiota.

Jatkossa noin kolmekymmentä kandiohjelmaa (Flamma 10.2.2016)

Joustavaa liikkuvuutta on myös tutkintojen sisällä:

Myös alan vaihtaminen kandiohjelman sisällä on mahdollista, mikä tekee opiskelusta joustavampaa.

Iso pyörä -etusivu (Flamma 18.6.2017)

Läpivirtaukseen yritystapaistuneessa tehtaanomaisessa yliopistossa kuuluvat olennaisesti tehokkaan etenemisen mittaaminen ja erilaiset seurantaprosessit. Opintojen etenemistä seuraavat jatkossa aktiivisesti opettajat, kun yt-neuvotteluiden jälkeen tehtävä siirtyi heille hallintohenkilökunnalta:

Koulutusohjelmassa jokaiselle opiskelijalle nimetään ohjaava opettaja tai opettajaryhmä, joka vastaa opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan liittyvästä ohjauksesta, opintojen etenemiseen ja opintoihin liittyvien valintatilanteiden ohjauksesta.

Kommentointimateriaali 31.3.2017 (Flamma 6.3.2017)

Ohjaava opettaja tai opettajaryhmä saavat ohjauksessaan olevien opiskelijoiden opintojen etenemistiedot opiskelijoiden kanssa lukuvuositain käytävää keskustelua varten.

Kommentointimateriaali 31.3.2017 (Flamma 6.3.2017)

Valinnanvapaus

Valinnanvapauteen panostaminen Isossa pyörässä lisää tehoja ja yksilönvastuuta uusissa koulutusohjelmissa. Näen valinnanvapauden vastinkappaleena sitoutumattomuuden, joka toisintaa nyky-yhteiskunnan nopean mielihyvän tavoittelun kulttuuria. Toki valinnanvapaus antaa mahdollisuuden myös pitkäjänteisyydelle, kysymys on, kuinka moni siihen tarttuu. Valinnanvapauspuhe kohdistuu erityisesti opintojen aloittamiseen ja alkuvaiheeseen, kuten alla todetaan:

Pääainetta ei tarvitse tietää ennen opiskelemaan pyrkimistä. Tämä omalta osaltaan auttaa nopeaan siirtymiseen korkeakouluopintoihin ilman välivuosia. Nuoren opiskelijan ei tarvitse kiinnittää tulevaa uraansa liian tiiviisti.

Iso pyörä laittaa tutkinnot uusiksi (Flamma 21.9.2015)

Ison pyörän koulutusohjelmissa erikoistuminen valitaan vasta opintojen edetessä. Monissa eurooppalaisissa yliopistoissa tehdään juuri toisin päin eli aloitetaan yhdestä (tai kahdesta) oppiaineesta ja opintojen edetessä laajennetaan opintoja (Scott 2017, 32). Alla oleva aineisto-ote kuvaa sitoutumattomuutta ja valinnanvapautta myöhemmässä vaiheessa opintoja:

Suuri muutos on, että uusissa koulutusohjelmissa opiskelijan ei tarvitse vielä hakuvaiheessa sitoutua yhteen tieteenalaan, kuten aiemmin.

Iso pyörä -etusivu (Flamma 18.6.2017)

Valinnanvapaus mahdollistaa yksilöllisyyden ja toisaalta kun opiskelee kaikkea, ei tarvitse vaihtaa alaa ja valmistuu nopeammin. Yksilöllisempiä opintopolkuja voi rakentaa esimerkiksi yhdistämällä kandidaatintutkinnon eri maisteriohjelman:

Suurin muutos on, että opiskelijan ei tarvitse kandidaivaiheessa sitoutua yhteen tieteenalaan, vaan erikoistuminen valitaan vasta myöhemmin opintojen edetessä. Yhdestä kandidaattiohjelmasta voi joustavasti hakeutua entistä useampaan maisteriohjelman. Tämä mahdollistaa aiempaa yksilöllisemmät opintopolut.

Yliopiston oma botti neuvoo hakijoita (Flamma 15.3.2017)

Valmistumista nopeuttavat sitoutumattomuus yhteen oppiaineeseen ja valinnanvapauden pitäminen auki mahdollisimman pitkälle opintoihin:

”Opiskelijan ei vielä kandidaattiohjelman hakuvaiheessa tarvitse sitoutua yhteen tieteenalaan, vaan oma opiskeluala tarkentuu opintojen edetessä. Tämä vähentää myös tarvetta vaihtaa alaa ja nopeuttaa valmistumista”, opetuksesta ja tutkimuksesta vastaava vararehtori Keijo Hämäläinen.

Tutkintokoulutus uusiksi syksystä 2017 alkaen (Flamma 20.5.2016)

Yhteenveto

Jenni Kankaanpää (2013) toteaa väitöskirjassaan hyödyn ja tuottavuuden tavoittelun ”ottaneen ylivallan yliopistoa koskevassa korkeakoulupoliittisessa puheessa 2000-luvulle tultaessa”, eikä Iso pyörä -koulutus uudistus aineiston perusteella ole tästä poikkeus. Nopeat siirtymät koulutukseen toimivien opiskelijavalintojen kautta, joustavat ja tehokkaat siirtymät tieteenalojen ja korkeakoulujen välillä kou-

lutuksen sisällä ja jouheva siirtyminen työelämään. Tehoja voidaan lisätä yhtenäistämällä tutkinto- ja yliopistorakenteet. Isossa yliopistossa kaiken koulutuksen standardoimista yhteismitallisiksi kokonaisuuksiksi kritisoidaan Scottin (2017, 28) yliopiston muutoksia koskevassa raportissa. Auditointiryhmä 2014 vuoden lopulla toteasi Helsingin yliopiston olevan erittäin sirpaloitunut ja haastoi pohtimaan, milloin ”eri yksiköiden välisten eri toimintatavat ovat perusteltuja sujuvan toiminnan kannalta” ja milloin ”kyseessä on opittu tapa” (Opintoasiainneuvosto 4/2014). Yhtenäistämässä tulee siis pohtia, mitkä prosessit toimivat parhaiten, jakaa hyviä käytäntöjä ja joissain kohdin tehdä toisin kuin muut, tavoitteena tehokkuuden lisääminen. Yliopistoa ei kehoitettu yhdistämään yksiköitä itsessään, vaan huomioimaan erilaiset toimintatavat eri yksiköissä. Yhdistämisellä tavoiteltava tuloksellisuus ei toteudu suurimassa osassa tiedeyksiköitä (Abramo, Cicero ja D’Angelo 2012). Seuraavassa alaluvussa kuvailen ja arvioin työllistyvyyden diskurssia.

6.2.3 TYÖLLISTÄVYYDEN DISKURSSI

”Koulutusohjelmista valmistuneilla on hyvät urasuunnittelutaidot eli kykyjä, tietoja ja taitoja löytää töitä, pysyä töissä ja kehittää omaa uraansa sekä kansallisesti että kansainvälisesti.”²⁶

Kolmannen diskurssin nimesin työllistyvyyden diskurssiksi. Työllistyvyys sulkee sisäänsä ja on tavoite työelämätaitojen ja -osaamisen opettamiselle, työelämäyhteistyölle ja urapalveluille, joihin yliopisto Ison pyörän myötä panostaa aiempaa enemmän. Työllistyvyys on niin ikään kytketty yliopistojen rahoitusmalliin, mikä lisää painetta tukea valmistuvien työllistymistä. Yliopisto on osa yhteiskuntaa ja sillä on selkeä opetuksellinen ja sivistyksellinen asema yhteiskunnassa. Työelämän palvelamisen diskurssi kertoo tarpeesta sitoa opintoja lähemmäs työelämän taitoihin ja näin tukea opiskelijoiden työllistymistä.

Työllistyvyys on asetettu yhdeksi eurooppalaisen korkeakoulutusalueen uudistuksen keskeiseksi tehtäväksi. Työllistyvyydellä tarkoitetaan yksilön kykyä löytää työtä, pysyä töissä ja edetä työurallaan (European Higher Education Area and Bologna Process 2017). Tässä diskurssissa tarkoitan työllistyvyydellä nimenomaan

²⁶ Kommentointimateriaali 28.1.2016 mennessä (Flamma 18.1.2016)

yksilön *omaa työllistävyyttä*, johon aineiston perusteella Iso pyörä -koulutusuudistuksella pyritään positiivisesti vaikuttamaan. *Ulkoiseen työllistävyyteen*, johon vaikuttavat erityisesti työmarkkinatilanne ja organisaatioiden rekrytointitarpeet, ei aineistossa viitata. (Vrt. Tuominen 2013, 27.)

Tutkintojen työllistävyys

Iso pyörä -koulutusohjelmien tutkintojen työllistävyys on ensisijaisen tärkeää, ja voidaan olettaa, että jos jotkin tutkinnot tietyistä koulutusohjelmista eivät työllistä opiskelijoita, koulutusohjelmaa lähdetään kehittämään nimenomaan työllistävyyden parantamiseksi. Voidaan pohtia, minkä verran työllistävyyssluvut ovat olleet vaikuttamina oppiaineita yhdistettäessä, sillä aineistossa todetaan Ison pyörän yhteydessä tarkistettavan muun muassa koulutusohjelmien työllistävyys:

Koulutusohjelmat suunnitellaan osaamisperustaisiksi ja niiden työllistävyyden tarkastetaan.

Iso pyörä -etusivu (Flamma 18.6.2017)

Opiskelijoiden työllistyminen on otettu uusissa koulutusohjelmissa huomioon ja siihen otetaan kantaa ohjelmissa:

Työllistymisen näkökulma on ollut vahvasti mukana ja ohjelmat ottavatkin kantaa siihen, kuinka hyvin opiskelija työllistyy valmistuttuaan.

Haku uusiin kansainvälisiin maisteriohjelmiin alkaa (Flamma 10.11.2016)

Tärkeänä kansainvälisen houkuttelevuudenkin näkökulmasta pidettiin niin ikään kansainvälisten opiskelijoiden työllistymistä ja tutkinnosta luodaan aineiston teksteissä valttikortti työmarkkinoilla ja valintaperuste opiskelupaikkaa etsiessä, kuten alla olevissa otteissa todetaan. Alemman aineisto-otteen kontekstina ovat kansainväliset opiskelijat, vaikka sitä ei otteesta olekaan suoraan luettavissa.

Kansainvälisesti liikkuville opiskelijoille ovat tärkeitä valmistumisen jälkeiset näköalat. Pyrimme siihen, että Helsingin yliopiston tutkintotodistus on valtti työmarkkinoilla.

Lukuvuosimaksut määritetty (Flamma 27.5.2017)

Opiskelujen jälkeiset työllistymismahdollisuudet ovat monelle tärkeimpiä asioita opiskelupaikkaa valittaessa.

Haku kansainvälisiin maisteriohjelmiin alkaa (Flamma 10.11.2016)

Sue Scottin (Scott 2017, 31) raportin mukaan yliopiston johto mainitsi kantavaksi syyksi Isolle pyörälle työllistymismahdollisuuksien vahvistamisen suoraan kandidaatin tutkinnolla. Kuitenkin tässä aineistossa kandilla töihin -otteita oli marginaalisen vähän, näistä alla yksi. Marginaalisuudesta voidaan tulkita, ettei perustelu välittynyt muulle yliopistoväelle tai sitä ei puheessa pidetty yhtä tärkeänä kuin johdon ajatuksissa.

Tulevaisuudessa opiskelija voisi halutessaan lähteä työelämään kandidipintojen jälkeen.

Iso pyörä laittaa tutkinnot uusiksi (Flamma 21.9.2015)

Tutkinnon työllistävyttä tuetaan puheessa työelämäyhteyden lisäämisellä, kuten alla olevissa aineisto-otteissa. Työelämäyhteyttä ei aineistossa avata, mutta se liittyy esimerkiksi erilaisiin yhteistyöprojekteihin työelämän edustajien kanssa ja tutkintojen harjoittelujaksoihin panostamiseen.

Uusissa koulutusohjelmissa on kiinnitetty erityistä huomiota tutkintojen tuomaan osaamiseen, työelämäyhteyteen sekä koulutuksen työllistävyys.

Tutkintokoulutus uusiksi syksystä 2017 alkaen (Flamma 20.5.2016)

Ison pyörän taustalla on suuria tavoitteita. Tarkoitus on muun muassa saada tutkintojen kolmiportaisuus aidosti toimimaan yliopistolla, järjestää kaikki yliopiston tutkintoon johtava koulutus koulutusohjelmiksi sekä vahvistaa koulutusohjelmien osaamisperustaisuutta ja työelämäyhteyttä.

Koulutusohjelmat alkavat muotoutua (Flamma 10.12.2015)

Työllistyvyyden kannalta olennaista on niin ikään opiskelijan urasuunnittelutaidot. Näitä painotettiin puheessa työllistyvyyden yhteydessä:

Koulutusohjelmista valmistuneilla on hyvät urasuunnittelutaidot eli kykyjä, tietoja ja taitoja löytää töitä, pysyä töissä ja kehittää omaa uraansa sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

Linjaukset Helsingin yliopiston koulutusohjelmista, rehtorin päätöksen valmistelu (Flamma 18.1.2016)

Kaikille tutkintotasoille on lisätty opintojen osaksi urasuunnittelua parantamaan tutkintojen työllistyvyttä.

Tutkintokoulutus uusiksi syksystä 2017 alkaen (Flamma 20.5.2016)

Osaamisperustaiset tutkinnot

Osaamisperustaisuus tarkoittaa oppimis- ja osaamislähtöistä tapaa organisoida ja toteuttaa opetusta. Tutkintojen osaamistavoitteilla kerrotaan, mitä opiskelijan odotetaan tietävän, ymmärtävän tai pystyvän tekemään suoritettuaan tutkinnon tai saadakseen opintojakson suoritetuksi hyväksytysti. Puheessa tuotiin esiin osaamisperustaisuuden läheinen suhde työelämän tarpeisiin. Tutkintojen osaamistavoitteita määriteltäessä otettiin huomioon alan asiantuntemuksen lisäksi huomioon työelämässä tarvittavat tiedot ja taidot. Tutkintojen tulee olla osaamisperustaisia, kuten alla olevissa aineisto-otteissa kuvataan:

Osaamisperustaisuus tutkintojen suunnittelun lähtökohtana tarkoittaa oppimis- ja osaamislähtöistä tapaa organisoida ja toteuttaa opetusta.
Koulutusohjelmien johtamisen tueksi (Flamma 5.12.2016)

Koulutusohjelmien sisällön suunnittelussa tärkeää on osaamisperustaisuus – mitä opiskelija osaa opintojakson, opintokokonaisuuden tai tutkinnon suoritettuaan.
Kommentointimateriaali 28.1.2016 mennessä (Flamma 18.1.2016)

Osaamisperustaisuudesta puhutaan teksteissä työllistyvyyden ja työelämärelevanssin yhteydessä:

Lisäksi ryhmä aloittaa yliopiston konsistorin päättämien tutkintolinjauksen uudelleenarvioinnin ja perehtyy osaamisperustaisuuteen ja työllistyvyyteen.
Iso pyörä -projektiryhmän työ käyntiin vararehtorin evästyksin (Flamma 25.8.2015)

Tavoitteena on määritellä yliopiston linjauksia, joiden pohjalta tiedekunnat uudistavat tutkinnot (sekä kandi-, maisteri- että tohtoritasolla) osaamisperustaisiksi, myös niiden työelämärelevanssi huomioiden.
Iso pyörä -tilaisuus "Tulevaisuuden työelämä" 23.11.2015 (Flamma 9.11.2015)

Osaamisperustaisuudesta puhutaan parina työllistyvyyden kanssa, sillä akateemisten tutkintojen osaamistavoitteet ovat viime vuosikymmenien työelämän muutoksen saatossa päivittyneet (ks. mm. Bereiter ja Scardamalia 1993; Engeström 2004). Luen osaamisperustaisuuden tarkoittava tässä kontekstissa nimenomaan geneeristen tietotyö- ja työelämätaitojen lisäämistä tieteenalaosaamisen rinnalle. Yliopisto pyrkii vastaamaan siihen, mitä työelämän taitoja tällä hetkellä ja mahdollisesti tulevaisuudessa kaivataan. Tässä aineistossa näitä erilaisia osaamisaloja ei eritelty,

vaan niistä puhuttiin yleisemmällä tasolla. Osaamisen tulee olla työelämässä hyödyllistä ja taata hyvät työllistymismahdollisuudet:

Opiskelijoiden osaamiseen ja koulutuksen työllistyvyyteen panostetaan [ja] valmistuneilla [on] osaamista, joka on työelämässä hyödyllistä pitkällä tähtäimellä.

Iso pyörä -esittelymateriaalidiat (Flamma marraskuu 2016)

Lupaavat työllistymismahdollisuudet: Yksi maisteriohjelmien uudistamisen tärkeimmistä tavoitteista on ollut varmistaa, että opiskelijat oppivat niitä asioita ja taitoja, joita he tulevaisuudessa tarvitsevat.

Haku kansainvälisiin maisteriohjelmiin alkaa (Flamma 10.11.2016)

Muuttuva työelämä

Iso pyörä -koulutusohjelmien tutkinnoilla pyritään huomioimaan muuttuva työelämä ja näin pitämään huoli valmistuneiden pysymisestä työssä. Työ on murroksessa ja tulevaisuuden työstä puhutaan tällä hetkellä paljon (esim. Koponen 2017). Globalisaatio ja teknologian kehitys on muovannut yhteiskunnan kaikkia toimijoita, myös yliopistoja (Barber, Donnelly ja Rizvi 2013, 4). Globaalin talouden mallien muutos koskettaa yliopistoja kahdella tapaa: bisnesmallin muuttaminen on välttämättömyys ja muutos vaikuttaa siihen, millaista työvoimaa, osaamista ja taitoja työelämä tarvitsee (Barber, Donnelly ja Rizvi 2013, 10). Nämä muutokset näkyvät myös Iso pyörä -koulutusohjelmien työllistyvyyden tarkastelussa:

Tilaisuudessa pyritään linkittämään tulevaisuudennäkökuilma siihen, mitä akateemisessa koulutuksessa pitää ja voi tehdä, jotta valmennamme kasvattimme mahdollisimman hyvin muuttuvaan työelämään. *Iso pyörä -tilaisuus "Tulevaisuuden työelämä" 23.11.2015 (Flamma 09.11.2015)*

Tarkoituksena on, että koulutusohjelmista valmistuneilla on syvällistä osaamista, jolla tulevaisuuden työelämässä menestytään.

Kommentointimateriaali 28.1.2016 mennessä (Flamma 18.1.2016)

Ison pyörän tavoitteena on mahdollistaa erilaisia kandi–maisteri-yhdistelmiä. Yksi tapa puhua tästä oli kiinnittää tavoite keinoksi vastata työelämän muutoksiin, kuten alla todetaan:

Yksilöidyt kandi–maisteri-yhdistelmät saattavat Hämmäläisen mukaan olla tulevaisuudessa yksi ratkaisu muuttuviin työtehtäviin. Samalla ne takaisivat kilpailukykyisen tutkinnon työmarkkinoilla.

Iso pyörä laittaa tutkinnot uusiksi (Flamma 21.09.2015)

Tutkinnon mahdollistamat monipuoliset työllistymismahdollisuudet nähdään puheessa tulevaisuuden työelämässä hyvänä:

Tulevaisuudessa kandiohjelman vahva kilpailutekijä hakutilanteessa on se, miten monia polkuja se avaa. Tämä omalta osaltaan auttaa nopeaan siirtymiseen korkeakouluopintoihin ilman välivuotia. Nuoren opiskelijan ei tarvitse kiinnittää tulevaa uraansa liian tiiviisti.
Iso pyörä laittaa tutkinnot uusiksi (Flamma 21.9.2015)

Yhteenveto

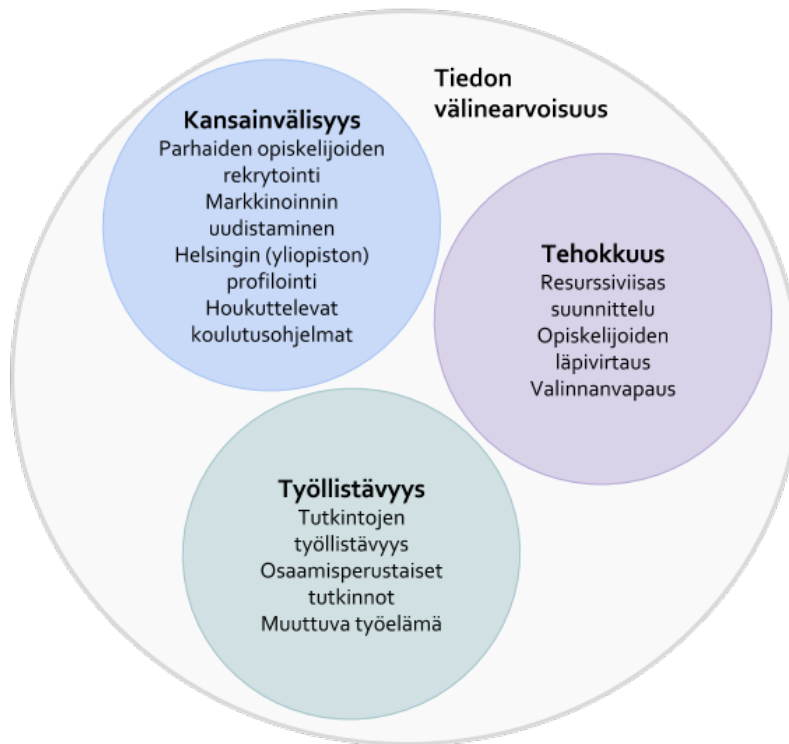
Työllistyvyyskeskustelu liittyy eri oppiaineiden työllistävyyteen, mikä herättää kysymyksen, miten mitataan, mikä oppiaine on hyvin työllistävä ja mikä ei? Keskustelu kietoutuu kärjistyessään kysymykseen, miten arvottaa eri oppiaineita ja tieteenaloja ja millä perustein työllistyvyys on arvokkain peruste oppiaineen olemassaolon puolesta. Toisekseen koulutusohjelmien työllistävyyden tarkistaminen on johtanut keskusteluun siitä, mikä on yliopiston rooli tulevaisuudessa ja miksi on tärkeää opettaa ja tutkia myös sellaisia oppiaineita, jotka eivät suoraan työllistä.

Valtion näkökulmasta koulutukselliset tavoitteet saavutetaan lisäämällä yhteistyötä, vuorovaikutusta ja yhteyksiä työelämän ja koulutuksen välillä (Ruuska 2017, 181). Valtion näkökulmasta erityisesti työelämäosaamisen lisääminen on erittäin merkittävä lisä (Ruuska 2017, 181–183). Tämä näkökulma on yliopistolla omaksuttu täydellisesti. Työllistymistä tuetaan uusien koulutusohjelmien erilaisten opintosisältöjen ja työelämäopintojen avulla. Ristiriitaisia sävyjä puheeseen tuo yliopiston pohdinta harjoittelujen lakkauttamisesta, joiden koetaan tukevan työllistymistä erittäin hyvin. Lisäksi ristiriitaisuutta aineistossa nousee työnjaosta: onko työelämäopintojen tarjoaminen koulutusohjelman ja yliopistollinen tutkinnon tehtävä vai kenties yliopistollisten tukitoimintojen kuten urapalveluiden tehtävä.

6.2.4 TIEDON VÄLINEARVOISUUDEN DISKURSSI

Kolme hegemonista diskurssia luotuani luin aineiston vielä kertaalleen huolellisesti läpi peilatakseni ja koetellakseni tuloksia siihen. Olin erittäin tyytyväinen kolmeen diskurssiin, mutta koin, että jotain olennaista oli vielä sanomatta. Tässä alaluvussa luon yhteenvedonomaaisesti neljännen diskurssin, joka kokoaa kolme aiemmin esiteltä ja ottaa näin kantaa diskurssien välisiin jännitteisiin (Fairclough 1992, 101–136; Suoninen 1993, 62). Kuten Suoninen (1993, 62) toteaa, diskurssit voivat aina

kommentoida toisiaan. Kolmea diskurssia yhdistää yksi yhteinen nimittäjä: tiedon välinearvoisuus. Tämä diskurssi on aiemmista erilainen siinä, että se on koko aineiston puhetapaa leimaava, ei osapalasista koostuva. Seuraavaksi esittelen tiedon välinearvoisuuden diskurssia.

Kuva 6. Kolmea päädiskurssia yhdistää tiedon välinearvoisuuden diskurssi.

Koulutus, oppiminen ja tieto ovat kaikissa näissä diskursseissa objekti, ei tekemisen ”keskiössä”. Koulutus ja oppiminen, joita voidaan pitää sivistyksen ytimenä, eivät tämän aineiston valossa näyttäyty itseisarvoisina. Koulutus ja tiedon rakentuminen nähdään kansainvälisyyden, hyödyn ja työelämän tavoitteiden kautta. Koulutuksella ei itsessään saavuteta mitään, vaan sitä voi käyttää jonkin hankkimisessa. Globaalissa verkostojen ja korostetun yhteistyön maailmassa yliopistojen ja yliopistolaisen koulutuksen ei toki voi ajatellakaan olevan oma eristäytynyt saarensa. Tästä huolimatta on mahdollista kriittisesti tarkastella ja arvioida suhteita muihin toimijoihin ja yhteistyön tapoja.

Koulutusta voidaan tarkastella myös hyödykenäkökulmasta, joka poikkeaa yksinkertaisesta välinearvoisuuden näkökulmasta siinä, että koulutus hyödykkeenä on jotain, jota kehittää, kaupallistaa ja myydä kansainvälisille koulutusmarkkinoille

edistämään pääomanmuodostusta ja taloudellista kasvua (Ruuska 2017, 189). Koulutuksen markkinaehtoistuminen (Howells ym. 2014, 251), individualismin ihanointi ja valinnanvapaus kytkeytyvät ajatukseen koulutuksesta investointina ja kulttuurisen pääoman kasvattamisena. Ruuska argumentoi, että koulutuksen lisäksi itse tiedosta on muodostunut hyödyke (Ruuska 2017, 142). Tämä näkyy myös siinä, että nyky-yliopisto korostaa tietoa ajattelun ja ymmärtämisen sijaan (Sievers 2008, 247). Tieto on välinearvo, jonka arvo määritetään markkinoilla ja joka on muunneltavissa erilaisiksi taidoiksi. Taitoihin ja osaamiseen panostaminen on Ruuskan (2017, 183) mukaan Suomen keino lisätä talouskasvua ja pärjätä kansainvälisillä talousmarkkinoilla.

Tiedon välinearvoisuus heijastaa globaalia tiedon arkipäiväistymistä ja saatavuuden helpottumista. Informaation hierarkian mukaan informaatio rakentuu datasta, informaatiosta, tiedosta ja viisaudesta (Rowley 2007, 164, 167). Iso data (*big data*) ja tiedon parempi saavutettavuus eivät sellaisinaan lisää ymmärrystä tai viisautta. Tietoa voi käyttää välineenä syvemmän ymmärryksen luomisessa. Tiedon välinearvoistuessa tulee pohtia, miten viisautta ja ymmärrystä on yliopistossa mahdollista opettaa opiskelijoille ja tuottaa yhteiskuntaan.

Tiedon välinearvoisuudella pyrin luomaan kokonaiskuvan aineistossa tuotetusta puheesta. Tieto on jotain, mitä yliopistokoulutuksella pyritään lisäämään ja välittämään yhteiskuntaan. Tieto voidaan nähdä myös ajattelun ja ymmärtämisen ensimmäisenä askelmana, joten se on useammasta näkökulmasta välinearvollinen. Suomalaisella tieteellä houkutellaan kansainvälisiä opiskelijoita, opiskelijoiden läpivirtauksen tehostaminen jättää tiedon sivurooliin koulutuksessa ja työllistymisessä tärkeinä pidettiin työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja, jotka voidaan vaihtaa mielekkääseen työhön. Aineiston perusteella voidaan todeta yliopiston, jota Isolla pyörällä tavoitellaan, rakentuvan diskursseissa uusliberalistiseksi tehtaanomaiseksi ja yritysmäiseksi tuotantolaitokseksi. Tiedon arvostus näyttäytyy puheessa uudistuksesta toissijaisena tekijänä.

7 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA KESKUSTELUA TULOKSISTA

Olen tässä tutkimuksessa tarkastellut Iso pyörä -koulutusuudistukseen johtaneita syitä ja perusteluja. Tutkimustani ohjanneet tutkimuskysymykset olivat (1) millaisia syitä ja perusteluja Iso pyörä -koulutusuudistukselle annetaan ja (2) millaisin diskurssein syistä ja perusteluista puhutaan. Johtopäätöksenä voidaan todeta puheen Ison pyörän syistä ja perusteluista uusintavan uusliberalistista yliopistopoliittikkaa. Puheessa korostuvat koulutusohjelmien vaikutukset kansainvälisessä kilpailussa, tehokkuus sekä valinnanvapaus opiskelussa (Skytén 2015). Näiden lisäksi valtion ja talouden voimakas intressi luoda yliopistotutkinnoista sellaisinaan kelpoisia työmarkkinoilla on saanut yliopiston kuumeisesti panostamaan tutkintojen ja oppiaineiden työllistävyyteen. Tässä luvussa kirjoitan tuloksista tekemistäni johtopäätöksistä keskusteluttaen tuloksia teoriaosiota vasten. Kirjoitan ensin kolmesta elementistä, jotka jäivät aineistossa oletettua vähemmälle huomiolle. Tämän jälkeen teen johtopäätöksiä itse Iso pyörä -koulutusuudistuksesta suhteessa tämän tutkimuksen tuloksiin. Lopuksi liitän tutkimuksen tuloksia yhteiskunnalliseen koulutuskeskusteluun.

Diskurssintutkijana olen kiinnostunut hegemonisten vallalla olevien diskurssien lisäksi marginaalissa olevista ja kokonaan puuttuvista diskursseista sekä kysymään, miksi näin on (Pietikäinen ja Mäntynen 2009, 11–14). Eräs tärkeä koko Iso pyörä -prosessia leimaava elementti oli kiireellisyyden tuntu ja pitkälti itse luotu aikapaine. Aineiston perusteella ei selvinnyt, missä tai miksi tämä aikapaine oli luotu, mutta huipulle, kansainvälisessä kilpailussa pärjäämiselle, työelämää palvelemaan ja uusia tulokkaita houkuttelemaan oli tällä tehokkaalla yliopistotehtaalla hillitön hoppu. Aikapainetta ei nostettu omaksi diskurssikseen, sillä se ei ollut puheen tasolla yhtä lailla läsnä kuin prosessin aikataulujen vertailussa suhteutettuna muihin samanaikaisiin muutoksiin. Iso pyörä -prosessia itsessään leimaa aikapaine, joka on osaltaan itse tuotettua, osaltaan valtion ja markkinoiden tuottamaa painetta. Hätäisyyden ja

kiireellisyyden jalkoihin jää arvokas reflektointi (Docherty 2011, 4). Myös Sue Scot-
tin selvitysryhmä pani merkille muutosten nopean aikavälin. Scott toteaa Isossa-
Britanniassa toteutetun samantapaisia uudistuksia, joskin aikaväli oli viiden vuoden
sijaan 35 vuotta (Teittinen 2017).

Toinen vaiettu elementti liittyy puheeseen taloudesta ja mahdollisista säästöistä.
Muutokset kuten Iso pyörä -koulutusuudistus eivät aineiston perusteella saaneet
kimmoketta säästöistä, joskin Helsingin yliopisto antaman lausunnon mukaan ”nii-
täkin syntyy” (Yle Uutiset 8.2.2016). Taloudellisesta puolesta kuitenkin vaiettiin ai-
neistossa, vaikka moni muu asia yliopistolla jäljitteleekin yrityskulttuuria. Talous-
puhe siivilöityy kaikkiin diskursseihin, mutta siitä ei aineistossa puhuttu suoraan.
Edes työllistyvyyden kohdalla ei mainittu taloudellista puolta, vaikka työllistyvyy-
den vaikutus yliopiston rahoitukseen on uusi. Vaikka säästöt eivät olleet perustelu
Isolle pyörälle, talouspuheen puuttuminen oli merkittävä seikka.

Kolmas mielenkiintoinen ja yliopiston kannalta erittäin keskeinen puuttuva asia oli
tutkimus. Aineistossa ei puhuttu tutkimuksesta kansainvälisyyden ja tehokkuuden
hegemonisten diskurssien puitteissa, mistä puhetta tutkimuksesta olisi voinut olet-
taa. Iso pyörä on ensisijaisesti kandi-, maisteri- ja tohtoriohjelmia suorittavia tut-
kinto-opiskelijoita koskeva tutkintorakenneuudistus. Tästä huolimatta tutkimuk-
sen tekeminen on sidoksissa kaikkeen, mitä yliopistolla tapahtuu. Koulutusuudis-
tuksen yhteydessä puhuttiin jonkin verran tutkimuksen tehokkuudesta siinä mie-
lessä, että toivottiin enemmän aikaa tutkimuksen tekemiselle ja lisää resursseja.
Toisaalta yhtenäisten koulutusohjelmien tekeminen vaati myös jonkin verran tie-
teenalojen yhdistämistä tai ainakin monitieteisen yhteistyön lisäämistä.

Ison pyörän tavoite yhdenmukaistaa tutkintorakenteita vastaamaan paremmin kan-
sainvälisiä standardeja on mielestäni enimmäkseen oikeutettu ja hyvä. Isolla pyö-
rällä pyrittiin luomaan yhtenäisempi tutkintorakenne läpi yliopiston. Eri tiedekun-
tien välillä prosessien yhdenmukaistaminen voi parhaillaan tuoda hyvät käytänteet
ja ideat jakoon ja näin lisätä työn mielekkyyttä. Riskinä yhdenmukaistamisessa on
kuitenkin kokemus tasapäistämisestä ja yliopiston kontekstissa eri tieteenalojen
ominaisluonteen kadottaminen. Yhdenmukaistaminen Iso pyörä -uudistuksessa

tarkoitti pienten oppiaineiden ja yksiköiden karsimista muun muassa oppiaineiden työllistävyyden perusteella.

Arvioidessani tuloksia, koen, että kaiken kaikkiaan Iso pyörä ja muut uudistukset ovat tuoneet yliopistoon yhden hyödyn: selkeyden tavoittelun. Vaikka selkeyttä ei tavoitella itseisarvoisesti, se on tuonut yliopistotoimintaan monia järkevöittämisen ja yksinkertaistamisen toimintatapoja, joista koko yliopistoväen on mahdollista hyötyä. Tästä huolimatta koen, että prosessi, jolla selkeyttä on lähdetty tavoittelemaan, on monin tavoin ristiriitainen. Selkeiden työtapojen, opintopolkujen ja työelämäyhteyksien luominen on kuitenkin vielä pahasti kesken. Lisäksi pohdin, onko selkeämpien toimintatapojen tavoittelemisen Iso pyörä -uudistuksen loppuvaiheessa tiedostamatta muodostunut vahinkotavoite vai aktiivisen työstön tulos.

Isosta pyörästä on Helsingin yliopiston johdossa opittu ainakin yksi asia Helsingin yliopiston rehtorin Jukka Kolan mukaan: ”miten kertoa asioiden syistä ja perusteista” (Valtavaara 2017). Ristiriitaisia tunteita sen sijaan herätti rehtori Kolan lausahdus Helsingin Sanomille antamassaan haastattelussa, jossa Kola toteaa vuoden 2018 tärkeimpinä kehittämiskohteina olevan yhteisöllisyyden ja tasa-arvon yliopistolla (Teittinen 2017). Tavoitteen tärkeydestä ja tarpeellisuudesta uskon laajan yleisön olevan rehtorin kanssa samoilla linjoilla. Kuitenkin jään pohtimaan, miksi yhteisöllisyyden rakentaminen otetaan esiin vasta valtavien rakenteellisten, rahoituksellisten ja tutkinnollisten uudistuksien viimeisellä hetkellä. Yhteisöllisyyden ja oikeudenmukaisuuden kokemusta kaivattiin todennäköisesti kipeimmin silloin, kun uudistukset olivat vielä meneillään.

Hannu Simola nimeää uusliberalistisessa koulutuspolitiikassa tapahtuneen muutoksen kohti kilpailu- ja suorituskeskeistä toimintakulttuuria erinomaisuuden eettokseksi. Tällaisessa toimintakulttuurissa keskeisiä arvoja ovat erinomaisuus, tehokkuus ja tuloksellisuus. (Simola 2017; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016). Näitä arvoja voi lukea niin ikään diskursseissa Ison pyörän perusteluiden puheessa. Erinomaisuutta etsitään uusista kansainvälisistä opiskelijoista ja näiden tuottamista erinomaisista tutkinnoista. Hyvillä tutkinnoilla on välinearvollista hyötyä yliopistolle muun muassa työllistymisen kautta rahoitukseen ja kansainvälisiin ranking-sijoituksiin. Prosessien tehostaminen on varmasti monessa yliopistossa tavoitteena.

Monet prosessit ovat tehostamisen tarpeessa, mutta tehon ja tuloksellisuuden rinnalla tulisi uudistaessa kuljettaa inhimillisyyttä. Inhimillistäminen on työntekijöiden ja asiakkaiden kuuntelemista ja näiden toiveiden perusteella toteuttavia uudistuksia.

Barber, Donnelly ja Rizvi (2013, 3) tiivistävät maailman muutoksen seuraaviin ilmiöihin: tiedon vapautuminen kaikille, koulutuksen mahdollisuus periaatteessa kaikille, ”maailman taloudellinen tila, jännitteet kansainvälisissä (poliittisissa) suhteissa, köyhyyden lisääntyminen, ilmastonmuutoksen uhka ja joukkotuhoukset uhka. Kirjoittajat ovat vakuuttuneita siitä, että nämä asiat on mahdollista ratkaista paremmalla koulutuksella. Maailma muuttuu, yliopistojen aika on tehdä jotakin muutoksen paineessa, joten paikalleen jääminen ei ole vaihtoehto (emt.). Vaikka yliopistot sellaisina instituutioina kuin ne ovat tänä päivänä, eivät pysty vastaamaan kaikkiin tulevaisuuden (työelämän) haasteeseen, kyseenalaistan tapaa, jolla vastauksia on nyt lähdetty etsimään.

Kun muualla yhteiskunnassa puhutaan oppimisurasta työuran sijaan (mm. Sitra 2015), yhteiskunnan edistymisen ja kehityksen airuet eli yliopistot, innovoivat menneen maailman urakehitystä tukevan järjestelmän. Koulutuskeskustelussa sanaston muutokseen koulutuksesta oppimiseen ovat vaikuttaneet erityisesti ylikansalliset ja kansainvälisten toimijoiden kuten UNESCO:n ja OECD:n aiempaa voimakkaampi osallistuminen koulutuskeskusteluun. Toinen merkittävä syy sanaston muuttumiseen on Euroopan unionin työvoimapolitiikassa on siirrytty työmahdollisuuksien ja työpaikkojen kehittämisestä työmarkkinoilla tarvittavien taitojen oppimisen turvaamiseen (Milana 2012). Sen sijaan, että työvoimapolitiikassa keskityttäisiin uusien työpaikkojen luomiseen, panostetaan työvoiman elinikäiseen oppimiseen.

Koulutuksen tulee olla relevanttia yhteiskunnan sosiaalisten tarpeiden ja ihmisten sivistyksellisten halujen näkökulmasta (Jarvis 2010, 24–25). Iso pyörä -koulutusuudistuksen voidaan väittää vastaavan ensisijaisesti yhteiskunnan tarpeisiin. Koulutukselle usein annettavat merkitykset kuten tasa-arvon lisääminen yhteiskunnassa, aktiivinen kansalaisuus, hyvinvointi ja kestävä kehitys eivät ole keskiössä Suomen valtion koulutuspoliittisissa dokumenteissa (Ruuska 2017, 176),

eivätkä sen kummemmin esiinny tämän tutkimuksen aineistossa. Onko tosiaan siten, että yliopiston yhteiskunnallinen aktiivisuus on supistumassa työelämän tarpeiden palvelemiseen ja tuottamaan koulutushyödykkeitä? Paradoksi on, että samaan aikaan kun tulevaisuuden työelämässä nimenomaan tarvitaan lisää empatiaa ja humanistisia taitoja, ymmärrystä ja pehmeitä tieteitä, korkeakoulutus paketoidaan uusliberalistiseen muodolliseen pätevyyteen perustuvaan kuoreen ja koulutuksen muutokset kumpuavat ensisijassa taloudellisista prinssiipeistä (Brunila, Onnismaa ja Pasanen 2015).

Johdannossa kuvailin valtiotieteiden opiskelijan Jaakko Muilun kokemuksia Helsingin yliopiston nykytilasta. Tutkimuksen tulosten perusteella yliopiston voidaan sanoa olevan tosiaan joltain osin ”rikki”, kuten Muilu mielipiteessään kirjoittaa (Muilu 2017). Yliopistot toimivat nykyisin taloudellisessa ja poliittisessa ympäristössä, jossa yliopiston toiminnalle luodaan odotuksia ja paineita aiempaa enemmän oppilaitoksen ulkopuolelta (Ylitalo ja Tienari 2012, 102) erityisesti valtion ja markkinoiden osalta. Yliopisto toisintaa toimillaan ja puheessaan uusliberalistista tiede- ja korkeakoulupolitiikkaa, jota myös valtio ja markkinat ajavat. Valtion ja talouden intressien paineessa yliopistot ovat ajautuneet pohtimaan omaa muuttunutta rooliaan yhteiskunnassa (ks. mm. Beverungen, Dunne, ja Sørensen 2008). Epävarmuus yliopiston roolista on joidenkin tiedeyhteisön toimijoiden keskuudessa niin ikään johtanut tunteeseen ”kadotetusta intellektuellista kodista” (Muilu 2017).

8 POHDINTA

Tässä luvussa pohdin tutkimuksen luotettavuutta ja tulosten yleistettävyyttä. Lisäksi pohdin tutkijan positiota diskurssianalyttisen tutkimuksen tekemisessä sekä omaa työskentelyprosessia tutkimuksen äärellä. Tällä luvulla kierrän tutkimuspolun päät yhteen ja lopuksi avaan oven mahdollisille jatkotutkimuksille.

8.1 LUOTETTAVUUDESTA

Reflektoin tässä luvussa tutkimuksen luotettavuutta sekä omaa positiotani tutkijana. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden peruskysymyksiin kuuluu jo aiemmin sivuttu objektiivisuuden ja subjektiivisuuden määritteleminen. Koska laadullinen tutkimus on luonteeltaan osallistuvaa, tutkijan subjekti on välttämättä mukana tutkimuksenteossa. Tutkijan objektiivisuus muodostuukin siten erityisesti oman subjektiivisuutensa tunnistamisesta ja artikuloimisesta. (Eskola ja Suoranta 2014, 17.) Tutkija kuvaa sosiaalista todellisuutta tutkimuksessaan, mutta samalla luo sitä itse (Jokinen 1999, 41). Näin sosiaalisesta todellisuudesta tulee sekä analyysin kohde, että sen tuote (Dant 1991, 228). Refleksiivisyyden käsitteellä viitataan siihen, että sanat ja lausumat samanaikaisesti kuvaavat ja rakentavat maailmaa (Juhila 1999b, 204). Olen reflektoinut tutkimusta tehdessäni positiotani tutkijana, olenko ensisijaisesti analyytikko vai tulkitsija ja minkälaisen puheenvuoron haluan tutkielmastani rakentaa, kriittisen syyttävän vai rauhallisen toteavan. Olen pyrkinyt aktiivisesti analyttisen toteavaan tyyliin, joskin kriittisellä taustavireellä.

Tutkimuskysymys, miten Iso pyörä -koulutusuudistusta perustellaan puheessa, on avoin monenlaisille tulkinnoille ja kysymyksenasettelulla pyritään tunnistamaan mahdollisimman kattavasti erilaisia diskursseja. Koettelin analyysia teoriaa vasten useita kertoja ja luin aineistoa lukuisia kertoja, jotta saisin rakennettua diskurssit, jotka parhaiten kuvaavat ilmiötä. Kun nyt tutkimuksen loppuvaiheella luen aiempia versioita kuukauden tai vuoden takaa, huomaan objektiivisempien tulkintojen lisääntyneen ja voin vain hämmästellä, kuinka tunteellisten henkilökohtaisten lasien

läpi luin aineistoa ensimmäiset kerrat. Uskon, etten irtaantunut aineistojen lukemisesta kuitenkaan siinä määrin, että se olisi johtanut eettiseen välinpitämättömyyteen (Juhila 1999b, 228).

Niin ikään indeksikaalisuuden käsite liittyy tutkijan position ymmärtämiseen (Juhila 1999b, 203). Indeksikaalisuudella tarkoitetaan, että sanan ja lausuman merkitys on aina riippuvainen käyttöyhteydestä (Juhila 1999b, 203). Indeksikaalisuutta käytin analysoidessani tiettyjä tekstikatkelmia, joiden konteksti oli nähtävissä vain luettaessa koko tiedotteen. Irrallisten nostojen tekeminen mistä tahansa aineistosta on mielestäni arveluttavaa, eikä tee oikeutta lukijalle. Tästä syystä pyrin olemaan erityisen huolellinen viittausten ja kontekstien tuomisessa esiin diskursseja luodesani. Kontekstilla tässä yhteydessä tarkoitetaan myös yhteiskunnallista toimintaympäristöä, jossa Iso pyörä toteutettiin.

Tutkijan position diskurssianalyysissä Juhila (1999b, 202) määrittelee olevan joko analyytikko, tulkitsija, asianajaja tai keskustelija. Näistä kolmen ensimmäisen erottaa toisistaan niiden suhde aineistoon (emt., 227), kun taas keskustelijan positio liittyy tutkimustuloksien käyttöön (emt., 230). Valitsin omaksi ensisijaiseksi positioikseni analyytikon position, jossa tutkija pyrkii tekemään analyysiä häivyttäen mahdolliset etukäteistiedot aiheesta ja pyrkien paikantamaan kaiken tiedon tiukasti analysoitavaan tekstiin (emt., 203). Ajatus Ison pyörän tutkimisesta lähti henkilökohtaisesta hämmennyksestä uudistuksen syistä ja perusteluista, joten pitkin tutkimusta muistutin itseäni pysymään askelen päässä aineistosta ja pyrin aktiivisesti objektiivisuuteen ja välttämään tunteella tehtyjä tulkintoja. Tutkimuksen alkuvaiheessa olin mukana opiskelijoiden Iso pyörä -maisteriohjelmaa työstävässä työryhmissä ja tiedekuntaneuvostojen kokouksissa, joiden kautta olen tehnyt töitä Iso Pyörä -uudistuksen parissa. En kuitenkaan ole ollut itse mukana aineiston tuottamisessa. Neutraaluis kriittisessä diskurssianalyttisessä tutkimuksessa ei ole tavoiteltavaa, mutta pyrin ennemmin analyyttiseen kuin tulkitsevaan otteeseen. Toisaalta tutkijan positio diskurssianalyysissä on väistämättä tulkitseva erottaen diskurssianalyysin esimerkiksi sisällönanalyysistä (Pynnönen 2013b, 27). Tulkinnat tehdään aina osittain omalla persoonalla ja tulkinnat ovat väistämättä aavistuksen verran oman subjektiivisten tietojen ja kokemusten värittämiä. Tulkitsijana tutkija ottaa itselleen vallan määritellä, mitä tulkintoja tekee (Juhila 1999b, 228).

Diskurssianalyysissä suositetaan tällä hetkellä luonnollisten aineistojen käyttöä, eli esimerkiksi käyttämiäni tekstiaineistoja, joiden tuottamisessa tutkija ei ole aktiivisesti mukana (Juhila ja Suoninen 1999, 236). Aineisto oli monessa suhteessa onnistunut valinta, joskin pohdin ajoittain sen homogeenisuutta, minkä voi nähdä rajoittavan moninaisten tulkintojen tekemistä (Jokinen ja Juhila 1993, 79). Aineiston oli tuottanut pitkälti samat hallintohenkilöstöön kuuluvat ihmiset läpi prosessin, mikä olisi voinut luoda yksipuolisen kuvan aiheesta. Siinä ei siten kuulunut esimerkiksi opiskelijoiden ääni lähes ollenkaan. Kuitenkin tutkimuksen rajauksen kannalta pidin aineistovalintaa erinomaisena. Se oli hyvin rajattu kompakti paketti, josta oli mahdollista tehdä tämän tutkimuksen puitteissa tarvittavia ja uusiakin havaintoja ilmiöstä.

Toinen pohdittava asia aineistoon liittyen oli sen muoto. Hyvin valmisteltu tiedoteteksti on median tuottajalleen armollinen, sen avulla voi kirjata sen, minkä haluaa muistettavan ja tulevan ilmi, ja jättää kirjaamatta sen, mistä haluaa tiedostaen tai tiedostamattaan vaieta. Oli tarpeen siis asettaa analyysiä varten itsensä sellaiseen positioon, jossa tunnusti tämän faktan ja teki analyysiä pitäen tämän mielessä. Aineisto oli siis erittäin huoliteltua ulosantia. Diskursseja rakentaessani pohdin välillä, kuinka strategisesta viestinnästä lopulta oli kuitenkin kyse. Teksteissä toisteltiin melko vapaasti uusliberalistisia lausahduksia, minkä koin mahdollisesti lisäävän juopaa tekstien tuottajien ja lukijoiden välillä. Tekstien eri kohderyhmien huomioiminen oli mielestäni siten huomioitu melko laiskasti.

Pohdin myös aikaperspektiiviä suhteessa Iso pyörä -tapaukseen. Jos aineistonani olisi ollut haastatteluita, kuten alun perin olin suunnitellut, tilanne olisi kovin toisenlainen. Aineistona käyttämäni tiedotteet ja muut julkaistut materiaalit pysyvät enimmäkseen staattisina ja muuttumattomina (toki verkkotiedotteita voi aina päivittää jälkikäteen). Ihmisten kokemukset sen sijaan muuttuvat ja laimenevat ajan myötä. Tässä mielessä aineistovalintani oli siis oivallinen tähän tutkimukseen.

On mielenkiintoista pohtia, minkä verran tiedostaen ja tiedostamattaan olen tutkimuksen aikana tullut uusintaneeksi aiempia diskursseja ja toisaalta tuonut diskurssianalyttiselle kentälle ainutlaatuisen tapaustutkimuksen myötä jotakin uutta

(Jokinen, Juhila ja Suoninen 1993, 23). Diskurssit kiinnittyvät tiukasti uusliberalistiseen koulutus- ja yliopistopoliittiseen jatkumoon. Koen niiden tuovan esille juuri niitä asioita, joista keskusteltiin yliopiston käytävillä Ison pyörän prosessin alkuvaiheilla: globaalien markkinoiden ja työelämän periaatteiden kumartamista, valtion nuorassa kulkemista erityisesti koulutusleikkausten aikaan ja yritysmäisten tehokkaiden toimintatapojen tavoittelu.

Huomionarvoista diskurssianalyysissä ovat käytetty kieli ja sanavalinnat. Tutkijan kielenkäytöllä on suuri merkitys työssä diskurssianalyysin näkökulmasta, joten kielen kanssa tulee olla erityisen refleksiivinen (Jokinen 1999, 41). Diskurssien sisältöjen lisäksi reflektoin runsaasti diskurssien nimeämiseen liittyvää linjakkuutta uusliberalistisessa diskurssianalyysin jatkumossa. Tietyillä sanavalinnoilla tutkimus kiinnittyy tutkimukselliseen ja teoreettiseen kenttäänsä, mutta samalla uusintaa aiempaa nimeämistapaa. Muotoilin diskurssien nimet yhdistäen aiempien tutkimusten nimeämistyylin ja aineistosta nousseet käsitteet.

Diskurssianalyttisen tutkimuksen luotettavuus perustuu huolellisesti ja systemaattisesti tehtyyn tutkimukseen (Juhila ja Suoninen 1999, 234). Aineisto-otteiden ja päättelypolkujen tulee olla siten avoimesti ja läpinäkyvästi kirjattuja, että niistä on mahdollista lukijan kriittisesti tarkastella työtä (Juhila ja Suoninen 1999, 235). Tähän olen pyrkinyt eritellessäni mahdollisimman tarkasti tutkimuksen toteutusta kuvatessani, kuinka olin analysoinut ja tulkinut kutakin tekstipätkää. Olen tehnyt tutkimuksen, analyysin ja diskurssien rakentamisen huolellisesti ja pyrkinyt kaikessa toiminnassa systemaattisuuteen sekä näiden auki kirjoittamiseen tässä tutkimusraportissa.

8.2 YLEISTETTÄVYYDESTÄ

Tapaustutkimuksesta on mahdollista tehdä jonkinasteinen yleistettävyyttä. Tätä tapaustutkimusta ja sen tuloksia voi yleistää osaksi uusliberalistista koulutuksen kehityssuuntaa erityisesti suomalaisiin ja muihin länsimaisiin yliopistoihin verrattaessa. Yleistettävyyttä vaatii, että yksittäistä tapausta on analysoitu riittävästi (Eskola ja Suoranta 2014, 65). Laadullisessa tutkimuksessa voi tilastollisen yleistettävyyden sijasta puhua teoreettisesta tai olemuksellisesta yleistettävyydestä (Eskola ja

Suoranta 2014, 67), joka on osuva käsite tähän tutkielmaan. Olemuksellisessa yleistettävyydessä keskeistä ei ole aineiston koko tai tunnusluvut vaan tulkintojen syvyys ja kestävyys. Olen työstänyt aineistoa lukemalla ja tulkitsemalla sitä useita kertoja pyrkien rakentamaan diskurssit, jotka kuvaavat ilmiötä mahdollisimman tarkasti uusliberalistisessa teoreettisessa viitekehyksessä.

Tässä tutkielmassa fokus on ollut toiminnan perusteluiden ymmärtämisessä, ja syysäys tutkimukseen on lähtenyt ihmisten kokemuksista. Usein laadulliselle tutkimukselle on ominaista pyrkiä kuvaamaan jotakin toimintaa ja ymmärtämään ihmisten kokemuksia (Eskola ja Suoranta 2014, 61). Kokemusten ymmärtäminen välittyy tuloksissa, joiden tavoitteena on paikata ihmisten kokemusta viestintätyhjiöstä Ison pyörän syiden ja perusteluiden suhteen ja vastata kysymykseen, miksi prosessi laitettiin liikkeelle. Näin olen tuonut esiin ilmiön olemusta.

Olennaisempi teema tämän tutkimuksen yleistettävyydestä on kuitenkin diskurssianalyysin luonne puhetapojen luoja, jolloin diskurssit ja niiden tuottamat totuudet nähdään sosiaalisesti tuotettuina tietyssä kontekstissa (Juhila ja Suoninen 1999, 234). Sosiaalisen kontekstin siirrettävyys on ongelmallinen jopa keskenään melko samanoloisten yliopistokontekstien välillä. Samantapaisia tilanteita ja konteksteja varmasti syntyy ajan saatossa, mutta on vaikea sanoa, millaisia sosiaalisesti luotuja totuuksia näissä konteksteissa luodaan. Tästä on kyse intersituationaalisuudessa, jossa merkitykset liikkuvat tilanteista toisiin, mutta realisoituvat toisissa tilanteissa omalla ainutlaatuisella tavalla, ei siis siten, kuin ne välttämättä alun perin on tarkoitettu (Juhila 1999a, 163).

Diskurssianalyysin yhteydessä yleistettävyys voidaan palauttaa merkitysten tilanteisuuden ja kulttuurisen jatkumon väliseen suhteeseen (Juhila 1999a, 160). Juhilan (1999, 160) mukaan diskurssianalyttisessä tutkimuksessa on mahdollista sanoa sellaista, joka ylittää analysoitujen aineistojen rajat. Tämän tutkimuksen tuloksien tulkinnassa ja johtopäätöksissä on vedetty yhteen teoreettisen ja yhteiskunnallisen keskustelun ja tutkimustulosten reunaa luoden eheän puheenvuoron uusliberalistiselle kentälle. Aiempaan tutkimukseen vertailu on tapahtunut erityisesti ennen tutkimuksen tekemistä ja tulosten jälkeen. Aiemmista tutkimuksista etsitään tilaa, jonka oma tutkimus täyttäisi ja tuloksia verrataan aiempiin tutkimuksiin.

Diskurssianalyysin tavoite ei ole tuottaa universaaleja faktoja (Juhila ja Suoninen 1999, 234) vaan kuvata mahdollisimman eheästi tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä ja tuottaa siitä syvään analyysiin perustuva tulkinta. Näin diskurssianalyysillä on itseisarvoa tiedon tuottajana (Juhila ja Suoninen 1999, 244), eikä sen arvo perustu siirrettävyyteen tai tulosten yleistettävyyteen.

8.3 TYÖSKENTELYN POHDINTA

Tässä alaluvussa pohdin omaa työskentelyäni tutkimuksen parissa. Gradun tekeminen on ollut monivaiheinen ja tunteikas melkein kahden vuoden mittaiseksi venähttänyt prosessi. Merkittävin orientaatioon vaikeuttava tekijä on ollut syksystä 2016 alkanut kokoaikatyö, jonka ohella koin ajatustyötä vaativan gradutyöskentelyn rasakaaksi. Tässä luvussa pohdin graduprosessia tutkijan työskentelyn näkökulmasta.

Aloitin graduseminaarissa tammikuussa 2016. Graduprosessiani leimaa ensimmäisen puolentoista vuoden ajalta hajanaisuus ja poukkoilevuus aivan tutkielman juurelta aiheen rajauksesta ja fokuksinnista lähtien. Lähdin alun perin tutkimaan Isoa pyörää johtamisen ja tarkemmin ottaen muutosjohtamisen näkökulmasta. Tästä olisi kehkeytynyt mielenkiintoinen tutkimus, jota olisi voinut peilata myös professori Sue Scottin arvointiryhmän selvitykseen (Aalto 2017).

Aineistoksi olin kysymyksenasettelusta huolimatta valinnut sisäisen viestinnän materiaalit, mikä melko pian osoittautui hankalaksi aineistoksi johtamista tutkiakseni. Koin johtamisen vahvasti kokemuseräiseksi asiaksi, jonka tutkimiseen olisin kaivannut sellaista aineistoa, jossa pääsisin kiinni ihmisten henkilökohtaisiin kokemuksiin. Oli selvää, että oli muutettava joko näkökulmaa tai aineistoa.

Seuraavan vaiheen näkökulma oli prosessin luonnehdinta: miten prosessi eteni, miten Iso pyörä -muutosta vietiin eteenpäin ja millaisia diskursseja teksteistä nousi tähän liittyen. Analyysia tuli valtava määrä ja analyysi alkoi pikkuhiljaa jakautua kahteen haaraan: prosessin etenemistä kuvaaviin raakadiskursseihin sekä prosessien syitä kuvaaviin raakadiskursseihin. Aluksi uudistuksen perustelut olivat taustoittavana materiaalina, jotta ymmärtäisin paremmin toiminnassa tehtyjä valintoja. Näistä jälkimmäinen herätti kiinnostukseni siinä määrin, että päätin keskittyä ainoastaan syihin ja kysymykseen miksi koulutus uudistusta lähdettiin tekemään ja mitä

syitä sen takana on, julkilausuttuja ja julkilausumattomia. Syistä ja perusteluista ja yksinkertaisesta *miksi*-kysymyksestä tuli analyysin edetessä kiehtovin osakokonaisuus, joten yhdessä ohjaajan kanssa päätin siirtää koko fokuksen tähän ja rajata aiheistoa.

Lopulta kesällä 2017 sain raivattua aikaa ja rauhaa ajatus- ja kirjoitustyölle. Gradut valmiiksi -stipendin avulla vietetyllä kirjoitusviikolla sain työstettyä tutkielmaa innostavalla ja kannustavalla vauhdilla. Tästä iso kiitos kuuluu Helsingin yliopiston eläintieteelliselle tutkimusasemalle Hangon Tvärminnessä. Näin jälkikäteen voin todeta, ettei graduprosessin venähtäminen ollut lopulta yksinomaan epäonninen asia, sillä työn valmistuminen osuu Iso pyörä -prosessin valmistumisen kanssa samoihin aikoihin.

8.4 JATKOTUTKIMUKSEN PAIKKOJA

Aiemmissa alaluvuissa olen kiertänyt kiinni tämän tutkimuksen polun ja tässä viimeisessä alaluvussa avaan ovia mahdollisille jatkotutkimuksen paikoille. Tästä tutkimuksesta sukeutui kriittinen puheenvuoro Isoa pyörää johtaneista syistä ja sen kiinnittymisestä uusliberalistiseen yliopistopolitiikkaan. Sellaisenaan tutkimus on tärkeä ja tuo lisäarvoa keskusteluun Ison pyörän kaltaisten koulutusuudistusten syistä ja mahdollisesti auttaa pohtimaan uudistusten tarpeellisuutta ja ajoitusta. Isosta pyörästä ja sen kaltaisista yliopistoa muokkaavista uudistuksista tullaan eittämättä tekemään vielä lukuisia tutkimuksia eri näkökulmista. Tutkimustietoa tullaan toivottavasti käyttämään tulevien uudistusten taustatyössä ja arvioitaessa uudistusten oikeutusta.

Kuitenkin minua jäi vaivaamaan eräänlainen taaksepäin katsomisen ja jälkiviisauden tunne. Jo tutkimuskysymykset ohjasivat menneisyyteen katsovan tilanteeseen päätymistä refleктоivan tutkimuksen. Toisaalta voidakseen tehdä valistuneita valintoja, tulee arvioida kriittisesti mennyttä. Aiemmassa luonnoksessa olin kirjoittanut seuraavasti: ”Kun muutosprosessi on saatu päätökseen ja siihen osallistuneilla ihmisillä on ollut aikaa hengähtää refleктоimaan, olisi oivallinen hetki tarttua aiheeseen uudestaan ja haastatella ihmisiä heidän kokemuksistaan.” Sue Scottin selvityserhmä aloitti kokemuksiin pureutumisen (Aalto 2017), mutta toki näkökulmia on

vielä lukuisia jäljellä mahdollisia jatkotutkimusajatuksia varten. Muutoksien ryvetämä korkeakoulutuskenttä ja Helsingin yliopisto saivat kuulla kunniansa selvityksessä, jonka mukaan vain viisi prosenttia yliopiston henkilökunnasta ja opiskelijoista suhtautui positiivisesti siihen, millä tavoin yliopistossa muutoksia johdettiin (Teittinen 2017).

Johtamista oli tässäkin tutkimuksessa tarkoitus alun perin tutkia. Supistettuani aiheistoani ja fokusoituani tutkimuskysymyksiä uudestaan pudotin Iso pyörä -prosessiin liittyvät diskurssit tästä tutkielmasta. Hylättyjen diskurssien joukossa oli muun muassa demokratiavajetta, heikkoa tiedonkulkua, päätöksenteon kasautumista ja hierarkkisuutta sekä isoimpana huolenaiheena vahva tietämättömyys muutosten päämääristä ja tavoitteista. Iso pyörä -koulutusuudistuksen syyt ja perustelut heijastelevat isompaa muutosta yliopistojen kurjistuvan talouden toimintaympäristössä ja yritystapaistuneissa toimintatavoissa. Jatkotutkimuksen paikkoja ovat ainakin suomalaisen yliopistojohdamisen tutkiminen ja tulevaisuuskuvan määrittäminen valtavan kattavan tieteellisen tutkimuksen pohjalta.

LÄHTEET

- Aalto, Saija. 2017. "Helsingin yliopistossa selvitettiin yliopistolaisten kokemuksia vuosien 2015–2017 rakennemuutoksista | Helsingin yliopisto". *Helsingin yliopisto*, lokakuuta. <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/korkeakoulutiedepolitiikka/helsingin-yliopistossa-selvitettiin-yliopistolaisten-kokemuksia-vuosien-2015-2017-rakennemuutoksista>.
- Abramo, Giovanni, Tindaro Cicero, ja Ciriaco Andrea D'Angelo. 2012. "Revisiting size effects in higher education research productivity". *Higher Education* 63 (6). Springer Netherlands: 701–717. doi:10.1007/s10734-011-9471-6.
- Ainamo, Antti. 2012. "Yliopistojohtamisen historialliset kerrostumat ja 'neljäs tie'". Teoksessa *Innostava yliopisto – Kohti uudistavaa yliopistojohtamista*, toimittanut Pirjo Ståhle ja Antti Ainamo, 1.p. Helsinki: Gaudeamus.
- Aro, Mikko. 2014. "Koulutuserinflaatio – Koulutusekspansio ja koulutuksen arvo Suomessa 1970–2008". Turun yliopisto. <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/94674/AnnalesC376Aro.pdf?sequence=2>.
- Bacchi, Carol. 2005. "Discourse, Discourse Everywhere: Subject "Agency" in Feminist Discourse Met...: EBSCOhost". *Nora, Nordic Journal of Women's Studies* 13 (3): 198–209. <http://web.a.ebscohost.com.libproxy.helsinki.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&sid=18c681ef-df74-4222-8a76-a845c5ec1730%40sessionmgr4010>.
- Barber, Michael, Katelyn Donnelly, ja Saad Rizvi. 2013. *An avalanche is coming: Higher education and the revolution ahead*. Lontoo: Institute for Public Policy Research. [http://med.stanford.edu/smili/support/FINAL_Avalanche_Paper_110313_\(2\).pdf](http://med.stanford.edu/smili/support/FINAL_Avalanche_Paper_110313_(2).pdf).
- Bereiter, Carl., ja Marlene Scardamalia. 1993. *Surpassing ourselves : an inquiry into*

the nature and implications of expertise. Open Court.

Beverungen, Armin, Stephen Dunne, ja Bent M Sørensen. 2008. "University, Failed". *ephemera: theory & politics in organization* 8 (3): 232–237.

Boas, Taylor C, Jordan Gans-Morse, David Collier, Ruth Berins Collier, Stephen Collier, Miguel De Figueiredo, Thad Dunning, ym. 2009. "Neoliberalism: From New Liberal Philosophy to Anti-Liberal Slogan". *St Comp Int Dev* 44: 137–161. doi:10.1007/s12116-009-9040-5.

"Bolognan prosessi". 2016. Viitattu maaliskuuta 31. <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/bologna/>.

Brunila, Kristiina. 2009. "Parasta ennen – Tasa-arvotyön projektitapaistuminen". Helsingin yliopisto. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/19785/parastae.pdf?sequence=1>.

Brunila, Kristiina, ja Kristiina Hannukainen. 2017. "Academic researchers on the project market in the ethos of knowledge capitalism". *European Educational Research Journal* 1. Viitattu syyskuuta 9. doi:10.1177/1474904116685100.

Brunila, Kristiina, ja Elina Ikävalko. 2012. "Vallan tunnistaminen siihen lamaantumatta: näkökulmia diskursiivis-dekonstruktiviseen lukutapaan". *Politiikka* 54 (4): 285–301.

Brunila, Kristiina, Jussi Onnismäa, ja Heikki Pasanen, toim. 2015. *Koko elämä töihin*. Tampere: Vastapaino. <http://vastapaino.fi/kirjat/koko-elama-toihin/>.

Bryson, Colin. 2004. "What about the workers? The expansion of higher education and the transformation of academic work". *Industrial Relations Journal* 35 (1): 38–57. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-2338.2004.00299.x/abstract>.

Butler, Nick, ja Sverre Spoelstra. 2014. "The Regime of Excellence and the Erosion of Ethos in Critical Management Studies". *British Journal of Management* 25 (3): 538–550. doi:10.1111/1467-8551.12053.

- Cantwell, Brendan, ja Ilkka Kauppinen, toim. 2014. *Academic Capitalism in the Age of Globalization*. 1.p. Baltimore: 2014.
<https://jhupbooks.press.jhu.edu/content/academic-capitalism-age-globalization>.
- Chandler, J., J. Barry, ja H. Clark. 2002. "Stressing Academe: The Wear and Tear of the New Public Management". *Human Relations* 55 (9): 1051–1069.
doi:10.1177/0018726702055009019.
- Dant, Tim. 1991. *Knowledge, Ideology and Discourse. A Sociological Perspective*. London: Routledge.
- Deem, Rosemary, Sam Hillyard, ja Michael Reed. 2007. *Knowledge, Higher Education, and the New Managerialism*. Oxford: Oxford University Press.
- Demos Helsinki. 2017. "Korkeakoulutus 2030: Nämä kansainväliset trendit vaikuttavat Suomen korkeakoulukenttään - Demos Helsinki". *Demos Helsinki*.
<https://www.demoshelsinki.fi/2017/08/17/korkeakoulutus-2030/>.
- Docherty, Thomas. 2011. *For the University – Democracy and the Future of the Institution*. 1.p. Lontoo: Bloomsbury Academic.
- Economic Contribution of the Finnish Universities*. 2017. Helsinki.
http://www.unifi.fi/wp-content/uploads/2017/06/UNIFI_Economic_Impact_Final_Report.pdf.
- "Employability - European Higher Education Area and Bologna Process". 2017.
Viitattu lokakuuta 17. <http://www.ehea.info/pid34423/employability.html>.
- Engeström, Yrjö. 2004. *Ekspansiivinen oppiminen ja yhteiskehittely työssä*. 1.p. Tampere: Vastapaino.
<http://www.suomalainen.com/webapp/wcs/stores/servlet/fi/skk/ekspansiivinen-oppiminen-ja-yhteiskehittely-työssä-p9517681585>.
- Erola, Jani. 2017. "Professoriblogi - Miksi en kannata lukukausimaksuja yliopistoihin". *Professoriliiton blogi*, kesäkuuta.
<http://blogi.professoriliitto.fi/jani-erola/miksi-en-kannata->

lukukausimaksuja-yliopistoihin/.

Eskola, Jari, ja Juha Suoranta. 2014. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 10.p. Tampere: Vastapaino.

Fairclough, Norman. 1989. *Language and Power*. Singapore: Longman.

Fairclough, Norman. 1992. *Discourse and Social Change*. 1.p. Cambridge: Polity Press.

"FINLEX ® - Hallituksen esitykset: HE 77/2015". 2015. Oikeusministeriö. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2015/20150077#idp450497200>.

Foucault, Michel. 2005. *Tiedon arkeologia*. 2.p. Tampere: Vastapaino.

Garner, Richard. 2016. "Number of poor students attending UK's leading universities falls despite millions spent to encourage them to apply | The Independent". *Independent*, helmikuuta 18. <http://www.independent.co.uk/news/education/education-news/number-of-poor-students-attending-uks-leading-universities-falls-despite-millions-spent-to-encourage-a6879771.html>.

Helsingin yliopisto. 2015. "Helsingin yliopisto käynnistää muutosohjelman taloutensa sopeuttamiseksi". *Helsingin yliopisto*, syyskuuta 16. <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/helsingin-yliopisto-kaynnistaa-muutosohjelman-taloutensa-sopeuttamiseksi>.

Helsingin yliopisto. 2016. "Helsinki Institute of Life Science houkuttelemaan kansainvälistä huippututkimusta". *Helsingin yliopisto*, huhtikuuta 28. <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/helsinki-institute-of-life-science-houkuttelemaan-kansainvalista-huippututkimusta>.

Hietanen, Ilona. 2016. "Johtoryhmä on koulutusohjelman ydin". *Flamma intranet*, marraskuuta 3. https://flamma.helsinki.fi/portal/home/fh?_nfpb=true&_pageLabel=view&contentId=HY358401.

- Hirsjärvi, Sirkka, ja Helena Hurme. 2015. *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.
- "History - European Higher Education Area and Bologna Process". 2017. Viitattu heinäkuuta 21. <http://www.ehea.info/pid34248/history.html>.
- Holmberg, J., ja K. -H. Robert. 2000. "Backcasting — a framework for strategic planning". *International Journal of Sustainable Development & World Ecology* 7 (4). Taylor & Francis Group : 291–308. doi:10.1080/13504500009470049.
- Howells, Jeremy R. L., Mine Karataş-Özkan, Çağla Yavuz, ja Muhammad Atiq. 2014. "University management and organisational change: A dynamic institutional perspective". *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society* 7 (2): 251–270. doi:10.1093/cjres/rsu005.
- Hämeen-Anttila, Jaakko. 2017. "Yliopistoissa vallitsee syvä epätietoisuus siitä, mikä yliopiston tarkoitus oikeasti on". *Helsingin Sanomat*, tammikuuta 2. <http://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000005029236.html>.
- Höyssä, Maria. 2012. "Tieteellisen innovoinnin johtamisesta". Teoksessa *Innostava yliopisto – Kohti uudistavaa yliopistojohtamista*, toimittanut Pirjo Ståhle ja Antti Ainamo, 1.p. Helsinki: Gaudeamus.
- Ilmonen, Kari. 2010. "Muuan diskurssianalyysi – Esimerkkinä Chydenius-instituutin vaikuttavuustutkimus". Teoksessa *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja tutkimusmenetelmiin*, toimittanut Juhani Aaltola ja Raine Valli, 3., 127–142. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Jarvis, Peter. 2010. *Adult education and lifelong learning: theory and practice*. Routledge.
https://drive.google.com/file/d/10A1laBddujGkj3fNbGSR_NU6bPxH7TJW/view.
- Jokinen, Arja. 1999. "Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin". Teoksessa *Diskurssianalyysi liikkeessä*, toimittanut Arja Jokinen, Kirsi Juhila, ja Eero

- Suoninen, 1.p., 37–53. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Arja, ja Kirsi Juhila. 1993. "Valtasuhteiden analysoiminen". Teoksessa *Diskurssianalyysin aakkoset*, toimittanut Arja Jokinen, Kirsi Juhila, ja Eero Suoninen, 1.p., 75–108. Jyväskylä: Vastapaino.
- Jokinen, Arja, ja Kirsi Juhila. 1999. "Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta". Teoksessa *Diskurssianalyysi liikkeessä*, toimittanut Arja Jokinen, Kirsi Juhila, ja Eero Suoninen, 1.p., 54–97. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Arja, Kirsi Juhila, ja Eero Suoninen. 1993. "Diskursiivinen maailma: teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet". Teoksessa *Diskurssianalyysin aakkoset*, toimittanut Arja Jokinen, Kirsi Juhila, ja Eero Suoninen, 1.p., 17–47. Jyväskylä: Vastapaino.
- Juhila, Kirsi. 1999a. "Kulttuurin jatkuvasti rakentuvat kehät". Teoksessa *Diskurssianalyysi liikkeessä*, toimittanut Arja Jokinen, Kirsi Juhila, ja Eero Suoninen, 1.p., 160–198. Tampere: Vastapaino.
- Juhila, Kirsi. 1999b. "Tutkijan positiot". Teoksessa *Diskurssianalyysi liikkeessä*, toimittanut Arja Jokinen, Kirsi Juhila, ja Eero Suoninen, 1.p., 201–232. Tampere: Vastapaino.
- Juhila, Kirsi, ja Eero Suoninen. 1999. "Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä". Teoksessa *Diskurssianalyysi liikkeessä*, toimittanut Arja Jokinen, Kirsi Juhila, ja Eero Suoninen, 1.p., 233–252. Tampere: Vastapaino.
- Kallio, Kirsi-Mari, ja Tomi J. Kallio. 2012. "Tulosohjaus yliopistojen asiantuntijatyössä". Teoksessa *Innostava yliopisto – Kohti uudistavaa yliopistojohtamista*, toimittanut Pirjo Ståhle ja Antti Ainamo, 1.p. Helsinki: Gaudeamus.
- Kankaanpää, Jenni. 2013. "KOHTI YRITYSMÄISTÄ HYÖTY-YLIOPISTOA Valtiovallan tahto Suomessa vuosina 1985–2006 ja kokemukset kolmessa yliopistossa". Turun yliopisto.
<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/93214/Diss2013Kankaanpaa>.

pdf?sequence=4.

Kanniainen, Minna-Rosa, ja Leena Itkonen. 2015. *Työllistyvyys ja työelämärelevanssi*.

Karvinen, Jussi, Tiina Niklander, Risto Renkonen, Marketta Sipi, : Sihteeristö, Päivi Karimäki-Suvanto, Mikko Kotola, ja Leo Pyymäki. 2016. "Toimintarakennetta selvittävän työryhmän loppuraportti".
<https://flamma.helsinki.fi/content/res/pri/HY356652>.

Kauhanen, Juhani. 2001. *Henkilöstövoimavarojen johtaminen*. 3.–4. Helsinki: WSOY.

Kember, David. 2009. "Promoting student-centred forms of learning across an entire university". *Higher Education* 58 (1). Springer Netherlands: 1–13.
doi:10.1007/s10734-008-9177-6.

Kirsilä, Jari. 2016. "Kilpaillun tutkimusrahoituksen odottamattomia seurauksia".
Yhteiskuntapolitiikka 3: 352–354.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130723/YP1603_Kirsila.pdf?sequence=2.

Kivinen, Osmo, Juha Hedman, ja Kalle Artukka. 2016. "Suomalaisyliopistot, tutkimus ja maailman kärki?" *Tiedepolitiikka* 1: 7–17.
<http://elektra.helsinki.fi/libproxy.helsinki.fi/se/t/0782-0674/41/1/suomalai.pdf>.

Kiviniemi, K. 2010. "Laadullinen tutkimus prosessina". Teoksessa *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja tutkimusmenetelmiin*, toimittanut J Aaltola ja R Valli, 70–85. Jyväskylä.

Kola, Jukka. 2017. "Rehtori Jukka Kolan avajaispuhe 4.9.2017".
<https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/rehtori-jukka-kolan-avajaispuhe-4.9.2017>.

Kolbe, Laura. 2012. "'Huipulle ja yhteiskuntaan' – oma kulttuuriperintö yliopistojen kilpailuvaltiaksi". *Tieteessä tapahtuu* 4: 27–34.
<https://journal.fi/tt/article/view/6502/5348>.

- Koponen, Johannes. 2017. "Viisi teesiä tulevaisuuden työstä Työ 2040 - skenaarioraportin perusteella - Demos Helsinki". *Demos Helsinki*, maaliskuuta. <https://www.demoshelsinki.fi/2017/03/08/viisi-teesia-tulevaisuuden-tyosta-tyo-2040-skenaarioraportin-perusteella/>.
- Kosunen, Sonja. 2016. "Families and the Social Space of School Choice in Urban Finland". Helsingin yliopisto. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/158936/families.pdf?sequence=1>.
- Krokfors, Leena. 2016. "Suullinen tiedonanto 19.4.2016".
- Lawrence, Stewart, ja Umesh Sharma. 2002. "Commodification of Education and Academic LABOUR---Using the Balanced Scorecard in a University Setting". *Critical Perspectives on Accounting* 13 (5-6): 661-677. doi:10.1006/cpac.2002.0562.
- Liiten, Marjukka. 2011. "Tutkija: Perustieteiden aloituspaikkoja vähennetään liikaa - Kotimaa - Helsingin Sanomat". *Helsingin Sanomat*, lokakuuta 4. <http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002506696.html>.
- Liiten, Marjukka. 2016. "Uusi vertailu: Suomalaisyliopistot ovat maailman toiseksi parhaat - Kotimaa - Helsingin Sanomat". *Helsingin sanomat*, huhtikuuta 25. <http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002898088.html>.
- Liiten, Marjukka. 2017a. "Aivovuoto Suomesta pahenee, tieteentekijät vaativat hallitusta patoamaan pätevien tutkijoiden maastamuuttoa - Poliitikka - Helsingin Sanomat". *Helsingin sanomat*, huhtikuuta 21. <http://www.hs.fi/politiikka/art-2000005179070.html>.
- Liiten, Marjukka. 2017b. "Yliopistojen rankingit johtavat harhaan eivätkä tunnista osaamista, väittää tutkimus - 'Jos Helsingin yliopisto ja Aalto yhdistyisivät, siitä tulisi tosi kova' - Kotimaa - Helsingin Sanomat". *Helsingin Sanomat*, heinäkuuta 2. <http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005276037.html>.
- "Lissabonin strategia: kilpailukykyisempi Eurooppa sekä useampia ja parempia

- työpaikkoja”. 2004. *Euroopan parlamentin uutishuone*.
<http://www.europarl.europa.eu/highlights/fi/1001.html>.
- Lucas, Lisa. 2006. *The Research Game in Academic Life*. New York: Open University Press.
- Maahanmuuttovirasto. 2017. ”Lukukausimaksut vähentäneet ulkomaisten opiskelijoiden oleskelulupahakemuksia selvästi”. Maahanmuuttovirasto.
http://www.migri.fi/medialle/tiedotteet/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet/1/0/lukukausimaksut_vahentaneet_ulkomaisten_opiskelijoiden_oleskelulupahakemuksia_selvasti_74453.
- Malminen, Ulla. 2016. ”Yliopistot karsivat kandidatkintoja merkittävästi – miten käy erikoisosaamiselle? | Yle Uutiset | yle.fi”. *Yle Uutiset*, helmikuuta 8.
<https://yle.fi/uutiset/3-8645459>.
- Martinez, Raphaelle, ja Igor Kitaev. 2009. ”Entrepreneurialism and the internationalization of higher education in a knowledge economy”. Teoksessa *Entrepreneurialism in Universities and the Knowledge Economy: Diversification and Organizational Change in European Higher Education*, toimittanut Michael Shattock, 1.p., 237. New York: Society for Research into Higher Education & Open University Press.
https://books.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=0djsAAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Entrepreneurialism+and+the+internationalization+of+higher+education+in+a+knowledge+economy&ots=kD7_OG3gzq&sig=brxCW2VULzLoDT7YukxBWvnN0hl&redir_esc=y#v=onepage&q=Entrepreneurialism%252.
- McGettigan, Andrew. 2013. *The Great University Gamble: Money, Markets and the Future of Higher Education*. Lontoo: Pluto Press.
- Milana, Marcella. 2012. ”Political globalization and the shift from adult education to lifelong learning”. *European Journal for Research on the Education and Learning of Adults* 3 (2): 103–117. doi:10.3384/rela.2000-7426.rela0070.
- Muilu, Jaakko. 2017. ”Helsingin yliopisto on rikki – olen kadottanut intellektuellin kotini - Mielipide - Helsingin Sanomat”. *Helsingin Sanomat*, marraskuuta 2.

<https://www.hs.fi/mielipide/art-2000005432380.html>.

"Muutosohjelma". 2016. *Flamma*.

https://flamma.helsinki.fi/portal/home/sisalto?_nfpb=true&_pageLabel=P17000157331443172068390&placeId=HY343461.

Müller, Kiti. 2012. "Ajattelevat aivot yliopistossa". Teoksessa *Innostava yliopisto – Kohti uudistavaa yliopistojohdantamista*, toimittanut Pirjo Ståhle ja Antti Ainamo, 1.p. Helsinki: Gaudeamus.

Mäkinen, Marita, ja Johanna Annala. 2010. "Osaamisperustaisen opetussuunnitelman monet merkitykset korkeakoulutuksessa". *Kasvatus & Aika* 4 (4): 41–61. http://www.kasvatus-ja-aika.fi/dokumentit/artikkeli_makinen_&_annala_0712100353.pdf.

Mäntynen, Anne, ja Sari Pietikäinen. 2009. *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.

Neuvonen, Aleksi. 2016. "3 principles for flourishing future cities". *Demos Helsinki*. Helsinki: Demos Helsinki. <https://www.demoshelsinki.fi/en/2016/04/15/3-principles-flourishing-future-cities/>.

Nori, Hanna. 2011. "Keille yliopiston portit avautuvat? Tutkimus suomalaisiin yliopistoihin ja eri tieteenaloille valikoitumisesta 2000-luvun alussa" PhD diss: 1–273. <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/67040/AnnalesC309Nori.pdf>.

Nuutinen, Anu, ja Annamaija Lehvo. 2014. *Tieteen tila 2014 – Yhteenveto*. Helsinki. http://www.aka.fi/globalassets/awanhat/documents/tieteentila2014/aka_tieteentila_yhteenveto_2014_web.pdf.

OECD. 2014. *Education at a Glance 2014: OECD Indicators*. OECD Publishing. doi:<http://dx.doi.org/10.1787/eag-2014-en>.

"Ohjaus, rahoitus ja sopimukset - OKM - Opetus- ja kulttuuriministeriö". 2017. Viitattu lokakuuta 17. <http://minedu.fi/ohjaus-rahoitus-ja-sopimukset>.

- Ojala, Ilpo. 2003. "Managerialismi ja oppilaitosjohtaminen". Vaasan yliopisto.
http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_952-476-022-3.pdf.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2016. *Valmiina valintoihin: Ylioppilastutkinnon parempi hyödyntäminen korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa (OKM:n julkaisuja 2016:37)*.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017a. "Visiotyö 2030 - OKM - Opetus- ja kulttuuriministeriö". *Opetus- ja kulttuuriministeriö*.
<http://minedu.fi/korkeakoulutuksen-ja-tutkimuksen-visio-2030>.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017b. "Korkeakoulujen opiskelijavalinnat uudistetaan". *Opetus- ja kulttuuriministeriö*, elokuuta.
http://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/korkeakoulujen-opiskelijavalinnat-uudistetaan.
- Opintoasiainneuvosto. 2014. "Kokousmuistio: Yhteenveto opintoasiainneuvoston kokouksesta 20.10.2014". Helsingin yliopisto.
- "Opintopolku: Ensikertalaiskiintiö". 2017. *Opintopolku.fi*.
<https://opintopolku.fi/wp/valintojen-tuki/yhteishaku/korkeakoulujen-yhteishaku/ensikertalaiskiintio/>.
- Patomäki, Heikki. 2007. *Uusliberalismi Suomessa. Lyhyt historia ja tulevaisuuden vaihtoehdot*. Helsinki: WSOY. http://patomaki.fi/Uusliberalismi_Suomessa.pdf.
- Peltonen, Mari. 2016. "Lukuvuosimaksut EU/ETA-alueen ulkopuolisille uusille opiskelijoille syksyllä 2017". *Helsingin yliopisto*. Helsingin yliopisto.
<https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/lukuvuosimaksut-eueta-alueen-ulkopuolisille-uusille-opiskelijoille-syksylla-2017>.
- Pietikäinen, Sari, ja Anne Mäntynen. 2009. *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Potter, Jonathan, ja Margaret Wetherell. 1989. *Discourse and Social Psychology: Beyond Attitudes and Behaviour*. Lontoo: Sage.

- Pullinen, Jussi. 2015. "Tämä meni pieleen Juha Sipilän dosenttikiukussa A-Studiossa: ei-sanojat tekevät oikeasti palveluksen - Nyt.fi - Helsingin Sanomat". *Nyt*, joulukuuta 3. <http://www.hs.fi/nyt/art-2000002870485.html#kirjaudu>.
- Pynnönen, Anu. 2013a. *DISKURSSIANALYYSI: Tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen*. 379. Jyväskylä.
- Pynnönen, Anu. 2013b. *Diskurssianalyysi: Tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen*. 379. Jyväskylä.
<https://www.jyu.fi/jsbe/tutkimus/julkaisut/workingpaper/wp379>.
- "Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 22.6.2011". 2011. Valtioneuvoston kanslia.
<http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/147449/Kataisen+hallituksen+ohjelma/81f1c20f-e353-47a8-8b8f-52ead83e5f1a>.
- "Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelma 24.6.2003". 2003. Valtioneuvoston kanslia.
<http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/369117/hallitusohjelma-vanhanen.pdf/da627124-c0ee-4015-9642-197b11013c02>.
- Raivio, Kari (Elinkeinoelämän valtuuskunta). 2007. *Suomen yliopistojen kestävä rahoituspohja*. http://www.eva.fi/wp-content/uploads/files/1973_EVA_Analyysi_no_1.pdf.
- Rantala, Helmi. 2017. "Iso pyörä pyörii". *Ylioppilaslehti*, toukokuuta 5. <http://ylioppilaslehti.fi/2017/05/iso-pyora-pyorii/>.
- Ratkaisujen Suomi – Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma* 29.5.2015. 2015. Helsinki.
http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_FI_YHDISTETTY_netti.pdf/801f523e-5dfb-45a4-8b4b-5b5491d6cc82.
- Rehn, Olli, ja Sanni Grahn-Laasonen. 2015. *Kärkihanke: Osaaminen ja koulutus*. <http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/321857/Osaaminen-ja-koulutus-040915.pdf/78e7f113-c74d-4602-9905-e7089fe5c396>.

Rehtorin päätös 22/2016: Linjaukset koulutusohjelmista, tutkinnoista ja niiden tuottamasta osaamisesta Helsingin yliopistossa. 2016. 18.2.2016.

Rehtorin päätös 38/2016: Helsingin yliopiston toimintarakennetta selvittävä työryhmä. 2016. Vsk. 1.

Rehtorin päätös 83/2015.

Rinne, Risto. 2014. "Kulttuurinen pääoma ja koulutuksen periytyvyys". Teoksessa *Erkanevat koulutuspolut – Koulutuksen tasa-arvon tila 2010-luvulla*, toimittanut Suvi Pulkkinen ja Johanna Roihuvuo, 1.p., 22–50. Helsinki: Suomen ylioppilaskuntien liitto, SYL.

Rojstaczer, Stuart, ja Christopher Healy. 2012. "Where A Is Ordinary: The Evolution of American College and University Grading, 1940-2009". *Teachers College Record* 114 (23): 23. <https://rampages.us/profjhonn/wp-content/uploads/sites/111/2015/10/Where-A-Is-Ordinary-2012.pdf>.

Rowley, Jennifer. 2007. "The wisdom hierarchy: representations of the DIKW hierarchy". *Journal of Information Science* 33 (2): 163–180. doi:10.1177/0165551506070706.

Ruuska, Toni. 2017. "Reproduction of Capitalism in the 21st Century: Higher Education and Ecological Crisis". Aalto University. <https://aaltodoc.aalto.fi/handle/123456789/26627>.

Salmivaara, Kati. 2017. "Haku kandiohjelmiin alkaa – hakeminen ja opintojen sisältö muuttuvat | Helsingin yliopisto". *Helsingin yliopisto*, maaliskuuta 14. <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/opetus-ja-opiskelu/haku-kandiohjelmiin-alkaa-hakeminen-ja-opintojen-sisalto-muuttuvat>.

Scott, Sue. 2017. *Beyond the Changes: The effects of, and lessons from, the downsizing and restructuring process of 2015-2017*. Helsinki. <https://flamma.helsinki.fi/content/res/pri/HY368879>.

Sievers, Burkard. 2008. "The Psychotic University". *ephemera: theory & politics in organization* 8 (3): 238–257.

<http://www.ephemerajournal.org/sites/default/files/8-3siewers.pdf>.

Simola, Hannu. 2017. "Koulupolitiikka ja erinomaisuuden eetos". *Kasvatus* 32 (3): 290–297. Viitattu syyskuuta 24. http://www.mv.helsinki.fi/home/hsimola/KoPo_ja_erinomaisuusden_eetos_01.pdf.

Sirén, Vesa. 2016. "Näin koulutuksen leikkaukset, aivovuoto ja vastakkainasettelu etenivät - Kotimaa - Helsingin Sanomat". *Helsingin Sanomat*, tammikuuta 14. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002879786.html>.

Sitra. 2015. *Maa, jossa kaikki rakastavat oppimista*. Helsinki. https://media.sitra.fi/2017/02/27174837/Maa_jossa_kaikki_rakastavat_oppimista-2.pdf.

Skytén, Emmi. 2015. "Koulutuspolitiikassa uusliberalistinen käänne". *Vihreä Lanka*. [https://www.vihrealanka.fi/uutiset-kotimaa/koulutuspolitiikassa-uusliberalistinen-käänne](https://www.vihrealanka.fi/uutiset-kotimaa/koulutuspolitiikassa-uusliberalistinen-kaanne).

Sotiris, Panagiotis. 2012. "Theorizing the Entrepreneurial University: Open questions and possible answers." *Journal for Critical Education Policy Studies* 10 (1): 112–126.

Ståhle, Pirjo. 2012. "Yliopisto – Tietämyksen edelläkävijä?" Teoksessa *Innostava yliopisto – Kohti uudistavaa yliopistajohtamista*, toimittanut Pirjo Ståhle ja Antti Ainamo, 1.p. Helsinki: Gaudeamus.

Ståhle, Pirjo, ja Leif Åberg. 2012. "Voiko yliopiston uudistamista johtaa?" Teoksessa *Innostava yliopisto – Kohti uudistavaa yliopistajohtamista*, toimittanut Pirjo Ståhle ja Antti Ainamo, 1.p. Helsinki: Gaudeamus.

Suoninen, Eero. 1993. "Kielen käytön vaihtelevuuden analysoiminen". Teoksessa *Diskurssianalyysin aakkoset*, toimittanut Arja Jokinen, Kirsi Juhila, ja Eero Suoninen, 1.p., 48–74. Jyväskylä: Vastapaino.

Suoninen, Eero. 1999. "Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen". Teoksessa *Diskurssianalyysi liikkeessä*, toimittanut Arja Jokinen, Kirsi Juhila, ja

- Eero Suoninen, 17–36. Tampere: Vastapaino.
- SYL. 2014. "Opiskelijat: Lukukausimaksuilla ei tule rahaa". <https://syl.fi/opiskelijat-lukukausimaksuilla-ei-tule-rahaa/>.
- Talouselämä. 2016. "Pureeko ensikertalaiskiintiö itseään nilkkaan? 'Suoraan jatkoopintoihin sijoittuneiden ylioppilaiden osuus on laskenut'". *Talouselämä*, elokuuta 10. <https://www.talouselama.fi/uutiset/pureeko-ensikertalaiskiintio-itseaan-nilkkaan-suoraan-jatkoopintoihin-sijoittuneiden-ylioppilaiden-osuus-on-laskenut/99d14f54-f37e-35f9-8126-fc78983e3b20>.
- Teittinen, Paavo. 2017. "Riippumaton selvitys antaa karun kuvan Helsingin yliopiston johdosta: toiminta on itsevaltaista, viestintä huonoa ja työntekijät turhautuneita - Poliitiikka - Helsingin Sanomat". *Helsingin Sanomat*, lokakuuta 25. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005422702.html>.
- THE - Times Higher Education - World University Rankings. 2010. "World University Rankings subject tables: Robust, transparent and sophisticated", syyskuuta 16. <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2010-11/world-ranking/analysis/methodology>.
- Tieteen termipankki. 2017a. "Filosofia:perustieteet – Tieteen termipankki". Viitattu heinäkuuta 19. <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:perustieteet>.
- Tieteen termipankki. 2017b. "Filosofia:soveltavat tieteet – Tieteen termipankki". Viitattu heinäkuuta 19. http://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:soveltavat_tieteet.
- "Tietoa Flammasta".
- Toom, Auli, ja Hanni Muukkonen. 2015. *Mitä osaamisperustaisuus on?*
- Top Universities. 2012. "Increase in Number of International Students". *Top Universities*, syyskuuta. <https://www.topuniversities.com/university-rankings-articles/world-university-rankings/increase-number-international-students>.

- Toukonen, Jonna. 2017. "Tieteellisten julkaisujen arviointi: Tutkimusryhmien ja tutkijoiden arviointi". *LibGuides*.
<https://uva.libguides.com/julkaisujenarviointi/tutkijat>.
- Tuominen, Visa. 2012. "Henkilökohtaiset ominaisuudet maistereiden työllistymisessä". *Tiedepolitiikka* 27 (1): 33–42.
http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1118-6/urn_isbn_978-952-61-1118-6.pdf.
- Tuominen, Visa. 2013. "Maistereiden työllistyvyys". Itä-Suomen yliopisto.
http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1118-6/urn_isbn_978-952-61-1118-6.pdf.
- Tutkija, Tiina. 2013. "Huippuyliopistoblogi". <http://huippuyliopisto.blogspot.fi/>.
- Tynjälä, Päivi. 2003. "Oppiminen koulutuksen ja työelämän vuorovaikutuksessa". *Ammattikasvatuksen aikakauskirja* 3: 8–20.
http://www.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/Hakutoimisto/Kevät_2015_FIN/Sote_valintakoemateriaalit/Sos.YAMK.Tynjälä_2003_artikkeli.pdf.
- Uusitalo, Heikki. 2017. "'Taloustotuudet' lukukausimaksuista eivät herätä luottamusta | HYY". *HYY*, huhtikuuta. <https://hyy.helsinki.fi/fi/media-arkisto/uutiset/'taloustotuudet'-lukukausimaksuista-eivat-herata-luottamusta>.
- Valtavaara, Marjo. 2017. "'Kaoottinen paikka', jota riivaa 'järjetön ylityöllistäminen' – Helsingin yliopisto saa huutia ja rehtori sanoo, ettei se ole ihme - Kotimaa - Helsingin Sanomat". *Helsingin Sanomat*, marraskuuta 1.
<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005431103.html>.
- Van Dijk, Teun A., toim. 2009. *Discourse Studies*. 2. Lontoo: SAGE Publications Ltd.
- Vararehtorin päätös 6/2015: Iso Pyörä -koulutusuudistuksen projektiryhmän nimeäminen.
- Välikangas, Liisa. 2012. "Kohti yliopistojohtamisen innovaatiota". Teoksessa *Innostava yliopisto – Kohti uudistavaa yliopistojohtamista*, toimittanut Pirjo

Stähle ja Antti Ainamo, 1.p. Helsinki: Gaudeamus.

Välimaa, Jussi. 2001a. *Finnish Higher Education in Transition*. Toimittanut Jussi Välimaa. 1.p. Jyväskylä: Institute for Educational Research. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED461347.pdf>.

Välimaa, Jussi. 2001b. "A Historical Introduction to Finnish Higher Education". Teoksessa *Finnish Higher Education in Transition: Perspectives on Massification and Globalisation*, toimittanut Jussi Välimaa, 1.p., 13–55. Jyväskylä: Institute for Educational Research.

Yle Uutiset. 2015. "Sipilä puhui Helsingin yliopiston lukuvuoden avajaisissa – sai huutoa osakseen | Yle Uutiset | yle.fi". *Yle Uutiset*, elokuuta 31. <https://yle.fi/uutiset/3-8267522>.

Yliopisto, Helsingin. 2016. "Iso Pyörä -esittelymateriaali 11/2016".

Ylitalo, Jari, ja Janne Tienari. 2012. "Monitieteisyys ja johtamisen uusi ote". Teoksessa *Innostava yliopisto – Kohti uudistavaa yliopistajohtamista*, toimittanut Pirjo Stähle ja Antti Ainamo, 1.p. Helsinki: Gaudeamus.

LIITE 1: LISTA AINEISTOSTA

Nro	Aineisto aakkosjärjestyksessä	Päivämäärä	Koodit ²⁷	Viittaukset	Sanomäärä
1	Flamma etusivu 2016	1.4.2016 (haettu)	24	38	491
2	Flamma etusivu 2017-06-18	18.6.2017 (haettu)	14	24	244
3	Iso Pyö-ra_-diat_Flamma_marraskuu_2016_	1.11.2016	31	62	310
4	Kommentointimateriaali	6.3.2017	22	80	1409
5	Kommentointimateriaali 28.1.2016 mennessä_	18.1.2016	56	148	2609
6	Koulutusohjelmien johtamisen tueksi Flamma	1.5.2016 (haettu)	30	57	383
7	Uutinen Apua opettajien työn suunnitteluun (6.3.2017)	6.3.2017	10	20	348
8	Uutinen Flamma - Kaikki opetustyö näkyväksi	19.12.2016	14	34	592
9	Uutinen Haku uusiin kansainvälisiin maisteriohjelmiin alkaa (10.11.2016)	10.11.2016	18	40	609
10	Uutinen Iso Pyörä -projektiryhmän työ käyntiin vararehtorin evästyksin	25.8.2015	18	32	137
11	Uutinen Iso Pyörä -tilaisuus TULEVAISUUDEN TYÖELÄMÄ 23.11.	9.11.2015	18	60	269
12	Uutinen Iso pyörä laittaa tutkinnot uusiksi	21.9.2015	21	54	430
13	Uutinen Jatkossa noin kolmekymmentä kandiohjelmamaa	10.02.2016	15	28	337
14	Uutinen Johtoryhmä on koulutusohjelman ydin (3.11.2016)	3.11.2016	10	24	538
15	Uutinen Kaikki opetustyö näkyväksi (19.12.2016)	19.12.2016	4	4	592
16	Uutinen Kansainvälisiin maisteriohjelmiin 1614 hakemusta (16.1.2017)	16.1.2017	8	20	420
17	Uutinen Keveämmät ensiaskeleet Suomeen ja Helsinkiin (The Helsinki Programme), (1.6.2017)	1.6.2017	28	88	362
18	Uutinen Kollegio korosti yliopiston autonomiaa	16.12.2015	2	2	362
19	Uutinen Koulutusohjelmat alkavat muotoutua	10.12.2015	23	48	316
20	Uutinen Koulutus uudistus vaikuttaa opintoihisi	18.5.2017	5	6	258
21	Uutinen Kuinka opiskelija löytää oman polkunsaa (15.5.2017)	15.5.2017	8	12	501
22	Uutinen Kuinka tehdään digiloikka (17.11.2016)	17.11.2016	4	4	192

²⁷ Koodit viittaavat eri koodien lukumäärään kyseisen aineiston kohdalla, viittaukset kertovat kaikkien koodattujen osioiden yhteissumman.

23	Uutinen Lukuvuosisimaksut määritetty (27.5.2017)	27.5.2017	10	32	336
24	Uutinen Opettajien akatemia roastasi vararehtoria Isosta Pyörästä	1.9.2015	16	28	145
25	Uutinen Opettajien jättiurakka (23.2.2017)	23.2.2017	0	0	106
26	Uutinen Opiskelijan valinta (9.2.2017)	9.2.2017	12	20	454
27	Uutinen Optime tuo sujuvammat opintopolut (24.1.2017)	24.1.2017	10	36	522
28	Uutinen Tutkinnolla osajaksi tilaisuus	27.8.2015	12	24	298
29	Uutinen Tutkintokoulutus uusiksi syksystä 2017 alkaen (20.5.2016)	20.5.2016	28	64	478
30	Uutinen Uudet järjestelmät helpottavat opiskelijapalvelujen kiirettä (29.9.2016)	29.9.2016	8	16	671
31	Uutinen Vastaa kyselyyn Millä mielellä kohti koulutus-uudistusta (23.1.2017)	23.1.2017	0	0	64
32	Uutinen Yhteishaussa 23 187 hakijaa (6.4.2017)	6.4.2017	0	0	443
33	Uutinen Yliopiston oma botti neuvoa hakijoita (15.3.2017)	15.3.2017	14	24	960
	Yhteensä		493	1129	16 186²⁸

²⁸ Yhteensä noin 45 sivua materiaalia pistekoolla 12 ja rivivälillä 1,5.

LIITE 2: TEEMOITTELUA JA KOODEJA

Joustavuus	Joustavuus	IP-perustelut - valintojen tekeminen myöh.
	Bolognan malli	IP-perustelut - Bolognan malli
	Joustavuus opintojen suorittamisessa	IP-perustelut - opintojen sujuvoittaminen
	Joustavuus	IP-perustelut - siirtymien helpottaminen
	Joustavuus	IP-perustelut - vaihtaminen helppoa
	Joustavuus	IP-perustelut - joustavuuden lisääminen
	Joustavuus	IP-perustelut - vapaus
	Joustavuus opintojen suorittamisessa	IP-perustelut - osaamisen hyödyntämisen parantaminen
Kansainvälisyys	Kansainvälisyys	IP-perustelut - kansainvälisyys
	Kansainvälisyys	IP-perustelut - kv-opiskelijoiden lisääminen
	Kansainvälisyys	IP-perustelut - kv-opiskelijoiden tukeminen
	Houkuttelevuus	IP-perustelut - hakijoiden houkutteleminen
	Houkuttelevuus	IP-perustelut - tutkintojen houkuttelevuus
	Kilpailu	IP-perustelut - kilpailu hyvistä opiskelijoista
	Kilpailu	IP-perustelut - parhaat opiskelijat
	Tuloshakuisuus	IP-perustelut - tuloshakuisuus
	Kansainvälinen kilpailukyky	IP-perustelut - rankingeissa pärjääminen
	Kansainvälinen kilpailukyky	IP-perustelut - parhaat tutkinnot
	Sisäinen kilpailu	IP-perustelut - sisäisen kilpailun lisääminen
	Kilpailukyky	IP-perustelut - HY huipulle
Nopeat siirtymät	Nopea siirtyminen työelämään	IP-perustelut - opintojen etenemisen seuraaminen
	Nopeat siirtymät elämässä	IP-perustelut - koulutusputki
	Nopea siirtyminen työelämään	IP-perustelut - nopea työelämään siirtyminen
	Nopeat siirtymät	IP-perustelut - opintojen aloittaminen nopeaa
	Nopea siirtymät	IP-perustelut - hakemisen helppous
	Nopea siirtyminen työelämään	IP-perustelut - valmistuminen tavoiteajassa
	Nopeat siirtymät	IP-perustelut - opiskelijavalintojen toimivuus
Osaamisen kehittäminen	Opiskelija keskiössä	IP-perustelut - opiskelija keskiössä
	Osaamisperustaisuus: tiede- ja työelämäosaaminen	IP-perustelut - tutkintojen osaamisperustaisuus
	Oppimisen parantaminen	IP-perustelut - oppimisen tukeminen

	Digitalisaatio	IP-perustelut - digitalisaatio
	Opetuksen laadun parantaminen	IP-perustelut - opetuksen laadun parantaminen
	Opiskelija keskiössä	IP-perustelut - opiskelijan tukeminen ja ohjaus
	Opetuksen laadun parantaminen	IP-perustelut - opetuksen monimuotoisuus
	Oppimisen parantaminen	IP-perustelut - Oppimisympäristön huomioiminen
	Opetuksen laadun parantaminen	IP-perustelut - opetuksen uudistaminen
	Opetuksen parantaminen	IP-perustelut - korkealaatuinen opetus
	Opiskelijan oppimisen parantaminen	IP-perustelut - opiskelijan osaamisen kehittäminen
	Opiskelijan oppimisen parantaminen	IP-perustelut - opiskelun tukeminen
	Opiskelijan oppimisen parantaminen	IP-perustelut - ohjauksen lisääminen
Resurssit	Resurssiviisaus	IP-perustelut - resurssien hyödyntäminen
	Yhdenmukaistaminen	IP-perustelut - yhdenmukaistaminen
	Resurssiviisaus	IP-perustelut - opettajien työmäärä hallintaan
	Resurssiviisaus	IP-perustelut - Resurssien lisääminen tieteen tekemiseen
	Yhdenmukaistaminen	IP-perustelut - pienten karsiminen
	Yhdenmukaistaminen	IP-perustelut - yhteismitallistaminen
	Yhdenmukaistaminen	IP-perustelut - rakenteelliset
Työelämävastaavuus	Työllistyvyys	IP-perustelut - tutkintojen työelämärelevanssi
	Työllistyvyys	IP-perustelut - työllistyvyys
	Työllistyvyys	IP-perustelut - työelämätaidot
	Työllistyvyys	IP-perustelut - urasuunnittelu
	Työelämän intressit	IP-perustelut - työelämän muutokseen vastaaminen
	Markkinoiden intressit	IP-perustelut - elinkeinoelämän vaatimukset
	Työelämäyhteistyö	IP-perustelut - ek-yhteistyö
Yhteistyö	Yhteistyö	IP-perustelut - yhteistyön lisääminen
	Yhteistyö	IP-perustelut - monialaisuus ja -tieteisyys
	Yhteisöllisyys	IP-perustelut - integroiminen tiedeyhteisöön
	Yhteistyö	IP-perustelut - opettajien yhteistyö
	Yhteistyö	IP-perustelut - poikkitieteellisyys